

ESPOON SEUDUN YMPÄRISTÖTERVEYDEN VALVONTASUUNNITELMA 2020 – 2024

Päivitys vuodelle 2022

Ympäristö- ja rakennuslautakunta
Espoon seudun ympäristöterveys
9.12.2021

Sisällys

1	YLEINEN OSA	4
1.1	Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma.....	4
1.2	Toimintaympäristön muutokset	4
1.2.1	Tietojärjestelmien kehittäminen	4
1.2.2	Tulevaisuuden organisaatorakenteet.....	5
1.2.3	Lainsäädännön muutokset	5
1.2.4	Koronatilanteen vaikutus ympäristöterveyteen	6
1.3	Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikön kuvaus	7
1.4	Valvontasuunnitelman sisältö	7
1.5	Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen.....	7
1.6	Valvonnan voimavarat ja henkilöstöressurssien riittävyys	8
1.6.1	Valvonnan voimavarat.....	8
1.6.2	Henkilöstöressurssien riittävyys	9
1.7	Riskinarviointi.....	11
1.8	Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytetty aika.....	11
1.9	Ohjaus ja neuvonta	12
1.10	Näytteiden otto ja tutkiminen	12
1.10.1	Valvontaprojektit ja -hankkeet	13
1.11	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	13
1.12	Valvonnasta perittävät maksut	14
1.13	Valvontahenkilöstön pätevyys ja koulutus	14
1.13.1	Koulutussuunnitelma vuodelle 2022.....	15
1.14	Laatutyö	16
1.15	Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.....	16
1.16	Valvontatietojärjestelmät	17
1.17	Viestintä	17
1.18	Ympäristöterveys ja sidosryhmät.....	18
2.	ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA.....	20
2.1	Johdanto	20
2.2	Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet	20
2.3	Valvontakohteet	20
2.4	Valvontakohteiden rekisteröinti ja hyväksyminen	20
2.4.1	Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan rekisteröinti.....	21
2.4.2	Elintarvikehuoneiston hyväksyminen.....	21
2.4.3	Alkutuotannon rekisteröinti.....	21
2.4.4	Alkutuotantopaikan hyväksyminen	21
2.5	Tarkastusten suunnittelu ja toteutus sekä painopistealueet.....	21

2.5.1	Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytettävä aika.....	23
2.5.2	Tarkastus	24
2.5.3	Tarkastuskertomus	25
2.5.4	Hallinnolliset pakkokeinot.....	25
2.6	Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta.....	25
2.7	Lausunnot	26
2.8	Näytteenotto, näytteen tutkiminen ja tutkimustulokset	26
2.8.1	Varautuminen ruokavälitteisen sairastumisen tai muun terveyshaittaepäilyn selvittämiseen	27
2.9	Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot	27
2.10	Neuvonta ja ohjaus	27
2.11	Elintarvikevalvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi	28
3.	TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA	33
3.1	Johdanto	33
3.2	Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävät	33
3.3	Tarkastusten sisältö	34
3.4	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys.....	36
3.5	Näytteenotto, näytteiden tutkiminen ja tutkimustulokset	37
3.5.1	Talousvedet	37
3.5.2	Uimavedet.....	38
3.5.3	Sisäympäristön laatu.....	39
3.6	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	40
3.7	Valvonnan painopistealueet	40
3.7.1	Omavalvonnan tukeminen	40
3.7.2	Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö	40
3.8	Valvontakohdetyypikohtainen tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys	42
3.8.1	Riskiluokat	46
3.8.2	Tarkastustiheys.....	46
4.	TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA.....	50
4.1	Johdanto	50
4.2	Tupakkalain valvonta	50
4.3	Hakemusten käsittely	51
4.4	Myyntiluvan peruuttaminen	52
4.5	Tarkastukset ja painopistealueet.....	52
4.6	Suunnitelmallisen valvonnan voimavarat ja valvontakohteiden määrä	53
4.7	Näytteenotto ja valvontanäytteet	53
4.8	Lupa- ja valvontamaksut	53
4.9	Nikotiinikorvausvalmisteet	53

5. SUUNNITELMA ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNASTA JA KUNNAN JÄRJESTÄMISTÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUISTA.....	55
5.1 Johdanto	55
5.2 Toimintaympäristö.....	55
5.3 Voimavarat.....	56
5.3.1 Resurssitarpeen kartoitus	56
5.3.2 Eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit.....	59
5.3.3 Henkilökunnan pätevyys ja koulutussuunnitelma	59
5.3.4 Yksityiset eläinlääkäripalveluiden tuottajat alueella	60
5.4 Tietojärjestelmät.....	60
5.5 Yhteistyö ja viestintä	60
5.6 Maksut	61
5.7 Valvonnan toimeenpano	61
5.7.1 Eläinten terveyden valvonta	61
5.7.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	64
5.7.3 Seuranta	66
5.8 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano	66
5.8.1 Peruseläinlääkäripalvelut	66
5.8.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	66
5.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu.....	66
5.8.4 Palvelujen saatavuus	67
5.8.5 Ostopalvelut.....	67
5.9 Valvontasuunnitelman seuranta ja arviointi	67
5.10 Palaute ja toiminnan kehittäminen.....	68

1 YLEINEN OSA

1.1 Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Ympäristöterveydenhuollon valvonnalta edellytetään, että se on suunnitelmallista, riskiperusteista ja oikein kohdennettua. Sitä tulee tehdä riittävin voimavaroin ja tehokkaasti kohdellen toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

Valvonnalla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla ja ohjaamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, antamalla lausuntoja ja varautumalla erityistilanteisiin. Valvontaviranomaisen on myös, erityisesti seurantatarkastusten avulla, todennettava, että toimija poistaa toiminnassaan todetut epäkohdat.

Päävastuu ympäristöterveydenhuollon valvonnan toimeenpanosta on kunnilla. Ympäristöterveydenhuollon keskusvirastot Ruokavirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ovat valmistelleet vuosille 2020–2024 ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman, johon liittyvät toimialakohtaiset valvontaohjelmat. Valtakunnallisilla valvontaohjelmilla ohjataan kuntien valvonnan suunnittelua ja yhtenäistetään valvonnan ohjausta. Yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sisältää toimialakohtaiset valvontaohjelmat: terveydensuojelun ja tupakkalain valtakunnalliset valvontaohjelmat sekä Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman, johon kuuluvat elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon ohjelmat.

Valtakunnallisen, ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemana valvontaohjelma-kaudella 2020–2024 on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyön edistäminen. Yhteistyön edistäminen on todettu tärkeäksi keinoksi ympäristöterveydenhuollon tavoitteiden toteutumiseksi. Valvonnan vuosittaiseen perusmaksuun siirtymisen myötä tullaan valvontayksikön tasolla vuonna 2022 panostamaan erityisesti kohdetietojärjestelmän tietojen ajantasaisuuteen sekä suuntaamaan resursseja tarkastusten ohella yhä enenevässä määrin ohjaukseen ja neuvontaan.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

1.2.1 Tietojärjestelmien kehittäminen

Vuoden 2021 alusta lähtien ympäristöterveydessä on hyödynnetty valtakunnallista Ilppa-ilmoitusjärjestelmää ympäristöterveydenhuollon kohdetietojärjestelmän VATIn osana. Ilppa-järjestelmän kautta toimijat voivat tehdä ilmoitukset toimintansa aloittamisesta ja lopettamisesta sekä toiminnassaan tapahtuvista muista muutoksista. Eläinsuojeluvalvonnassa hyödynnetään toistaiseksi tätä varten rakennettua, Excel-pohjaista koontitaulukkoa. Vuoden 2022 aikana on tarkoitus valmistua valtakunnallinen ELSU-tietojärjestelmä eläinsuojeluvalvonnan käyttöön.

Ympäristöterveyden asiakirjojen arkistointi ei toistaiseksi ole sähköisessä muodossa D10-järjestelmään vietyjä päätöksiä ja lausuntoja lukuun ottamatta. Organisaatiomuutos viivästytti osaltaan sähköisen arkistoinnin edistämistä vuonna 2021, mutta tätä kehittämistä on tarkoitus jatkaa vuonna 2022.

Eläinlääkintähuollon puolella tullaan ottamaan käyttöön kaksi uutta Ruokaviraston järjestelmää asteittain vuodesta 2022 alkaen. ELTE-järjestelmään tullaan tallentamaan eläintautiepäilyihin ja eläintautien torjuntatoimiin liittyviä virkatoimituksia ja ELKE-järjestelmään keräämään tietoa eläinlääkärin käyttämistä ja luovuttamista lääkkeistä. ELKE-

järjestelmää tullaan hyödyntämään myös kunnaneläinlääkäreiltä edellytetyssä eläintautien ilmoittamisessa.

Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuonnissa kolmansista maista on otettu käyttöön vuoden 2021 lopulla TRACES-NT (New technology) -järjestelmä TRACES classic:in rinnalle. Lisäksi TRACES-NT:n käyttöön on siirrytty elävien eläinten ja niiden sukusolutuotteiden sisämarkkinasiirroissa.

1.2.2 Tulevaisuuden organisaatorakenteet

Ympäristöterveydenhuolto siirtyi 1.8.2021 osaksi uutta kaupunkiympäristön toimialaa. Se muodostaa yhdessä rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun palvelualueiden kanssa ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen. Ympäristö- ja rakennuslautakunta toimii terveydensuojelulaissa, elintarvikelaissa, eläinlääkintähuoltolaissa, tupakkalaissa ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin osalta lääkelaisa tarkoitettuna valvonnasta ja muista kunnan tehtävien järjestämisestä vastaavana viranomaisena Espoon ja Kauniaisten kaupunkien, sekä Kirkkonummen kunnan muodostamalla ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella.

Vuonna 2022 jatketaan uuden organisaatorakenteen vahvistamista ja yhteistyörajojen kehittämistä ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksessa. Lisäksi huolehditaan edelleen sujuvasta tiedonvälityksestä hyvinvoinnin ja terveyden toimialan kanssa huomioiden erityisesti tartuntatautiyksikön kanssa tehtävä yhteistyö.

Ympäristöterveydenhuollon asemaa suhteessa hyvinvointialueiden muodostamiseen pohtinut parlamentaarinen työryhmä esitti 12.1.2021 valmistuneessa selvityksessään ympäristöterveyden tehtävien siirtämistä hyvinvointialueille 1.1.2026 alkaen. Sekä STM että MMM ovat sitoutuneet tähän tavoitteeseen, jotta tulevaisuudessa ympäristöterveydenhuollon järjestämiseen olisi yhdenmukainen kansallinen malli. Toistaiseksi vuotta 2026 koskeva alustava suunnitelma ei vaikuta ympäristöterveyden toimintaan, vaan työrauha pyritään varmistamaan nykyisen organisaation puitteissa.

Sisäisen yhteistyön lisäksi Uudenmaan alueella toimivien valvontayksiköiden välillä tehdään tiivistä yhteistyötä, jonka avulla voidaan osaltaan huolehtia yhdenmukaisten valvontakäytäntöjen toteutuminen laajemmalla kuin yhden valvontayksikön alueella.

1.2.3 Lainsäädännön muutokset

Uusi elintarvikelaki (297/2021) hyväksyttiin 21.4.2021. Laki mahdollistaa valvonnan kohdentamisen aiemmasta toimipaikkoihin keskittyneestä valvonnasta laajemmin koko yrityksen toiminnan valvontaan. Uuden lain myötä yksityiskohtainen sääntely on vähentynyt, mikä mahdollistaa toimijakohtaisten toimintatapojen lisääntymisen ja vaatii valvonnalta entistä syvempää asiantuntemusta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää toimijoiden ohjaukseen, neuvontaan ja koulutukseen. Elintarvikevalvonnan käyttöön saatiin lain myötä uutena työkaluna seuraamusmaksu. Viranhaltijapäätöksellä toimija voidaan määrätä maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron suuruinen seuraamusmaksu, mikäli toimija ei noudata lainsäädännön vaatimuksia. Seuraamusmaksu on tarkoitus ottaa käyttöön Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti vuonna 2022.

Uuden elintarvikelain mukaisesti 1.1.2022 alkaen otetaan käyttöön vuosittain perittävään valvonnan perusmaksu. Perusmaksulla on tarkoitus kattaa sellaisista elintarvikevalvonnan tehtävistä syntyviä kuluja, joista ei laskuteta suoriteperusteisesti. Tällaisia tehtäviä ovat mm. ohjaus ja neuvonta, erityistilanteisiin varautuminen ja erityistilanteiden hoito. Perusmaksu kattaa myös suunnitelmallisen valvonnan näytteenoton. Valvonnan perusmaksu on 150 euron suuruinen ja se peritään suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta valvontakohteelta tietyn lakiin kirjatun rajauksin. Perusmaksun lisäksi elintarvikevalvonnasta

peritään edelleen ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaiset suoriteperusteiset maksut.

Edellisen elintarvikelain 23/2006 muuttamisesta annettu laki (1397/2019) tuli voimaan 1.1.2020 ja toi jo mukanaan useita uudistuksia elintarvikevalvontaan, kuten tarkastukset kotirauhan piirissä tapahtuvaan elintarviketuotantoon ja mahdollisuuksia virtuaalihuoneistojen valvontaan. Toistaiseksi näihin tehtäviin ei ole voitu allokoida resursseja. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonta liitettiin osaksi muuta riskiperusteista elintarvikevalvontaa ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden tuonti toisesta EU:n jäsenvaltiosta vaikuttaa elintarvikehuoneiston riskiluokitukseen. Näihin tehtäviin, samoin kuin uuden elintarvikelain edellyttämään neuvonta- ja koulutustehtävän vahvistamiseen, on tarkoitus suunnata voimavaroja vuonna 2022, mikäli yksikön esittämiä lisävakansseja saadaan valvontatyön tekemiseen.

Terveysuojelulain muutos hyväksyttiin eduskuntakäsittelyssä 16.11.2021. Uudistettuun lakiin on kirjattu elintarvikelain kanssa yhdenmukainen valvonnan vuosittainen perusmaksu terveysuojelulain kohteille 1.1.2022 alkaen. Vuosittaisen valvonnan perusmaksun piiriin kuuluvat kohteet on määritelty erillisellä liitteellä.

Tammikuussa 2021 voimaan tulleen uuden juomavesidirektiivin avulla pyritään turvaamaan entistä laadukkaampi talousvesi, edistämään veden saatavuutta, lisäämään vesihuollosta tiedottamista ja parantamaan vesihuoltolaitosten energiatehokkuutta. Juomavesidirektiivin toimeenpano edellyttää mm. talousveteen liittyvien tietojen sitomista paikkatietoon kaikkien sellaisten vedenjakelualueiden osalta, joille toimitetaan talousvettä vähintään 10 m³ vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Vaatimus koskee kaikkia voimassa olevan talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1352/2015) mukaisia vedenjakelualueita, ei vain vesihuoltolain mukaisia vesihuoltolaitoksia. Paikkatietoa tarvitaan veden käyttäjille tiedottamista ja uudistuvaa komissiolle raportointia varten. Säännökset tulevat voimaan ilman siirtymäaikaa vuoden 2023 alussa, jolloin direktiivin edellyttämä kansallinen lainsäädäntö on viimeistään saatettava voimaan. Jatkossa paikkatietoa ylläpidetään Ruokaviraston paikkatietojärjestelmässä, josta se linkitetään VATI-järjestelmään.

EU:n eläinlääkeasetuksen soveltaminen aloitetaan tammikuussa 2022 ja tähän valmistaudutaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Myös AVI:t kouluttavat eläinlääkäreitä alueellaan, jotta uuden lainsäädännön mukainen valvonta saadaan käynnistettyä. Eläinten hyvinvointilaki on lausuntokierroksella tammikuuhun 2022 saakka, joten tämän uuden kansallisen lain mahdolliseen täytäntöönpanoon tulee valmistautua 2022.

1.2.4 Koronatilanteen vaikutus ympäristöterveyteen

Koronatilanne vähensi tarkastusmääriä erityisesti vuonna 2020 ja vuodelle 2021 siirtyi tarkastamattomien kohteiden aiheuttamaa ”tarkastusvelkaa”, jota pyrittiin hoitamaan tehtäviä priorisoimalla. Vuonna 2021 suunnitelmallista valvontaa on kuormittanut erityisesti seurantatarkastusten tekeminen sekä uusia kohteita koskevien ilmoitusten ja hakemusten runsas määrä. Tarkastustaakan purku tehostuu, mikäli valvontaan saadaan esitetyt lisäresurssit.

Tartuntatautilakiin tehtiin helmikuussa 2021 muutos, jossa huomioitiin ympäristöterveyden rooli aluehallintoviraston tukena koronarajoitusten noudattamisen valvonnassa. Väliaikainen muutos mahdollisti elintarvike- ja terveysuojeluviranomaisen osallistumisen tartuntatautilain mukaiseen valvontaan normaalin valvontatyönsä yhteydessä sekä erikseen aluehallintoviranomaisen pyynnöstä. STM kannusti näiden tehtävien vahvaan priorisointiin keväällä 2021. Vuoden 2022 valvontasuunnitelmaa laadittaessa on lausunnolla tartuntatautilain väliaikaisten säännösten voimassaoloon esitettävä jatko kesäkuun 2022

loppuun saakka. Epidemiatilanteesta riippuen voidaan edelleen vuonna 2022 joutua priorisoimaan koronarajoitusten valvontatehtäviä suunnitelmallisten tarkastusten sijaan.

Korona on tuonut valvontatyön tekemiseen uusia etänä toteutettavia työtapoja. Näitä tullaan jatkossakin hyödyntämään osana fyysisiä tarkastuksia. Lisäksi etätyöstä on tullut luonteva osa valvontayksikön toimintaa.

1.3 Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikön kuvaus

Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunnan alaisuudessa toimiva Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikkö vastaa ympäristöterveydenhuoltoon kunnalle kuuluvien tehtävien järjestämisestä Espoossa, Kauniaisissa ja Kirkkonummella. Yksikön toiminta-alueella asuu noin 330 000 asukasta. Organisaatiouudistuksen myötä valvontayksikön osastosihteeri siirtyi ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen tukipalveluyksikköön ja valvontayksikössä on tällä hetkellä 28 vakanssia (28 htv). Valvontayksikön päällikkönä toimii johtava kaupungineläinlääkäri. Yksikön päätoimipiste ja eläinlääkintähuollon toimipiste sijaitsevat Espoon Länsikeskuksessa (Pihatörmä 1) ja sivutoimipiste Kirkkonummen keskustassa (Ervastintie 2). Kirkkonummen toimipisteen muuttamisesta miehittämättömäksi on sovittu Kirkkonummen kunnan kanssa ja tässä edetään mahdollisuuksien mukaan vuoden 2022 alkupuolella.

Valvontayksikössä toimii kolme palveluyksikköä; elintarvikevalvonnan, terveydensuojeluvalvonnan ja eläinlääkintähuollon palveluyksiköt, jotka kukin huolehtivat oman sektorinsa valvonnasta koko valvontayksikön alueella. Elintarvikevalvonnan palveluyksikön lähiesihenkilönä toimii hygieenikkoeläinlääkäri, terveydensuojeluvalvonnan lähiesihenkilönä johtava terveystarkastaja ja eläinlääkintähuollon lähiesihenkilönä johtava kaupungineläinlääkäri.

1.4 Valvontasuunnitelman sisältö

Valvontayksikön toiminnan kattavassa valvontasuunnitelmassa vuosille 2020–2024 on otettu huomioon alan lainsäädäntö, valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020–2024 ja sen painopistealueet, paikalliset olosuhteet ja käytössä olevat resurssit. Suunnitelmassa on huomioitu valvontayksikön omat strategiset painopistealueet sekä Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelma. Tässä yhteisessä suunnitelmassa on määritetty pääperiaatteet, jotka koskevat eri toimialojen suunnitelmia. Suunnitelma on päivitetty koskemaan vuotta 2022.

Valvontasuunnitelman tarkastusmäärät ja tiheydet on laadittu riskiperusteisesti ottaen huomioon keskusvirastojen valvontatarveohjeet ja kohteen toimintatyyppi ja toiminnan laajuus.

1.5 Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen

Valvontasuunnitelman hyväksyy Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunta. Ympäristöterveyden suunnitelmallisten tarkastusten toteutumista seurataan valvontayksikössä kuukausittain, ja yksikön toimintaa kuvastavia tunnuslukuja esitetään ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen tulokortissa neljännesvuosittain.

Valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain. Mikäli suunnitelmaan tulee oleellisia muutoksia, tuodaan ne lautakuntaan käsiteltäväksi. Vähäisemmät muutokset tuodaan tiedoksi.

Aluehallintovirasto arvioi kuntien suunnitelmia sekä niiden toteutumista.

1.6 Valvonnan voimavarat ja henkilöstöresurssien riittävyys

1.6.1 Valvonnan voimavarat

Espoon seudun ympäristöterveydessä on vakansseja yhteensä 28; 20 terveystarkastajaa, terveystarkastaja, johtava terveystarkastaja, hygieenikkoeläinlääkäri, valvontaeläinlääkäri, joka tekee 40 % elintarvikevalvontaa ja 60 % eläinlääkintähuollon valvontatehtäviä, kaksi praktikkoeläinlääkäriä, jotka tekevät 50 % työajastaan valvontatehtäviä, klinikkaeläinlääkäriä ja johtava kaupungineläinlääkäri, joka toimii valvontayksikön päällikkönä. Hygieenikkoeläinlääkäriin sekä johtavan terveystarkastajan työajasta noin puolet on allokoitu esihenkilötyöhön. Valvontayksikköön on haettu kolmea lisävakanssia, jotka tullaan jakamaan palveluyksiköiden kesken siten, että elintarvikevalvontaan allokoidaan kaksi ja terveydensuojeluvalvontaan yksi lisäresurssi. Työajan jakautuminen eri tehtäviin on esitetty Taulukossa 1.

Taulukko 1. Henkilöstöresurssien jakautuminen vakanssien määrän mukaan. Sulkuihin on merkitty resurssit, mikäli esitetyt 3 lisävakanssia toteutuvat.

	Kokonaistyöpanos (htv)	Suunnitelmallinen valvonta (htv)	Valvontakohteita (kpl)
Elintarvikevalvonta	11,3 (13,2)	5,0 (5,6)	2370
Terveydensuojelun valvonta	10,0 (10,9)	4,2 (4,5)	1131
Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta (sis. asumisyhteisöjen tupakointikieltopäätökset)	1,3 (1,5)	0,7	333
Eläinlääkintähuolto	3,6	0,1	123
Hallinto ja esimiestyö	1,8		
Yhteensä	28 (31)		3957

Valvontasuunnitelmia laadittaessa on otettu huomioon, että ympäristöterveydenhuollon voimavaroista on mahdollista käyttää vain osa suunnitelmalliseen valvontaan.

Valvontasuunnitelmien ulkopuolelle jäävät muun muassa:

- asumisterveysvalvonta (toteutetaan asunnontarkastuspyyntöjen perusteella)
- eläinsuojeluvalvonnan tarkastuskäynneistä valtaosa perustuu epäilyilmoituksiin, joiden lukumäärä ei ole ennakoitavissa
- osa tarkastuksista perustuu erilaisiin valituksiin, ilmoituksiin, valvontapyyntöihin, yms., jolloin kyse on suunnitelman ulkopuolisesta toiminnasta
- uusien toimijoiden neuvonta, lausuntojen antaminen, ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- ympäristölupiin liittyvät lausunnot (ympäristönsuojelulaki 527/2014, 42 §)
- valvonta- ja näytteenottosuunnitelmien laadinnat, tulosten seuranta, analysointi sekä raportoinnit
- tietojärjestelmiin liittyvät selvittelyt ja kirjaukset, valvontatoimenpiteiden laskutukset
- Ruokaviraston, aluehallintoviraston, Valviran kyselyihin ja mahdollisiin hallintokanteluihin vastaamiset, lausunnot kaupungin muille viranomaisille ja toimijoille

- asiakaspalvelu maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 9 -11. Asiakspuhelinnumeroita on kaksi, joista toisessa vastataan elintarvikevalvontaan liittyviin kysymyksiin ja toisessa asumisterveyteen liittyviin tiedusteluihin. Muuhun terveydensuojeluun liittyviin tiedusteluihin vastataan sähköpostitse. Kaikkia asiakaspalvelusähköposteja seurataan päivittäin ja yhteydenottoihin vastataan niiden kiireellisyyden ja sisällön mukaan, 1-5 päivän kuluessa.
- erityistilanteet kuten ruokamyrkytyspäily selvitykset tai talous- ja uimavesien laatuongelmien selvitykset, takaisinvedot (RASFF) ja erilaiset valitustapaukset
- toiminnan ja osaamisen kehittäminen sekä laatutyö
- osallistuminen sidosryhmien yhteistyökokouksiin
- yksikön, sektorikohtaisten tiimien ja ryhmien kokoukset
- vuonna 2022 koronaan liittyvät, mahdolliset aluehallintoviraston valvontapyynnöt.

Terveysvaaratilanteisiin, muihin häiriötilanteisiin ja myös valitustapauksiin liittyvä valvonta on priorisoitava suunnitelmallista valvontaa tärkeämmäksi.

Asumisterveyden osalta on panostettu neuvontaan ja ohjaukseen, jolloin tarkastukseen johtaneiden toimenpidepyyntöjen määrä on laskenut, mutta asumisterveyteen liittyvissä tarkastuksissa jonotusaika on tällä hetkellä edelleen noin neljä kuukautta. Tavoitteena on, että jonotusaika olisi enintään kolmen kuukauden mittainen.

Ympäristöterveys pyrkii vaikuttamaan hankkeisiin ja suunnitelmiin jo ennakoivasti osallistumalla erilaisiin työryhmiin.

1.6.2 Henkilöstöressurssien riittävyys

Sekä terveydensuojeluun että elintarvikevalvontaan on tullut lainsäädännön muutosten sekä keskusvirastojen ohjauksen pohjalta uusia tehtäviä sekä työn painotuksia. Ympäristöterveys on myös aiempaa enemmän antanut elintarvike- ja terveydensuojelulainsäädäntöön ja lainsäädännön toimeenpanoon liittyviä lausuntoja sekä osallistunut alueensa kuntien sidosryhmätyöhön. Ympäristöterveyden työajasta vain osa on käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan. Näin ollen on jo suunnitteluvaiheessa selvää, että keskusvirastojen ohjeistuksen mukaisesti laadittujen valvontasuunnitelmien tavoitteisiin ei täysin päästä. Yksikön sisäistä laatutyötä on haluttu osaltaan painottaa, sekä osallistua aktiivisesti kaupungin sisäiseen toiminnan kehittämiseen ja tehdä yhteistyötä eri sidosryhmien suuntaan. Koska ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksella ei ole omaa viestijää, osallistuvat kaksi terveystarkastajaa ns. viestijäverkoston toimintaan osana työtehtäviään. Myös nettisivujen päivitystyö, joka aloitettiin 2021 ja joka tulee työllistämään edelleen 2022, tehdään pääosin oman henkilöstön voimin.

Elintarvikevalvonnassa uusien toimijoiden aloitusilmoitusten ja siten myös aloitustarkastusten määrä on lisääntynyt, vaikka vuoteen 2020 verrattuna nettokasvua ei toimijamäärässä ole havaittavissa. Myös muut toimijakohtaiset muutokset ovat hyvin tyyppillisiä ja valvontaa työllistäviä. Edellä mainittujen tehtävien ennakoinnin vaikeus haastaa toiminnan suunnittelua.

Lainsäädännön uudistumisen myötä kuntatasolle on siirretty uusia tehtäviä. Uusi elintarvikelaki ohjaa kohteiden kokonaisvaltaiseen valvontaan sekä huomioimaan neuvonta- ja koulutustyön yhä vahvemmin ja näihin olisikin varattava entistä enemmän työaikaa. Toisaalta Ruokavirasto ohjaa edelleen voimakkaasti lukumääräisiin tarkastustavoitteisiin. Palveluyksiköiden välisen henkilösiirron myötä yksi maantieteellinen elintarvikevalvonta-alue on toistaiseksi ilman vakituista valvojaa. Lyhyin sijaisuuksin hoidettu tehtävä kuormittaa pysyvää henkilöstöä. Valtakunnallisesti on ilmennyt tarvetta tehostaa mm. ravintolisä-, elintarvikeparanne- ja kontaktimateriaalitoimijoiden sekä etämyynnin valvontaa (maahantuonti, markkinointi, tuotteiden EU hyväksyntä, terveystietämät) ja tähän on

jouduttu kohdentamaan aiempaa enemmän henkilöresurssia. Elintarvikepetosten torjunta on noussut kansallisesti keskeiseksi kysymykseksi, ja valvontayksikkö on tehnyt tähän liittyvää yhteistyötä sekä Ruokaviraston sekä poliisin kanssa.

Asumisterveysvalvontaa tehdään asumistarkastuspyyntöjen perusteella. Odotusaika asunnontarkastusjonossa on henkilöstöresurssien vähäisyydestä johtuen noin 4 kk. Yksikön työmäärää ovat osaltaan kasvattaneet vuodesta 2020 lähtien lisääntyneet ilmoitukset rottahavainnoista. Tätä pyritään jatkossa rajaamaan tehostamalla verkkosivujen kautta tehtävää viestintää, ja siten vähentämällä kyseisiä yhteydenottoja.

Talousvettä toimittavien laitosten omavalvonnan ja talousveden laadun viranomaisvalvonnan on perustuttava veden terveydellisen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Päävastuu riskinarvioinnin tekemisestä on vesilaitoksilla. Terveysturvaviranomainen osallistuu terveyshaitan arvioinnin asiantuntijana ja hyväksyy riskinarvioinnin. Valvontayksikön toiminta-alueella on hyväksytty yhteensä 14 talousvettä toimittavan laitoksen riskinarviointia. Osalta laitoksia ei ole vielä hyväksytty riskinarviointiin perustuvaa valvontatutkimusohjelmaa. Kahdeksan laitoksen osalta riskinarviointia ei ole toimitettu ympäristöterveyteen arvioitavaksi eikä valvontaohjelmaa ole siten saatettu riskinarviointiin perustuvaksi. Resurssihaasteet niin valvontayksiköllä kuin toimijoillakin sekä toimijoiden suuri tuen tarve ovat viivästyttäneet osaltaan laitosten riskinarviointien laatimista ja hyväksymistä ja edelleen siten myös valvontatutkimusohjelmien päivityksiä. Talousvesivalvonnassa priorisoidaan edelleen valvontatutkimusohjelmien saattamiseksi ajan tasalle.

Tupakkalain mukaista valvontaa tehdään elintarvike- tai terveydensuojelulain tarkastuksen yhteydessä, mikäli se on asiakokonaisuuden kannalta mahdollista. Tupakkatarkastuksia tehdään myös erillisinä tarkastuksina. Asumisyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely on osoittautunut monipolvisen lainsäädännön johdosta työlääksi ja henkilöresurssija vaativaksi. Hakemusten määrä oli lakimuutoksen tullessa voimaan n. 12-15 / vuosi (2017-2019), mutta vuoden 2021 marraskuussa on hakemuksia tullut jo 29 kpl.

Nykyisillä henkilöresurssilla ei ole mahdollista saavuttaa valvontasuunnitelman tarkastustavoitteita. Lisääntyneen kohdemäärän, lainsäädännön uudistusten myötä syntyneiden uusien tehtävien, ohjeistettujen tehtäväpainotusten, sekä lisääntyneen sidosryhmätyön myötä työkuorma on kasvanut ja yksikössä voidaan arvioida olevan selkeä resurssivaje. Työssäjaksamista ja työn sujuvuutta lisäämään on pyritty panostamaan lähiesihenkilötyöhön, mutta tähän tarvittavaa aikaa ei voida riittävällä tavalla irrottaa valvontatyöstä. Henkilöstön jaksaminen ja työhyvinvointi ovat tärkeä strateginen painopistealue.

Organisaatiomuutoksen myötä päättyi sote-puolella neljästi vuodessa toteutettu työhyvinvointikysely, joten tämän tilalla on suunniteltu tehtävän jokin muu työhyvinvointia mittaava kysely vähintään kahdesti vuodessa. Lisäksi työhyvinvointia pidetään esillä yhteisissä keskusteluissa esimerkiksi yksikköpalaverissa. Henkilöstön kanssa käydään henkilökohtaiset tavoite- ja kehityskeskustelut vähintään vuosittain. Tarpeen mukaan on tarjolla myös työnohjausta.

Tällä hetkellä valvontasuunnitelman toteuttaminen sekä lainsäädännössä annettujen uusien tehtävien suorittaminen vaatisivat valvontayksikköön noin 5 henkilön lisätyöpanoksen. Yksikköön on esitetty kolmea uutta lisävakanssia. Esityksen perusteena on riittämätön henkilöstö valvontasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseen n. 80 %:n tasolla sekä mm. elintarvikelakiin kirjattujen uusien tehtävien suorittaminen ja neuvonnan ja kouluttamisen huomiointi valvontatyössä. Lisäresurssit on suunniteltu katettavan valvonnan vuosittaisen perusmaksun tuomilla lisätuotoilla.

1.7 Riskinarviointi

Riskinarviointi on olennainen osa ympäristöterveydenhuollon tehtävien kohdekohtaisessa priorisoinnissa ja rajaamisessa. Valvontakohteiden ja valvontakohtetyyppien tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveystaiton toteutumisen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla sekä riskin hyväksyttävyyden (merkityksen) perusteella. Arviointi perustuu valvontakohteiden ja valvontakohtetyyppien toiminnan laatuun, laajuuteen, olosuhteiden asianmukaisuuteen, valvontahistoriaan ja käyttäjäryhmään.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla tavalla. Riskinarviointi perustuu toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuviin terveyshaittoihin sekä toiminnan valvontahistoriaan ja omavalvonnan toimivuuteen. Toimijalle tulee kertoa, mihin tarkastustiheys perustuu ja miten hän voi siihen vaikuttaa. Riskinarviointi on jatkuva prosessi eli seuraavalla säännöllisen valvonnan tarkastuksella arvioidaan kohdekohtainen riski uudelleen, ellei sitä ole jostain syystä ollut tarvetta tehdä aikaisemmin. Säännöllisen valvonnan vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein.

Vertailtaessa erilaisten toimintojen riskejä tarkastellaan ainakin seuraavia seikkoja, joilla on kohdekohtaista vaikutusta riskien toteutumiseen, niiden hallintaan ja valvontaviranomaisten tekemän valvonnan tarkastustiheuteen.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin ja tarkastustiheyden kannalta ovat:

- altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- todennäköisten altistavien tekijöiden määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu). Esim. ajallinen altistusaika: "1 tunti – 24 tuntia", "kerran kuukaudessa", "viisi kertaa päivässä".
- erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus, käytettävissä olevat resurssit
- toiminnanharjoittajan toimintatavat (hygieniatuntemus, omavalvonta tai käyttötarkkailu, aiemmat ongelmat, yleinen asennoituminen, piittaamattomuus ym.)
- huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto, ympäristön vaikutus ym.)
- muut mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavat tekijät

1.8 Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytetty aika

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Suunnitelmallinen tarkastus tehdään ensisijaisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastusajankohdasta voidaan sopia toimijan kanssa, jos toimijan/vastuuhenkilön läsnäolo on tarkastuksen kannalta välttämätöntä.

Tarkastus voidaan kohdentaa toimitiloihin, toimintatapoihin, tuotteisiin, olosuhteisiin tai asiakirjoihin. Tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin kohteen osa-alueen tarkastuksen. Tarkastusten sisältö vaihtelee kohdekohtaisesti ja riippuu siitä, minkä

lainsäädännön perusteella tarkastus tehdään. Yksi tarkastus voi pitää sisällään useamman eri ympäristöterveydenhuollon lain mukaisia tarkastuksia tai se voidaan kohdistaa johonkin valvottavan kohteen yhden lain perusteella tehtävän valvonnan osa-alueeseen, esim. omavalvontasuunnitelman tai valvontatutkimusohjelmien tarkastukseen.

Uuteen elintarvikelakiin on sisällytetty mahdollisuus ulottaa tarkastukset tietyissä tapauksissa kotirauhan piiriin silloin kun koti toimii rekisteröitynä elintarvikehuoneistona. Toimintaan liittyviä asiakirjoja voidaan lisäksi pyytää toimistolle tarkastettavaksi ja toteuttaa niin sanottu asiakirjatarkastus. Asiakirjatarkastusten lisäksi voidaan hyödyntää muita etätarkastamisen mahdollisuuksia, kuten videoyhteyttä toimijalle ja tiloihin.

Uusi elintarvikelaki edellyttää viranomaista arvioimaan elintarvikealan toimijan luotettavuutta. Y-tunnukseen perustuen voidaan selvittää, onko harmaan talouden rekisterissä toimijan kohdalla sellaisia merkintöjä, jotka antaisivat aiheutta esimerkiksi tehostaa kohteen valvontaa tai jotka vaikuttaisivat kohteen hyväksyntään. Espoon seudun ympäristöterveys on mukana Ruokaviraston pilottihankkeessa, jossa kehitetään toimintatapoja toimijan luotettavuuden arvioimiseksi osana valvontatyötä.

Seurantatarkastuksilla valvotaan, että todettujen lainsäädännön vastaisuuksien korjaamiseksi annettuja kehoituksia ja määräyksiä noudatetaan annettuun määräaikaan mennessä. Valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen kehoitusten ja määräysten valvonta on maksullista, kun määräys perustuu säädösten tai keskusvirastojen antamien ohjeiden noudattamatta jättämiseen.

Tarkastuksen sisältöä, tarkastustiheyttä ja tarkastukseen käytettyä aikaa kuvataan tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Tarkastuksesta tehdään aina tarkastuspöytäkirja, -muistio tai vastaava kirjallinen raportti. Toimijalle tai toiminnanharjoittajalle selvitetään, mitä säännöllinen, maksullinen tarkastus pitää sisällään.

Tarkastuspöytäkirjaan kirjataan valvonnan tarkoitus, kaikki tarkastetut asiat, edellisellä kerralla mahdollisesti havaittujen puutteiden korjaamiset, käytetyt menetelmät, tarkastuskäynnin tulos, toimijalle annetut toimenpidekehotukset ja toimenpiteiden määräajat sekä tarkastuksen tekemisessä sovellettu lainsäädäntö. Myös tarkastusmaksu kirjataan tarkastuskertomukseen. Tarkastuskertomus pyritään toimittamaan valvontakohteelle kahden viikon kuluessa tarkastuksesta. Sekä elintarvike- että terveydensuojeluvalvonnassa kyseinen raportointi tehdään suoraan VATI-tietojärjestelmään, jota kautta muodostuu toimijalle sähköpostitse lähtevä tarkastuskertomus. Myös suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset kirjataan Vatiin. Elintarvikevalvonnassa tarkastuskertomuksen pohjalta muodostuu Oiva-raportti, jonka Ruokavirasto postittaa toimijalle.

1.9 Ohjaus ja neuvonta

Ohjaus ja neuvonta ovat olennainen osa ympäristöterveyden tehtäväkenttää. Neuvonnan ja ohjauksen toteutumista seurataan mm. VATI-järjestelmään kirjattujen yhteydenottojen määrän avulla. Neuvontatarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää yhteissähköpostilaatikoihin saapuneiden viestien sekä elintarvikevalvonnan asiakaspalvelupuhelimeen saapuneiden puheluiden määriä.

1.10 Näytteiden otto ja tutkiminen

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelmissa on sektorikohtaiset näytteenottosuunnitelmat. Elintarvikevalvonnan suunnitelmallinen näytteenotto sisältyy vuoden 2022 alusta alkaen vuosittaiseen valvonnan perusmaksuun. Terveydensuojelun osalta viranomaisnäytteenoton ja tutkimukset talous- ja uima-allasvesien sekä uimarantavesien osalta kustantaa toimija. Suunnitelmiin sisältyy toimijoiden maksamia

viranomaisnäytteitä sekä valvontayksikön projekteihin kuuluvia näytteitä, joiden kustannuksista vastaa pääsääntöisesti kunta.

Espon seudun ympäristöterveys teettää valvontaan sisältyvät tutkimukset viranomaisnäytteiden tutkimuslaboratoriolle asetetut vaatimukset täyttävässä laboratoriossa. Tutkimukset teetetään ensisijaisesti Helsingissä sijaitsevassa Metropolilab-laboratoriossa vuonna 2021 kilpailutetun sopimuksen mukaisesti. Laboratoriolla on kattava elintarvikkeiden ja vesinäytteiden analyysivalikoima ja se on sitoutunut tarjoamaan palveluja poikkeus- ja häiriötilanteissa myös virka-ajan ulkopuolella. Laboratorio hakee näytteet valvontayksikön toimipisteistä pääsääntöisesti kerran viikossa ja tarvittaessa useammin.

Metropolilab-laboratorion näytteenottajat ottavat sovitun tutkimusohjelman mukaisesti valvontayksikön alueella talousvesi- ja uima-allasvesivalvonnan viranomaisnäytteitä. Vesilaitos tai uimahallitoimija voi hankkia näytteenoton ja teettää tutkimuspalvelut myös muussa ko. toimintaan akkreditoitussa laboratoriossa.

Talousarvioissa on varauduttu epidemiaselvityksiin ja muihin häiriötilanteisiin liittyvien näytteiden ottoon ja tutkimuksiin.

Ruokavirastosta ja THL:lta tulee yksikköön näytteiden hakupyynnöjä muutamia kertoja vuodessa. Näissä tapauksissa näytteiden tutkimusten kustannuksista vastaa Ruokavirasto ja THL. Mahdolliset seurantatutkimukset tulevat valvontayksikön maksettavaksi.

1.10.1 Valvontaprojektit ja -hankkeet

Espon seudun ympäristöterveys osallistuu valtakunnallisiin valvontahankkeisiin silloin, kun ne soveltuvat hyvin valvontayksikön alueelle. Pääkaupunkiseudun kunnat toteuttavat yhteistyössä valvontaprojekteja vuosittain. Projektit kohdennetaan erityisesti toimintoihin, joihin on tunnistettu tai epäillään liittyvän riskiä. Projekteihin voi sisältyä näytteenottoa, lämpötilamittauksia, tilojen riittävyden ja asianmukaisuuden sekä toiminnan vaatimustenmukaisuuden arviointia. Projektit esitetään toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Koronatilanne hankaloitti projektien toteuttamista vuosina 2020 ja 2021 ja tuolloin elintarvikevalvonnan puolella aloitettuja projekteja onkin jatkettu vuodelle 2022. Lisäksi elintarvikevalvonnassa toteutetaan vuonna 2022 yhteistyöprojekti Vantaan ja Helsingin kanssa myymälöissä pakattavan jauhelihan ja lihan hygieenisestä laadusta.

Terveydensuojeluvälvonnassa toteutetaan vuonna 2022 legionellan esiintymistä porealtaissa kartoittava tutkimus yhteistyössä Helsingin, Vantaan, Keski-Uudenmaan ja Hyvinkään valvontayksiköiden kanssa. Projektiin valitaan 10 allasta näytteenoton kohteeksi.

Projektien tuloksista laaditaan yhteenveto ja saatuja tuloksia hyödynnetään valvonnan kehittämisessä. Jatkossa on tarkoitus hyödyntää aiempaa enemmän toteutuneiden projektien raportointeja myös tiedottamistarkoituksissa tuoden yksikön toimintaa esille valvontayksikön alueen asukkaille.

Valvontayksikössä ohjataan mahdollisuuksien mukaan ympäristöterveydenhuollon opiskelijoita sekä harjoittelujen että opinnäytetöiden muodossa. Opinnäytetyöt sekä osa harjoittelujen aikana työstettävistä tehtävistä toimivat myös apuna yksikön toiminnan kehittämisessä.

1.11 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Espon ympäristö- ja rakennuslautakunta arvioi valvontasuunnitelman toteutumisen vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Arviointiraportissa kuvataan toimialakohtaisesti mm. seuraavat kohdat: suunnittelun toiminnan ja tarkastusten kattavuus, tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan), valvonnasta saadut tulot ja niiden

kohdentuminen, voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus, toiminnan kehittämistarpeet ja mahdolliset toiminnan auditoinnit.

Lautakunnan hyväksymä selvitys valvontasuunnitelman toteutumisesta lähetetään Etelä-Suomen aluehallintovirastoon keväällä 2023. Vuodesta 2019 lähtien valvontatietoja on voinut tarkastella valtakunnallisesti, sillä ne on kirjattu ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnan ohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään, VATI:in. Aluehallintovirasto arvioi myös kuntien valvontasuunnitelmat ja sekä niiden toteutumisen.

Ympäristö- ja rakennuslautakunnan hyväksymä valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi lähetetään tiedoksi myös Kauniaisten kaupunkiin ja Kirkkonummen kuntaan.

Arviointia hyödynnetään valvonnan kehittämisessä, toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

1.12 Valvonnasta perittävät maksut

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista.

Valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta hyväksytyyn taksan mukainen maksu ilmoitusten käsittelystä ja toimintojen hyväksymisestä ja valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta. Terveysuojelulain mukaan peritään lisäksi maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvästä näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta. Maksullista on myös tarkastuksen perusteella annetun määräyksen valvonta, jos määräyksen antaminen perustuu säännösten noudattamisen laiminlyöntiin. Espoon seudun ympäristöterveyden maksutaksan mukaan kaikilta toimijoilta laskutetaan 0,5 h työaikaa vastaava ns. käyntimaksu tarkastusmaksun yhteydessä. Käyntimaksua ei laskuteta asiakirjatarkastuksista. Espoon kaupunginhallitus on hyväksynyt ympäristöterveyden viimeisimmän maksutaksan 12.4.2021, jossa korotettiin mm. valvontatyön tuntihinta 60 euroon sekä tehtiin eräitä maksuperusteiden muutoksia. Maksutaksan viimeisin päivitys on hyväksytty ympäristö- ja rakennuslautakunnassa 18.11.2021 ja on menossa kaupunginhallitukseen joulukuussa 2021. Tässä päivityksessä on huomioitu elintarvikelain uudistuksesta johtuvat viimeisimmät muutokset sekä elintarvike- ja terveysuojelulakeihin 1.1.2022 alkaen sisällytetty valvonnan vuosittainen perusmaksu. Viimeisimmän maksutaksan päivityksen on tarkoitus astua voimaan 1.1.2022.

1.13 Valvontahenkilöstön pätevyys ja koulutus

Espoon seudun ympäristöterveydessä uuden henkilön pätevyys varmistetaan aina rekrytoinnin yhteydessä. Ympäristöterveyden sisällä pätevyysvaatimukset vaihtelevat tehtäväkuvan mukaan. Toimintamallissa painotetaan erikoisosaamista kuitenkin siten, että henkilöiden työtehtävien riittävä monipuolisuus on myös huomioitu. Viransijaisten perehdytyksessä hyödynnetään valvontasuunnitelmia sekä yksikön menettelytapa- ja työohjeita. Perehdytystä varten on luotu sähköinen kansio, josta löytyvät tätä ajatellen olennaiset materiaalit. Uudet työntekijät perehdytetään yksikön tarkastuskäytäntöihin vakituisten viranhaltijoiden kenttätyöohjauksessa. Terveystarkastajan tehtävän vaativuuden arviointi valmistui marraskuussa 2019.

Henkilöstön kouluttautumisella varmistetaan laadukas, vaatimusten mukainen valvonta, kehitetään osaamista ja edistetään henkilöstön hyvinvointia. Henkilöstö osallistuu Ruokaviraston, Valviran ja aluehallintoviraston ajankohtaisista asioista järjestämiin ilmaiisiin koulutuksiin, sekä valtakunnallisiin ja alueellisiin koulutuksiin. Lisäksi henkilöstö osallistuu sektorikohtaisiin koulutuksiin kuten sisäilma-, talousvesi-, ja elintarvikevalvonta- sekä eläinlääkintähuollon koulutuksiin. Varautuminen ja lainsäädäntömuutokset huomioidaan kouluttautumistarpeissa. Koulutuksiin osallistumisesta seurataan ja tarvetta kouluttautumisen arvioidaan myös tiimien lähiesimiesten toimesta, jotta voidaan varmistua siitä, että yksikössä

on kattava osaaminen eri osa-alueilta. Valtakunnallisessa valvontaohjeessa esitetään hyväksi koulutustavoitteeksi noin 8 koulutuspäivää henkilöä kohti vuodessa, ja tähän pyritään koulutusmäärärahojen puitteissa. Koulutuspäiviin voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten AVIn työhönohjauspäiviin osallistuminen, malliasiakirjoihin perehtyminen tai muu suunnitelmallinen pätevyyden ylläpito. Koronaepidemia on osaltaan lisännyt etäosallistumisen mahdollisuuksia koulutuksiin sekä kokonaan virtuaalisena järjestettävien kurssien ja muiden tilaisuuksien määrää.

Asumisterveysvalvonnan osalta pidetään tärkeänä kyseisellä sektorilla työskentelevien terveystarkastajien kouluttamista rakennusterveysasiantuntijan (RTA) pätevyYTEEN. Vuonna 2021 aloitti yksi vakituisista terveystarkastajista tämän pätevyTYTymiskoulutuksen ja muut asumisterveysasioita pääsääntöisesti hoitavat vakituiset viranhaltijat on jatkossa tarkoitus myös kouluttaa RTA-pätevyTYDEN omaaviksi. Tällä hetkellä kyseinen pätevyTYYS on myös terveysinsinöörillä. RTA-pätevyTYYS lisää yksikön mahdollisuuksia toimia asiantuntijoina ja lausunnonantajina haasteellisissa sisäilmaan liittyvissä tapauksissa.

1.13.1 Koulutussuunnitelma vuodelle 2022

Koulutussuunnitelmaa täydennetään ja tarkennetaan kunkin vuoden alussa, kun koulutustarve ja ulkopuolinen koulutustarjonta ovat tarkemmin selvillä. Lisäksi järjestetään sisäistä koulutusta ajankohtaisista aiheista. Koulutussuunnitelma on laadittu huomioiden ohjeistettu 8 koulutuspäivän tavoite jokaista työntekijää kohden (Taulukko 2).

Taulukko 2. Arvio koulutuspäivien määrästä ja jakautumisesta. Suunnitelma on alustava ja tarkentuu toimintavuoden aikana. Lukumäärä on laskettu yksikön nykyisen (2021) henkilöstömäärän mukaan.

Aihepiiri	Koulutuspäivien määrä yhteensä (päivien lkm x osallistuvien lkm)
Yleiset ympäristöterveydenhuoltoon liittyvät koulutukset, esim. <ul style="list-style-type: none"> o Terveystarkastajien valtakunnalliset koulutuspäivät o Ympäristöterveydenhuollon alueelliset ja valtakunnalliset koulutuspäivät o Tietojärjestelmäkoulutukset o Ympäristökustannus Oy:n järjestämät koulutukset o Ehyn / Eläinlääkäripäivien terveydensuojeluosiot o Muu lainsäädäntöön ja hallintoon liittyvä koulutus o Sote/maakuntajärjestelyihin liittyvät koulutuspäivät / toiminnan kehittäminen o Laatukoulutus o Valvontayksiköiden ja sidosryhmien järjestämät koulutukset o Työhönohjauspäivät (Avi) 	100 pv
Elintarvikevalvontaan liittyvät koulutukset, esim. <ul style="list-style-type: none"> o Ruokaviraston yleiset ja teemakohtaiset koulutukset o Työhönohjauspäivät (Avi) o Ruokaviraston teemakohtaiset koulutukset o Eläinlääkärihygienikkoyhdistyksen (EHY) koulutuspäivät o Eläinlääkäripäivät elintarvikevalvonnan osalta 	67 pv
Talousvesivalvontaan liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> o Työhönohjauspäivät (Avi) o Valviran teemakohtaiset koulutukset 	8 pv

<ul style="list-style-type: none"> ○ Muu talousveteen liittyvä koulutus 	
Asumisterveyteen ja huoneistovalvontaan liittyvät koulutukset, esim. <ul style="list-style-type: none"> ○ Sisäilmastoseminaari ○ Työnohjauspäivät (Avi) ○ Valtakunnalliset meluntorjuntapäivät tai muu meluun liittyvä koulutus ○ Valviran teemakohtaiset koulutukset 	15 pv
Uimavesivalvontaan liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Avin työnohjauspäivät ○ Valviran teemakohtaiset koulutukset ○ Muu uimaveteen liittyvä koulutus 	4 pv
Eläinlääkintähuoltoon liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Eläinlääkäripäivät ○ Eläintaudit sekä Lääkekoulutuspäivät ○ Kunnaneläinlääkärien neuvottelupäivät ○ Valmiuseläinlääkärien koulutuspäivät 	28 pv
Tupakkalainvalvontaan liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Työnohjauspäivät (Avi) ○ Valviran teemakohtaiset koulutukset 	4 pv
Yhteensä	(n.) 226 pv

1.14 Laatutyö

Valvontayksikön nimetty laatutyöryhmä vastaa laatutyön toteuttamisesta ja suunnittelusta. Johtava terveystarkastaja toimii yksikön laatupäällikkönä ja laatutyöryhmän puheenjohtajana. Laatutyöryhmä kokoontuu kuukausittain ja seuraa sekä käynnistää yksikössä tehtäviä laatutoimia. Ympäristöterveyden laatujärjestelmää päivitetään jatkuvasti; kohdetyyppikohtaisesti laaditut lomakkeet ja ohjeet parantavat ja yhdenmukaistavat valvontaa. Valvontayksikössä on toteutettu omien valvontaohjeistusten ja toimintatapojen auditointeja ja tätä työtä tullaan jatkamaan erillisen suunnitelman mukaisesti myös vuonna 2022. Yksikön toiminnassa havaittuja poikkeamia seurataan poikkeamakirjanpidolla ja näitä käydään läpi valvontayksikön johtoryhmän sekä laatutyöryhmän toimesta ja ryhdytään tarvittaviin toimiin vastaavien poikkeamatilanteiden ehkäisemiseksi jatkossa.

Espoon seudun ympäristöterveys on mukana ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa LaatuNet -laatujärjestelmässä ja käyttää järjestelmää samoilla tunnuksilla yhdessä Uudenmaan valvontayksiköiden kanssa. LaatuNetin kautta osallistutaan mm. valvontayksiköiden välisiin, toimintatapojen auditointiprojekteihin ja interkalibrointeihin. Valvontayksiköllä on oma laatukäsikirja, joka on päivitetty 2021.

1.15 Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Ympäristöterveydellä on suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta. Suunnitelma sisältää erilliset osiot mm. organisaatiosta, yhteistyötahoista, tiedottamisesta, varautumisesta ja toiminnasta elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemioissa sekä elintarvikkeisiin ja talousveteen liittyvissä muissa häiriötilanteissa, zoonoosissa ja säteilyvaaratilanteissa. Yksiköllä on

käytössä kolme viranomaisradioverkko- eli VIRVE-puhelinta vakavissa häiriötilanteissa kommunikointia varten. VIRVE-puhelinten toimintaa testataan kuukausittain pääkaupunkiseudun valvontayksiköiden sekä HSY:n kanssa järjestettävissä harjoituksissa.

Häiriötilannesuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti. Viimeisin päivitys on tehty vuonna 2021.

Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kunnilla on yhteinen epidemiaselvitystyöryhmä. Selvitystyöryhmään kuuluvat ympäristöterveysyksikön päällikkö, johtava terveystarkastaja, talousveden valvonnasta vastaava terveystarkastaja, hygieenikkoeläinlääkäri, elintarvikevalvontaa tekevä terveystarkastaja, tartuntataudeista vastaava lääkäri (Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi), tartuntatautihoitaja (Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi) sekä vesilaitoksen edustaja (HSY, Kirkkonummen vesi). Koko selvitystyöryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa ja aina tilanteen vaatiessa kulloinkin tarvittavalla kokoonpanolla. Valtaosin epidemiaselvityksiin liittyvä tiedonvälitys hoidetaan puhelimitse tai sähköisesti.

Pääkaupunkiseudun kunnilla on yhdessä HSY:n kanssa talousvesivalvontaan liittyvä kriisitilanneharjoitus vuosittain, mikä on parantanut toimintavalmiutta häiriötilanteissa. Myös Kirkkonummen Veden kanssa on ollut häiriötilanneharjoituksia. Valvontayksikkö osallistuu myös muihin häiriötilanneharjoituksiin säännöllisesti ja kehittää varautumissuunnittelua niistä saatujen kokemusten avulla.

1.16 Valvontatietojärjestelmät

Sekä elintarvike- että terveydensuojeluvalvonnan kohdetiedot tallennetaan valtakunnalliseen VATI-järjestelmään. Eläinsuojeluvalvonnan osalta on tiedot toistaiseksi siirretty Excel-pohjaiseen järjestelmään, josta ne tullaan siirtämään rakenteilla olevaan valtakunnalliseen tietojärjestelmään sen valmistuttua. Tarkastaja-ohjelman lisenssi on ollut käytössä vielä vuonna 2020 eläinlääkintähuollon puolella, mutta se tullaan jatkossa säilyttämään vain katseluohjelmana. Viranhaltijapäätökset tehdään Espoon kaupungin D10 - päätöksentekojärjestelmässä.

1.17 Viestintä

Valvontayksikön viestinnässä tukeudutaan Espoon kaupungin viestintäohjeeseen ja kriisiviestintäoppaaseen. Seutuyksikössä viestinnästä vastaavat yksikön päällikkö, hygieenikkoeläinlääkäri ja johtava terveystarkastaja. Häiriötilanteita varten on mm. laadittu tiedotepohjia ja häiriötilanteisiin liittyviä ympäristöterveyden viestintäohjeita ja yhteistyötahotietoja tarkennetaan tarvittaessa ja ainakin kerran vuodessa.

Yksikön sisäisessä viestinnässä käytetään tarvittavan päivittäisen yhteydenpidon lisäksi yksikköpalavereita, joita pyritään järjestämään joka toinen viikko. Näissä kokouksissa käsitellään koko yksikköä koskevia ajankohtaisia asioita sekä suunnitellaan ja kehitetään yksikön toimintaa. Niillä viikoilla, joilla yksikköpalaveria ei järjestetä, tiedotetaan yksikön henkilökuntaa ajankohtaisista asioista sähköpostitse viikkoinfo -kirjeellä. Käytännön valvontaa koskevia linjauksia ja muita valvontaa koskevia teemoja käsitellään elintarvikevalvonta- ja terveydensuojeluvalvontatiimien palavereissa. Lisäksi yksityiskohtaisempia keskusteluja valvontatyöstä käydään tiimien sisäisten ryhmien palavereissa. Yksikön johtoryhmän muodostavat yksikön päällikkö, johtava terveystarkastaja ja hygieenikkoeläinlääkäri. Johtoryhmä kokoontuu kerran viikossa sekä lisäksi aina tarpeen vaatiessa. Palavereissa hyödynnetään lähitapaamisten ohella Teams-yhteyksiä.

Kuntalaisia, toiminnanharjoittajia ja muita asiakkaita pyritään palvelemaan asiantuntevasti, nopeasti ja tehokkaasti. Asiakaspalvelua tarjotaan puhelimitse, kirjeitse ja sähköpostin avulla sekä asiakaskäynneillä. Vuoden 2021 alusta lähtien elintarvikevalvonnan sekä asumisterveyden asiakaspalvelupuhelimet ovat avoimina maanantaisin ja keskiviikkoisin klo

9–11. Muina aikoina yhteyden ympäristöterveydenhuoltoon saa tehtäväaluekohtaisten yhteissähköpostien kautta.

Vuoden 2021 aikana ympäristöterveyden nettisivut ovat uudistuneet Espoon kaupungin nettisivu-uudistuksen myötä, ja sivujen päivittämisen osalta työtä tullaan jatkamaan edelleen vuonna 2022, jotta sivusto olisi mahdollisimman asiakasystävällinen ja ympäristöterveyden palvelut helposti löydettävissä. Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa kannustetaan perinteisten kanavien lisäksi uusien viestintäkanavien ennakkoluulottomaan hyödyntämiseen. Erityisesti toimijoiden tiedottamisen ja osallistamisen osalta ehdotetaan sosiaalisen median mahdollisuuksia. Toimijoiden kohdalla tulisi siirtyä yksisuuntaisesta tiedonsiirrosta kohti vuorovaikutteisempaa ja keskustelemaan viestintää. Valvontayksikössä otettiin Facebook-viestintä käyttöön korona-aikana ja tätä viestintäkanavaa tullaan jatkossakin hyödyntämään aina tarvittaessa.

Valvontayksikössä on käytössä Webropol-pohjainen asiakastytyväisyyskysely, joka lähetetään toimijalle elintarvike- ja terveydensuojelulain suunnitelmallisen tarkastuskäynnin jälkeen, ei kuitenkaan useammin kuin puolen vuoden välein. Kaupungineläinlääkärien vastaanotolla on käytössä asiakaspalautelomakkeet, jotka voi jättää nimettömänä vastauslaatikkoon. Asiakaspalautetta voi antaa myös kaupungin yleisen palautejärjestelmän kautta tai seutuyksikön asiakaspalvelupuhelimen ja muiden tietovälineiden välityksellä. Asiakaspalautteeseen vastataan, ja se huomioidaan toiminnan järjestämisessä ja kehittämisessä.

Toiminnanharjoittajia opastetaan ja neuvotaan asiakaspalvelussa ja tarkastuskäynneillä valvontakohteissa. Lisäksi ympäristöterveyden työntekijät vierailevat ajoittain luennoitsijoina esimerkiksi Helsingin yliopistossa ja muissa koulutuslaitoksissa sekä pitävät esityksiä toimijoille tarkoitetuissa tilaisuuksissa. Kaupungin internet-sivuilla on ympäristöterveyden yhteystiedot, tietoa yksikön toiminnasta, valvontasuunnitelma, maksutaksa sekä ohjeita toiminnanharjoittajille ja kuntalaisille. Ajankohtaisista asioista laaditaan tarvittaessa tiedotteita toimijoille. Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen ulkopuolisten sidosryhmien (kuten esimerkiksi tartuntatautiyksikkö, varhaiskasvatus, kouluterveydenhuolto, tilakeskus) kanssa pidetään tarvittaessa palavereja, joissa käydään läpi valvonnan kannalta keskeisiä asioita.

1.18 Ympäristöterveys ja sidosryhmät

Espoon seudun ympäristöterveys osallistuu useaan yhteistyöryhmään, jolloin voidaan vaikuttaa elinympäristön suunnitteluun siten, että terveyshaitat tulevat mahdollisimman hyvin ennaltaehkäisevästi huomioon otetuiksi. Ympäristöterveydellä on jäsen Espoon rakennusvalvonnan teknisessä toimikunnassa, ja ympäristöterveys pääsee siten vaikuttamaan meneillään oleviin hankkeisiin jo niiden suunnitteluvaiheessa. Lisäksi yksikön edustaja/edustajia osallistuu mm. seuraaviin yhteistyöryhmiin; Ämmässuo-Kulmakorpi – yhteistyöryhmä, Espoon kaupungin melutyöryhmä, kaavoituksen ilmansuojeluryhmä, Vesienhuollon kehittämistyöryhmä, Pohjavesien suojelusuunnittelutyöryhmä, Ilmastonmuutokseen sopeutumisen työryhmä, Espoon sekä Kauniaisten että Kirkkonummen sisäilmatyöryhmät ja elintarvike- ja talousvesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä sekä keskusviranomaisten koordinoima Liikenne ja raideliikennetyöryhmä. Valvontayksikkö on lisäksi osallistunut ympäristönsuojelun palvelualueen koordinoimaan Health and Greenspace -EU-hankeeseen. Ympäristöterveyden yksikön päällikkö kuuluu ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen johtoryhmään sekä kaupunkiympäristön toimialan laajennettuun johtoryhmään. Yksikön päällikkö on myös vuoden 2021 lopussa nimetty Ruokaviraston Elintarvikevalvonnan koordinaatioryhmän jäseneksi Kuntaliiton edustajana.

Ympäristöterveydeltä pyydetään lisääntyvässä määrin lausuntoja esimerkiksi ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön muutoksiin, alueen kaavoitukseen,

ympäristölupiin, vesihuollon järjestelyihin, rakennuslupiin, sosiaalialan laitosten soveltuvuuteen ja sisäilman terveyshaitan arviointiin liittyen.

Työryhmien lisäksi ympäristöterveys on mukana mm. pääkaupunkiseudun elintarvikevalvojen, HSY-pääkaupunkiseudun talousvesivalvojen yhteispalavereissa sekä pääkaupunkiseudun eläinlääkintä / eläinsuojelupalavereissa. Terveystarkastajat ovat mukana oman toimialansa Uudenmaan alueen yhteistoimintaryhmissä. Yksikön päällikkö sekä sopimuksen mukaan myös hygieenikkoeläinlääkäri ja johtava terveystarkastaja osallistuvat kahdesti vuodessa järjestettäviin Uudenmaan valvontayksiköiden johtajapalaveriin. Länsi-Uudenmaan poliisin kanssa tullaan jatkamaan tiivistä yhteistyötä eläinsuojeluasioiden tiimoilta.

Ympäristöterveys on myös mukana kuuden suurimman ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön muodostamassa Sixpack -ryhmässä, joka kokoontuu vuosittain. Hygieenikkoeläinlääkäri osallistuu valtakunnalliseen laitosten valvojen palaveriin.

2. ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

2.1 Johdanto

Elintarvikevalvontasuunnitelma kuvaa, miten Espoon seudun ympäristöterveys toteuttaa sille elintarvikelain 297/2021 nojalla kuuluvat tehtävät. Elintarvikelain tarkoituksena on suojata kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja varmistamalla elintarvikkeiden ja kontaktimateriaalien turvallisuus, hyvä terveydellinen ja muu elintarvikesäännösten mukainen laatu sekä elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus. Lisäksi elintarvikelain tarkoitus on parantaa elintarvikealan yrittäjien toimintaedellytyksiä.

Elintarvikesäännösten toimeenpanossa ja niiden noudattamisen valvonnassa on otettava huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan luonne ja laajuus sekä muut sellaiset seikat, jotka vaikuttavat elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan.

2.2 Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet

Elintarvikelain mukaan kunnan tulee valtakunnallisen valvontasuunnitelman toteuttamiseksi laatia vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskeva valvontasuunnitelma. Suunnitelmassa on otettava huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalin riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajaa taloudellisilta tappioilta. Elintarvikevalvonnan tulee olla säännöllistä, tehokasta, yhdenvertaista ja avointa sekä riskeihin perustuvaa. Espoon seudun ympäristöterveyden elintarvikevalvontasuunnitelma sisältää seudullisen valvontayksikön suorittaman elintarvikevalvonnan Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kuntien alueella. Suunnitelmassa on otettu huomioon lainsäädännön vaatimukset (elintarvikelaki 287/2021, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625, jatkossa valvonta-asetus) sekä Ruokaviraston Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma vuosille 2021-2024.

2.3 Valvontakohteet

Valvontayksikkö pitää yhdessä Ruokaviraston ja aluehallintovirastojen kanssa yllä valtakunnallista rekisteriä valvontakohteista valvonnan ohjausta, kehittämistä ja toteuttamista varten. Rekisterissä ylläpidetään ajan tasalla olevia tietoja kaikista alueen elintarvikevalvontakohteista (elintarvikelaki 79 §). Näitä ovat:

- rekisteröintiä tai hyväksyntää edellyttävät elintarviketoiminnat mukaan lukien ns. virtuaalihuoneistot, liikkuvat elintarvikehuoneistot, elintarvikekuljetukset ja kotona tapahtuva elintarvikealan toiminta
- toiminnat, joissa valmistetaan tai saatetaan markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita (kontaktimateriaalialan toiminta)
- rekisteröintiä tai hyväksymistä edellyttävä elintarvikkeiden alkutuotanto

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella on marraskuussa 2021 yhteensä 2370 aktiivista elintarvikevalvontakohdetta ja niissä yhteensä 2595 kohdetoimintoa. Valvontakohteiden ja kohdetoimintojen määrät on esitetty toimintaluokkakohtaisesti taulukossa 3.

2.4 Valvontakohteiden rekisteröinti ja hyväksyminen

Toimijan tulee tehdä ilmoitus valvontaviranomaiselle toiminnan aloittamisesta toiminnan rekisteröintiä varten. Edellisestä poiketen tietyistä toiminnoista on jätettävä hyväksymishakemus viranomaisen käsiteltäväksi.

Elintarvikehuoneisto- tai kontaktimateriaalialan toimintaa tai elintarvikkeiden alkutuotantoa koskeva ilmoitus pyritään käsittelemään 7 arkipäivän sisällä sen saapumisesta. Elintarvikelaitoksen ja alkutuotantopaikan hyväksymisestä annetaan hallintopäätös. Päätös annetaan elintarvikelain mukaisesti 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä.

2.4.1 Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan rekisteröinti

Elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijan on tehtävä valvontaviranomaiselle kirjallinen ilmoitus toiminnan rekisteröintiä varten viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai sen olennaista muuttamista (rekisteröity elintarvikehuoneisto, esim. ravintola, laitoskeittiö, vähittäismyymälä, leipomo). Rekisteröintivelvollisuus koskee myös toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden tai kontaktimateriaalien käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot), jotka saattavat markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita tai jotka harjoittavat elintarvikehuoneisto-toimintaa asumiseen käytettävässä huoneistossa (nk. kotitoimijat). Myös toiminnan olennaisesta muuttamisesta, keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta sekä toimijan vaihtumisesta on ilmoitettava viivytyksettä valvontaviranomaiselle.

2.4.2 Elintarvikehuoneiston hyväksyminen

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee raakoja eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on ilmoituksen jättämisen sijasta haettava valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Laitoksen toimintaa ei saa aloittaa eikä toimintaa olennaisesti muuttaa ilman viranomaisen hyväksyntää.

2.4.3 Alkutuotannon rekisteröinti

Alkutuotantotoiminnasta on tehtävä ilmoitus elintarvikevalvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos elintarvikevalvontaviranomainen saa tiedon elintarvikkeiden alkutuotannosta toiselta viranomaiselta. Alkutuotannon toimijalle ilmoitetaan vastaanotetusta ilmoituksesta tai toiselta viranomaiselta saadusta tiedosta toiminnan aloittamisesta.

2.4.4 Alkutuotantopaikan hyväksyminen

Itujen laajamittaiselle tuotannolle on haettava hyväksyntä ennen toiminnan aloittamista.

2.5 Tarkastusten suunnittelu ja toteutus sekä painopistealueet

Kohderekisteriin liitettyjen valvontakohteiden suunnitelmallista valvontaa toteutetaan riskiperusteisesti valtakunnan ja valvontayksikön omiin painopisteisiin keskittyen. Taulukossa 3 on esitetty suunnitelmallisen valvonnan tarve vuodelle 2022. Seurantatarkastusten määrä arvioidaan viime vuosia merkittävämmäksi edeltävien vuosien nousevan trendin ja pitkäaikaisen tarkastusvelan perusteella. Taulukon tarkastusmääriin ei sisälly aiempina vuosina tekemättä jääneitä tarkastuksia. Tämänhetkinen (marraskuu 2021) arvio on, että vuoden 2021 suunnitelmallisista tarkastuksista tekemättä jää noin 30 %. Tämä tarkoittaa noin 340 tarkastuksen vajetta, josta osa on tarpeen tehdä vuonna 2022.

Kaikissa elintarvikevalvonnan kohteissa tullaan vuonna 2022 painottamaan valtakunnallisen valvontasuunnitelman mukaisesti Oiva-tarkastuksilla jäljitettävyyden (Oiva-rivit 16.1, 16.9, 15.1 ja 15.3), lämpötilahallinnan (Oiva-rivit 6.2 ja 6.4) sekä takaisinvetojen (Oiva-rivi 16.6.) tarkastamista. Lisäksi varaudutaan petoksellisen toiminnan torjunnan painopisteeseen ja kohteet valvonnan piiriin –painopisteeseen liittyviin tehtäviin. Eläinperäisten elintarvikkeiden

sisämarkkinatuonnin osalta jatketaan valvonnan sulauttamista osaksi Oiva-valvontaa ja tehostetaan kotirauhan piirissä toimivien elintarvikehuoneistojen valvontaa.

Suunnitelmallinen valvonta vaatii lisäpanostusta. Vuoden 2020 alussa valtiolta kuntien tehtäväksi siirtyi eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta. Valvontatyö vaatii edelleen kehittämistä. Myös kotirauhan piirissä olevien elintarviketoimintojen suunnitelmallista valvontaa on kehitettävä. Koronan ja jatkuvan resurssihaasteen takia vuoden 2022 valvontaa tulee kuormittamaan edeltävien vuosien toteutumattomat suunnitelmalliset tarkastukset. Vaikka toteutumattomia tarkastuksia ei yritetäkään tehdä täysimääräisesti, suunnitelmallista valvontaa haastaa kasvava seurantatarkastusten määrä. Seurantatarkastusten osuus oli vuonna 2021 n. 15 % suunnitelmallisista tarkastuksista. Määrä on noussut edellisen vuoden tasosta (n. 10 %) merkittävästi.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi elintarvikevalvontaan sisältyy toimijoiden neuvontaa, elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettelyjä ja asiakasyhteydenottojen käsittelyä. Kiireellistä käsittelyä vaativat ja merkittävästi työaikaa vievät yksittäisten ruokamyrkytyspäilyjen ja epidemiaepäilyjen selvittäminen sekä elintarvikkeiden takaisinvetojen varmistaminen. Lisäksi työaikaa kuluu muuttuvaan lainsäädäntöön ja ohjeisiin perehtymiseen, uusien toimintatapojen sisäistämiseen, valvontayksikön toimintajärjestelmän ylläpitoon, tiedottamiseen sekä oman organisaation tuoreeseen uudistumiseen liittyviin tehtäviin. Valvontayksikön alueella erityisesti länsimetron ympäristön kehittyminen synnyttää jatkuvasti uusia valvontakohteita, joihin liittyvien ilmoitusten käsittely ja aloitustarkastukset ovat viime vuosina vieneet ja tulevat edelleen viemään paljon valvontaresurssia. Elintarvikelain uudistus ja erityisesti elintarvikevalvonnan perusmaksuun valmistautuminen ja sen käyttöönotto tulee työllistämään valvontayksikköä alkuvuonna 2022. Yksikkö on mukana velvoitteidenhoitoselvityksen pilotissa. Pilotti jatkuu vuonna 2022. Marraskuussa 2021 voimaan tullut määräys eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnista ilmoittamisesta tulee lisäämään sekä valvonta- että toimijoiden ohjaustarvetta vuonna 2022. Lisäksi valvontayksiköiden työpanosta kuluu em. muutoksiin liittyvään ohjaukseen ja muutoksiin perehtymiseen. Työpanosta toivotaan myös valtakunnallisten elintarvikevalvonnan painopistetoimien suunnitteluun osallistumiseen.

Vuonna 2022 Espoon seudun ympäristöterveydessä elintarvikevalvonnan tehtäviä sisältyy 14 vakanssiin. Henkilötyövuosia on käytettävissä elintarvikevalvonnan tehtäviin yhteensä 11,3 (13,2) (taulukko 1). Suunnitelmalliseen valvontaan arvioidaan käytettävän 45 % resurssista, eli 5,0 (5,6) henkilötyövuotta. Muuhun työhön kuin suunnitelmalliseen valvontaan käytetään arviolta 55 % resurssista. Tarkempaa kirjaa elintarvikevalvonnan työpanoksen jakautumista eri valvonnan osa-alueille pidetään elintarvikevalvonnan omassa työnjakotaulukossa. Suunnitelmallisia tarkastuksia on toimintavuonna tavoite tehdä 957 kpl. Lisäksi n. 15 % valvontakohteissa arvioidaan olevan tarve seurantatarkastuksiin (144 kpl), jotka seuraavat sellaista suunnitelmallista tarkastusta, jolla valvontakohteelle on annettu kehoitus poistaa epäkohta määräajassa.

Yksityiskohtaisen valvontaohjeistuksen lisääntyminen on johtanut valvontayksikössä sinänsä toivottavaan erikoistumiseen tiettyjen tehtäväalueiden osalta. Erikoistumista vaativat valvontakohteet ovat usein sellaisia, joiden valvonta vaatii erityislainsäädännön osaamista. Tarkastukset ovat usein haastavia ja voivat vaatia aikaa vieviä lisäselvityksiä. Erikoistuminen voi myös johtaa haasteisiin yksikön sijaisjärjestelyissä sekä lisätä resurssitarvetta.

Yksikössä on tarkoitus jatkaa elintarvikevalvontaa tekevien tarkastajien tehtävien jakoon ja tiimien toimintatapoihin vuonna 2020 tehtyjen muutosten kehittämistä. Toiminnassa pyritään yhtenäistämään entisestään piirien toimintatapoja ja kehittämään piirien sisäistä ja piirien välistä yhteistyötä ja tehtävänjakoa entistä tarkoituksenmukaisemmaksi ja entistä paremmin yksikön tavoitteita palvelevaksi.

2.5.1 Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytettävä aika

Valvontakohteiden vuosittainen tarkastussuunnitelma perustuu kohteiden aiheuttamien elintarviketurvallisuusriskien ja muiden vaatimusten vastaisuuksien arviointiin toiminnan rekisteröinti- tai hyväksymisvaiheessa. Muiden kuin alkutuotantokohteiden aiheuttama riski arvioidaan ensisijaisesti Ruokaviraston ohjeen 10503 ” Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen” mukaisesti. Ohjeen liitteissä 1-4 on esitetty elintarvikehuoneistojen riskiluokitus ja ohjeellinen elintarvikelainsäädännön mukainen tarkastustiheysuusitus eri kohteille. Ohjeeseen voi tutustua Ruokaviraston internetsivuilla osoitteessa: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/elintarvikehuoneistot/10503_4_riskiluokitusohje_140920.pdf

Valvontakohteet luokitellaan Ruokaviraston ohjeen mukaisesti toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan riskiluokkiin 0-10. Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot kuuluvat riskiluokkiin 0-5 ja hyväksytyt luokkiin 3-10. Kohteiden tarkastustiheys määräytyy kohteen riskiluokan mukaan niin, että riskiluokkaan 1 kuuluvaa kohdetta tarkastetaan joka kolmas vuosi ja riskiluokkaan 10 kerran kuukaudessa. Riskiluokkaan 0 kuuluvissa kohteissa tehdään aloitustarkastus toiminnan alkaessa ja toimijan vaihtuessa, mutta ne eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Ohjeen soveltamista on yhtenäistetty Uudenmaan valvontayksiköiden kesken erityisesti tarjoilupaikkojen tarkastustiheyden määrittämisessä. Kohteiden riskiluokka tarkastetaan aina tarkastuksen yhteydessä sekä tarvittaessa.

Valvontakohteen tarkastustiheyttä voidaan laskea enintään 50 % seuraavin perustein:

- valvontakohteen ohjeen mukainen tarkastustiheys on vähintään kaksi tarkastusta vuodessa ja
- valvontakohteen kuuden edellisen tarkastuksen loppuarvosana on oivallinen

Alkutuotantopaikkojen riskiluokitus perustuu Ruokaviraston ohjeeseen 10507 ”Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi”. Ohjeen mukaisesti valvontakohteet luokitellaan toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan riskiluokkiin. Joitakin alkutuotantopaikkoja valvotaan ainoastaan tarvittaessa. Korkeamman riskiluokan toimintoja valvotaan kerran vuodessa. Yhteen tarkastukseen käytetään ohjeen mukaisesti 1-3 tuntia. Ohjeeseen voi tutustua Ruokaviraston internetsivuilla osoitteessa: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/alkutuotanto/eviran_ohje_10507_1-002.pdf

Tarkastuksiin varataan aikaa 1-6 tuntia riippuen valvontakohteen riskiluokasta ja tarkastettavista asioista. Riskiluokan 0 kohteissa sekä seurantatarkastuksilla vähimmäistarkastusaika on yksi tunti. Muissa kohteissa vähimmäistarkastusaika on 2 tuntia. Tarkastusaika koostuu itse tarkastukseen käytetyn ajan lisäksi tarkastukseen valmistautumisesta ja tarkastuskertomuksen kirjoittamisesta. Valvontayksikön suunnitelma tarkastuksiin käytettävästä ajasta on esitetty taulukossa 3. Valvontayksikön suunnitelma eroaa tiettyjen toimintojen osalta Ruokaviraston ohjeen tarkastusajoista. Ero perustuu valvontayksikön seurantaan kyseisen toiminnon toteutuneista tarkastusajoista.

Elintarvikevalvojilla on joko henkilökohtaiset valvontasuunnitelmat tai tietyn maantieteellisen alueen tai toimintatyyppin valvojilla on yhteinen valvontasuunnitelma. Suunnitelmat laaditaan kalenterivuodeksi. Suunnitelmat päivitetään vuoden aikana aina tarvittaessa kohdetietojen muutosten perusteella.

Tarkastussuunnitelma vuodelle 2022 on esitetty taulukossa 3. Tuomintaluokittain esitetyt kohteiden lukumäärät on haettu VATI-valvontatietojärjestelmästä. Taulukossa esitetyt tarkastusmäärät perustuvat valvojien itse ylläpitämiin valvontasuunnitelmiin.

2.5.2 Tarkastus

Elintarvikevalvonnan tarkastukset sisältävät toiminnan hyväksyntään sisältyviä tarkastuksia, rekisteröidyn toiminnan aloittamiseen liittyviä tarkastuksia, valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia, asiakasvalitusten perusteella tehtäviä tarkastuksia sekä ruokamyrkytyspäilyihin ja muihin häiriötilanteisiin liittyviä tarkastuksia.

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset tehdään maksullisina nk. Oiva-tarkastuksina (elintarviketoiminta pois lukien alkutuotanto ja kotona tapahtuva toiminta) tai muina, erillisten ohjeiden mukaisina tarkastuksina (alkutuotanto ja kotona tapahtuva toiminta).

Suunnitelmallisista tarkastuksista peritään Espoon kaupungin maksutaksan mukainen kiinteä, valvontakohteen riskiluokkaan ja tarkastustiheyteen perustuva maksu.

Valvontasuunnitelman taulukossa 3 on esitetty ohjeellinen tarkastusaika sellaisessa tapauksessa, jossa tarkastuksella ei havaita mitään epäkohtia. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia ja niihin liittyen annetaan ohjausta, neuvontaa, huomautuksia tai kehoituksia ja tarkastusaika näistä johtuen pitenee ohjeellisesta ajasta, tarkastuksesta laskutetaan käytetyn ajan mukaisesti. Seurantatarkastus katsotaan suunnitelmalliseksi tarkastukseksi. Siitä peritään maksu tarkastukseen kuluvan ajan mukaan.

Valtakunnalliseen valvontatietojen julkistamisjärjestelmään kuuluvat Oiva-tarkastukset toteutetaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Valvontatietojen julkaisemisella lisätään valvonnan läpinäkyvyyttä ja annetaan kuluttajille tietoa valintojensa tueksi. Järjestelmä myös yhdenmukaistaa elintarvikevalvonnan käytäntöjä. Oivan piiriin kuuluvien valvontakohteen tarkastusten tulokset julkaistaan Oiva-raporteissa, jotka ovat nähtävissä www.oivahymy.fi -internetsivulla. Sellaisissa elintarvikehuoneistoissa, joissa asiakkaat asioivat, viimeisimmän Oiva-raportin tulee olla näkyvissä huoneiston sisäänkäynnin yhteydessä. Lisäksi Oiva-raportit tulee julkaista yritysten omilla kotisivuilla.

Oiva-tarkastuksilla tarkastettavia asiakokonaisuuksia on 19. Asiakokonaisuuksia tarkastetaan kulloisellakin tarkastuksella tarkastajan harkinnan mukaisesti siten, että kaikki kohteen toimintaan liittyvät asiakokonaisuudet tarkastetaan vähintään kolmen vuoden välein. Valvontakohteen toiminnan kannalta suurimpaan riskiin liittyvät asiakokonaisuudet voidaan tarkastaa myös useammin.

Valvonta-asetuksen (EU 625/2017) mukaisesti virallinen valvonta on suoritettava ilman ennakoilmoitusta, paitsi jos tällainen ilmoitus on tarpeen ja asianmukaisesti perusteltu virallisen valvonnan suorittamista varten. Jos virallinen valvonta suoritetaan toimijan pyynnöstä, toimivaltainen viranomais voi päättää, annetaanko siitä ennakoilmoitus vai ei. Virallinen valvonta, josta annetaan ennakoilmoitus, ei estä sellaisen virallisen valvonnan suorittamista, josta ei anneta ennakoilmoitusta.

Espoon seudun ympäristöterveys tekee elintarvikevalvonnan tarkastukset pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastuskäynnistä voidaan kuitenkin sopia ennalta perustellusta syystä, kuten jos kyseessä on laaja asiakirjatarkastus tai kun tarkastus on kohteen ensimmäinen ja sillä on tarkoitus käydä laajasti läpi kohteen omavalvontaa ja toimintaa. Myös laitosten hyväksymiseen ennen toiminnan alkamista tai toiminnan olennaista muutosta liittyvät tarkastukset sovitaan toimijan kanssa ennalta. Joissain tapauksissa tarkastuksesta ilmoitetaan juuri ennen tarkastustapahtumaa, mikäli se on tarpeellista esim. sisäänkäynnin varmistamiseksi.

Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti valvontakohteessa. Jos kohteella ei ole tarkastettavaa elintarvikehuoneistoa (esim. virtuaalihuoneistot), tarkastus voidaan suorittaa myös Espoon

seudun ympäristöterveyden toimistolla tai etäyhteydellä asiakirjatarkastuksena. Etäyhteyttä voidaan käyttää myös muissa tilanteissa valvojan harkinnan mukaan koko tarkastuksen tekemiseksi tai osaan tarkastusta.

Uuden rekisteröitävän elintarvikehuoneiston aloittaessa toimintansa, toiminnan olennaisesti muuttuessa tai toimijan vaihtuessa huoneistoon tehdään ensimmäinen tarkastuskäynti 1-6 kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisen jälkeen. Tarkastuksella varmistetaan, että tilat vastaavat ilmoituksen tietoja sekä arvioidaan rakenteiden, tilojen, toiminnan ja omavalvonnan lainsäädännön vaatimustenmukaisuus.

Tarkastukseen sisältyy kohteen asiapapereihin ja edellisiin valvontaraportteihin/tutkimustuloksiin ennakolta tutustuminen, tarkastus ja tarkastuskertomuksen laadinta. Tarkastuksella arvioidaan kohteessa harjoitettavaa toimintaa ja tilojen soveltuvuutta toimintaan havainnoimalla sekä toimijaa ja henkilökuntaa haastatteleamalla. Tarkastuksilla valvotaan myös toimijan omavalvonnan toimivuutta. Tarkastusten yhteydessä voidaan ottaa näytteitä ja tehdä mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Tarkastus voi olla myös pelkkä asiakirjatarkastus, joka voidaan tehdä kohteessa, valvontayksikön toimistolla tai etäyhteyksiä käyttäen.

Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tai epäkohtia, jotka eivät suoranaisesti heikennä elintarvikeeturvallisuutta, toimijalle annetaan tarkastuksen yhteydessä ohjausta ja neuvontaa epäkohtien poistamiseksi. Havaittaessa elintarvikeeturvallisuutta heikentäviä epäkohtia, annetaan kehoitus poistaa epäkohta määräajassa. Määräajan päättymisen jälkeen tehdään aina seurantatarkastus. Seurantatarkastus pyritään tekemään 14 päivän kuluessa alkuperäisellä tarkastuksella annetusta määräajasta.

2.5.3 Tarkastuskertomus

Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomukset VATI-järjestelmällä. Oiva-tarkastuskertomus sekä julkaistava Oiva-raportti pyritään lähettämään toimijalle 10 työpäivän kuluessa tarkastuksen tekemisestä. Muista tarkastuksista laadittava tarkastuskertomus pyritään lähettämään toimijalle kahden viikon kuluessa valvontakäynnistä. Tarkastuskertomukseen kirjataan tarkastuksen aihe, tarkastetut asiat, suoritettavat mittaukset, tehdyt havainnot ja mahdolliset huomautukset ja kehotukset. Lisäksi kertomukseen kirjataan pääkohdiltaan toimijalle tarkastuksella annettu ohjaus ja neuvonta.

2.5.4 Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikelainsäädännön noudattamiseksi eivätkä muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan lainsäädännön vaatimuksia ole riittäviä. Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunta on elintarvikelain 33 §:n nojalla siirtänyt osan elintarvikelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille. Delegointisääntö löytyy Espoon kaupungin verkkosivuilta sääntökokoelmasta. Valvontaviranomaisen tekemät tarkastukset hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen valvomiseksi ovat toimijalle maksullisia.

2.6 Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta

Ensisaapumistoiminta poistui lainsäädännöstä vuonna 2020 lopulla ja samalla eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta siirtyi Ruokavirastolta kuntien tehtäväksi osaksi suunnitelmallista Oiva-valvontaa. Espoon seudun ympäristöterveyden alueella on vuoden 2021 marraskuussa 31 eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontia harjoittavaa valvontakohdetta.

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin siirtyminen osaksi Oiva-valvontaa vaatii edelleen aikaa henkilöstön perehdyttämiseen. Lisäksi näiden kohteiden tarkastuksiin tulee varata vastaavaa muuta kohdetta enemmän aikaa. Joidenkin kohteiden tarkastustiheys nousee toiminnan seurauksena.

Vuoden 2021 marraskuussa on tullut voimaan Ruokaviraston määräys eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnista ilmoittamisesta. Toimijoiden ohjaukseen määräyksen noudattamisesta ja sen noudattamisen valvontaan on varauduttu vuonna 2022.

2.7 Lausunnot

Elintarvikevalvonta voi pyynnöstä antaa lausuntoja toimijoille tai muille tahoille vastuualueensa asioista. Tällaisia asioita ovat mm. uusien rekisteröitävien valvontakohteiden suunnitelmat tai tilojen ja toimintojen olennaisten muutosten suunnitelmat. Lausunnon antaminen ei sisällä käyntiä lausunnon kohteena olevassa elintarvikehuoneistossa. Myöskään antaessaan lausunnon toiminnan olennaisesta muutoksesta elintarvikevalvonta ei tee neuvontakäyntiä kohteeseen. Muutoksiin liittyvää ohjausta ja neuvontaa voidaan kuitenkin antaa kohteessa suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä.

Elintarvikevalvontaviranomaiselle tulee varata 3 viikkoa aikaa antaa lausunto suunnitelmista. Mikäli suunnitelmat ovat hyvin laajat tai annetut taustatiedot hyvin puutteelliset, aikaa vaaditaan enemmän.

2.8 Näytteenotto, näytteen tutkiminen ja tutkimustulokset

Viranomaisnäytteiden tutkimustulosten perusteella voidaan selvittää elintarvikealan toimijan omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Valvontanäytteet otetaan riskiperusteisesti. Näytteenotto kohdennetaan erityisesti tuotteisiin, joiden ominaisuuksiin toimijat voivat itse vaikuttaa tai joihin kohdistuu erityisiä vaatimuksia. Kohteen valvontahistoria, kuten aikaisemmat näytetulokset, kohteeseen liittyvät asiakasvalitukset, ruokamyrkytyspäilyt, tiedossa olevat puutteet elintarvikkeiden käsittelyssä tai omavalvonnan toteuttamisessa, otetaan huomioon näytteenoton kohdentamisessa.

Näytteenotto toteutetaan ensisijaisesti projekteina. Projektit suunnitellaan ja toteutetaan valvontayksikön toimesta tai yhteistyössä muiden valvontayksiköiden kanssa. Paikallisten projektien lisäksi valvontayksikkö pyrkii mahdollisuuksien mukaan osallistumaan valtakunnalliseen elintarvikevalvontaohjelmaan sisältyviin valvonta- ja seurantaohjelmiin sekä hankkeisiin liittyvään näytteenottoon.

Vuoden 2022 näytteenottosuunnitelma, joka sisältää sekä toimijalle maksuttomat ympäristöterveyden projektit että toimijan kustannuksella otettavat viranomaisvalvonnan näytteet, on esitetty taulukossa 4. Taulukossa 5 on kuvattu sellaiset toimijalle maksulliset näytteet, joita viranomaisen voi harkintansa mukaan ottaa valvoakseen toimijan omavalvonnan toteutumista.

Valvontayksikkö on varautunut tutkituttamaan elintarvikenäytteitä myös kuluttajavalitusten perusteella.

Valvontayksikön ottamat elintarvikenäytteet tutkitutetaan pääasiassa Helsingissä Metropolilab-laboratoriossa, joka on Ruokaviraston viranomaisvalvontanäytteiden tutkimuksiin hyväksymä laboratorio.

Metropolilab ja pääkaupunkiseudun kunnat ovat sopineet erityyppisille elintarvikkeille tutkimuspaketteja, joissa on otettu huomioon elintarvikelainsäädäntö ja Ruokaviraston

suositukset. Tapauskohtaisesti laboratorion tai toimijan kanssa sopimalla voidaan analyysivalikoimaa muuttaa.

Viranomaisnäytteiden tutkimustulos merkitään VATI-järjestelmään ja alkuperäinen analyysitodistus arkistoidaan. Toimija saa kopion analyysitodistuksesta suoraan laboratorion kautta. Jos elintarvikenäyte arvioidaan tutkimuksissa laadultaan huonoksi, otetaan yhteyttä toimijaan ja kehoitetaan häntä selvittämään syy tulokseen sekä tekemään korjaavat toimenpiteet. Korjaavien toimenpiteiden jälkeen pyritään ottamaan uusintanäyte vastaavasta elintarvikkeesta, jotta voidaan varmistua tehtyjen toimenpiteiden riittävydestä.

Näyteprojekteista laaditaan kirjallinen yhteenveto ja näytteiden tutkimustuloksia hyödynnetään valvonnan kohdistamisessa ja valvontasuunnitelmien laadinnassa.

2.8.1 Varautuminen ruokavälitteisen sairastumisen tai muun terveyshaittaepäilyn selvittämiseen

Valvontayksikön määrärahaan on varauduttu mahdollisten ruokavälitteisiin sairastumisiin liittyvien näytteiden tai muiden elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaarojen tutkimiseen. Ruokamyrkytys- ja ruokaturvakuksien selvittäessä otetaan tarvittaessa elintarvike-, vesi- sekä pintahygienianäytteitä. Näytteiden tutkimuksessa noudatetaan tapaukseen soveltuvin osin Ruokaviraston ohjeita; Toiminta elintarvikevälitteisissä terveysvaaratilanteissa – ohje valvontaviranomaisille (4186/04.02.00.01/2020) sekä Näytteiden tutkiminen elintarvike- ja talousvesivälitteisessä epidemiassa (LAB 020).

2.9 Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot

Kunnan on selvitettävä alueellaan ilmenevät elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet kuten ruokamyrkytykset ja muut elintarvikevälitteiset vaaratilanteet. Valvontayksikössä on menettelytapaohje terveysvaaratilanteiden hoitoon ja työohjeet ruokamyrkytys- ja ruokaturvakuksien selvittämiseen. Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä on nimetty Valtioneuvoston asetuksen (1365/2011, 4 §) mukaisesti ja työryhmällä on toimintaohje, joka kattaa Ruokaviraston valtakunnallisessa valvontaohjeessa esitetyt keskeiset tehtävät. Työryhmä kokoontuu vuosittain.

Epäiltäessä, että terveysvaaraa aiheuttavaa elintarviketta on seutuyksikön valvontakohteessa, ryhdytään heti toimenpiteisiin, jotta ko. elintarvike saataisiin pois markkinoilta. Silloin kun kyseessä on yksikön oman valvontakohteen tekemä, lainsäädännön vaatimusten vastaisen tuotteen takaisinvedo, varmistetaan että kohde toimii Ruokaviraston takaisinvedosta ja sen ilmoittamisesta antamien ohjeiden mukaisesti. Tieto muualla valmistettujen terveysvaaraa aiheuttavien tuotteiden päätyemisestä valvontayksikön kohteisiin saadaan tyypillisesti tieto Ruokaviraston laatimista, valvontayksiköille suunnatuista takaisinvetotiedoista. Tilanteissa toimitaan Ruokaviraston tiedonannon ja mahdollisen valvontapyynnön mukaisesti ja varmistetaan että toimija on poistanut tuotteet markkinoilta.

Euroopan komission ylläpitämän elintarvikkeita ja rehuja koskevan nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) avulla tiedotetaan jäsenvaltioille sähköisesti terveysvaaraa aiheuttavista elintarvike- ja rehueristä. Ruokavirasto lähettää ns. RASFF-ilmoitukset kuntiin. Yksittäinen RASFF-ilmoitus voi koskettaa useita alueen toimijoita ja vaatia merkittävän työpanostuksen.

2.10 Neuvonta ja ohjaus

Elintarvikevalvonnan asiakkaille on käytössä yhteissähköpostiosoitteet elintarvikevalvontaan ja tuoteturvallisuuteen liittyville yhteydenotoille. Postejä seurataan päivittäin. Viesteihin vastataan kiireellisyysasteen mukaan priorisoiden, kuitenkin viimeistään 5 arkipäivän kuluessa.

Lisäksi elintarvikevalvonnan asiantuntija on tavoitettavissa puhelimitse maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 9-11.

Toimijan suunnitellessa uutta toimintaa tai toiminnan olennaista muuttamista, pyritään antamaan toimijalle ohjausta ja neuvontaa sähköpostin ja puhelimen välityksellä sekä tarvittaessa järjestetään neuvotteluita toimijan kanssa etäyhteyksin tai ympäristöterveyden toimitiloissa. Erilaisia palavereja ja neuvotteluita voidaan toimijoiden kanssa järjestää tarvittaessa myös muissa tilanteissa. Toimijan kanssa käydyistä neuvotteluista tehdään muistio, joka tallennetaan VATI-järjestelmään ja lähetetään toimijalle. Muilla tavoilla annetusta ohjauksesta ja neuvonnasta tehdään merkintä VATI-järjestelmään, josta annetun neuvonnan pääpiirteet selviävät.

Tarkastuksen yhteydessä toimijalle voidaan antaa ohjausta ja neuvontaa tarkastukseen sisällyttämistä asioista, kuten toiminnan laajentamisesta tai muuttamisesta. Tarkastuksen yhteydessä annettu ohjaus ja neuvonta kirjataan tarkastuskertomukseen.

Elintarvikevalvonta tiedottaa valvontakohteita ajankohtaisista asioista kulloiseenkin tilanteeseen soveltuvalla tavalla sähköpostitse, nettisivujen välityksellä tai tarkastuksilla jaettavilla erillisillä tiedotteilla. Poikkeustapauksissa toimijoita tiedotetaan myös puhelimitse.

Espoon seudun ympäristöterveys laatii ohjeita mm. elintarvikkeiden tarjoilupaikoille, myyntipaikoille, kuljetustoiminnalle ja kotona tapahtuvalle valmistukselle. Ohjeissa mm. kerrotaan kootusti toiminnalle lainsäädännössä asetetuista vaatimuksista ja vaatimusten soveltamisesta käytäntöön. Lisäksi yksikkö osallistuu valvontayksikköjen yhteistyönä tehtävien ohjeiden laadintaan. Valvontayksikkö kommentoi pyynnöstä keskusviranomaisten toimijoille suunnattuja ohjeita.

Toimijoille pyritään järjestämään koulutusta niissä tehtävissä, jotka ovat elintarviketurvallisuuden kannalta merkittäviä, ja joissa on todettu tarve osaamisen kehittämiseen.

2.11 Elintarvikevalvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti sekä valvontajärjestelmään merkittyjen suoritustietojen että taloushallintaohjelman taloustoteumatietojen avulla. Suoritustoteumatiedot käsitellään elintarvikevalvonnan tiimipalaverissa kerran kuukaudessa. Lisäksi koko yksikön suoritteita tarkastellaan kuukausittain yksikköpalavereissa. Yksikön taloustietoja esitellään koko henkilöstön yhteisissä palavereissa vähintään kahdesti vuodessa.

Elintarvikevalvonnan toteutuneet tarkastukset, toimenpiteet ja näytteenotot raportoidaan sähköisesti keskusvalvontaviranomaisille. Suunnitelman toteutumisen arviointi viedään vuosittain maaliskuussa sosiaali- ja terveyslautakunnan käsiteltäväksi.

Taulukko 3. Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma vuodelle 2022. Kohdemäärät on haettu VATI-valvontatietojärjestelmästä 18.11.2021. Suunnitelmallisten tarkastusten määrä perustuu valvojien ylläpitämiin kohdeseurantoihin.

Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma vuodelle 2022						
Toimintaluokka ja riskiluokka	Toimintatyyppiesimerkkejä	Tark./vuosi	Valvonta kohteita	Kohdetoimint oja	Aika (h)* Kunta	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä
Liha-ala	Leikkaamo, jauhelihan ja raakalihavalmisteiden valmistus, kypsien lihatuotteiden valmistus, lahtivajat					
1-6		0,5-6	7	11	1-6	10
Maitoala	Juuston, jäätelön (pastöroimattomasta maidosta), voin ja maitonesteiden valmistus					
6		4	1	4	2-6	4
Kala-ala	Kalajalosteiden valmistus, tuoreiden kalastustuotteiden käsittely					
4-6		2-4	4	6	2-6	12
Vilja ja kasvis ala	Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus, leipomot, pakkaamotoiminta ja ruoka- ja kahvileipien valmistus					
1-5		0,35-3	63	70	1-6	25
Elintarvikkeiden valmistus	Juomien valmistus, yhdistelmätuotteiden valmistus, muu elintarvikkeiden valmistus					
1-4		0,35-2	29	32	1-4	8
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden vähittäismyynti					
0-4		0-2	382	397	2-4	176
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden tukkumyynti					
1-3		0,35-2	31	31	2-6	8
Elintarvikkeiden vienti ja tuonti	Elintarvikkeiden maahantuonti, elintarvikkeiden maastavienti					
1-5		0,35-3	104	110	1-6	30
Elintarvikkeiden tarjoilu	Ravintola, koulu- ja päiväkotiruokala, suurtalouskeittiö,					

	pitopalvelu, grilli, kahvila, pikaruokapaikka					
0-5		0-3	1377	1470	1-6	656
Elintarvikkeiden kuljetus	Elintarvikkeiden kuljetus					
1-2		0,35-0,5	22	44	1-4	5
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi, pakkaaminen ja muu elintarvikkeiden varastointi					
0-4		0,35-1	32	37	1-5	11
Elintarvikekontaktimateriaalit	Elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvan materiaalin valmistaminen, maahantuonti, maastavienti, välittäminen					
1-3		0,35-1	32	67	2-6	8
Alkutuotanto	Kasvien kasvatus, viljely ja sadonkorjuu, lypsäminen ja muut eläintuotannon vaiheet ennen teurastusta, itujen tuotanto					
		tarvittaessa-1	286	316	1-3	4
Yhteensä						957
Uusinta-/seurantatarkastukset 15 %						144
Kaikki suunnitelmalliset tarkastukset yhteensä						1101
* suunnitelmassa ilmoitettu tarkastusaika on vähimmäisaika silloin, kun tarkastuksella ei havaita epäkohtia ja tarkastuksen loppuarvosana on oivallinen. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia ja niihin liittyen annetaan ohjausta ja neuvontaa, huomautuksia tai kehoituksia, tarkastusaika pitenee ja tarkastuksesta laskutetaan käytetyn ajan mukaisesti.						

Taulukko 4. Ympäristöterveyden elintarvikenäyteprojektit vuonna 2022.

1. Raakamakkaroiden hygieeninen laatu ja jäljitettävyys vähittäismyymälöissä, 2020-2022		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Projektin suunnittelu ja toteutus vuonna 2020-2022. Yhteenveto tuloksista projektisuunnitelman mukaisesti.	Elintarvikemyymälöiden palvelumyynti	10 – 20 kpl
Näytteiksi otetaan elintarvikepalvelumyynnissä olevia raakamakkaroita. Näytteenoton yhteydessä selvitetään mm. jäljitettävyttä. Projektiin laaditaan tarkempi projektisuunnitelma. Projektissa näytteistä tutkitaan; alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku, <i>Escherichia coli</i> , <i>Staphylococcus aureus</i> ja sulfiittia pelkistävät klostridit. Näytteenotto ja tutkimus ovat toimijalle maksuttomia (projekti). Uusintänäytteidenotto ja tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.		

2. Tarjoilupaikkojen vitriinissä myynnissä ja tarjoilussa olevien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden hygieeninen laatu, 2020-2022		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Elintarvikenäytteet: - leivokset yms. ja smoothie - täytetyt sämpylät yms. Yhteenveto: alkuvuosi 2022	Kahvilat ja muut tarjoilupaikat	20 – 30 kpl
<p>Projekti on kaksi vuotinen, v. 2020 näytteitä otetaan vitriinissä tarjolla olevista leivoksista, täytekekkipaloista ja smoothie ja v. 2021 näytteinä ovat tarjoilupaikassa valmistetut täytetyt sämpylät, voileivät, riisipiirakat munavoilla yms. Covid-19 –epidemian takia vuoden 2021 suunnitelmat on siirretty vuodelle 2022.</p> <p>Projektissa leivoksista, täytekekkipaloista jne. tehdään mm. seuraavia tutkimuksia: alustava aistinvarainen arvio, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku (ei hapannaitotuotteita sisältävistä), <i>Bacillus cereus</i>. <i>Staphylococcus aureus</i>, <i>Escherichia coli</i>. Smoothie tutkimukset mm. <i>Escherichia coli</i>, <i>Bacillus cereus</i> ja homeet.</p> <p>Projektin molemmille vuosille laaditaan tarkemmat suunnitelmat, jossa on kerrottu näytteiden tutkimukset, tutkimusten arviointiperusteet ja muut selvitykset.</p> <p>Näytteenotto ja tutkimus ovat toimijalle maksuttomia (projekti). Uusintänäytteidenotto ja tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.</p>		
3. Sisämarkkinatuodun lihan salmonellatutkimukset, 2021-2022		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Elintarvikenäytteet EU:n sisämarkkinoilta tuodusta erikoistakuiden piirissä olevasta lihaeristä	Sisämarkkinatuojiksi ilmoittautuneet elintarvikehuoneistot.	8 – 15 näytettä
<p>Projekti toteutetaan vuosina 2021-2022. Yksittäinen näyte koostuu suunnitelman mukaisesta määrästä osanäytteitä. Projektin aikana saadun tiedon pohjalta suunnitellaan ja kartoitetaan tarvetta säännölliselle salmonella-näytteenotolle sisämarkkinatuotujen salmonellaerikoistakuiden piiriin kuuluvien lihaerien osalta. Näytteenotto ja tutkimukset ovat toimijalle maksuttomia (projekti).</p>		
4. Tarjoilupaikkojen raa'an raakojen kalojen hygieeninen laatu, 2020-2022		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Elintarvikenäytteet: Vuosina 2020-2022 Raportointi: 2022	Ravintolat ja henkilöstöravintolat	15-20
<p>Näytteitä otetaan ravintoloista, henkilöstöravintoloista yms. tarjoilupaikoista, joissa on saatavilla raakaa kalaa. Kala voi olla tuoretta tai tarjoilupaikassa jäädytettyä. Näytteenoton yhteydessä selvitetään kalan toimittaja ja toimituspäivä, alkuperämaa, jäädytyspäivä ja/tai viimeinen käyttöpäivä. Näytteet tutkitaan viimeisenä käyttöpäivänä.</p> <p>Projektissa näytteistä tutkitaan mm. alustava aistinvarainen laatu, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku kalasta ja rikkivetyä tuottavat bakteerit. Kyseessä on yhteistyöprojekti pääkaupunkiseudun elintarvikevalvontojen kanssa ja siihen laaditaan tarkempi projektisuunnitelma.</p> <p>Näytteenotto ja tutkimukset ovat toimijalle maksuttomia (projekti). Uusintänäytteidenotto ja tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.</p>		
5. Myymälöissä suojakaasuun pakatun lihan hygieeninen laatu, 2022		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Näytteenotto: 1.1.-30.6.2022 Raportointi: syksy 2022	Kaasuun pakattu tuore liha, jauheliha, elimet ja raakalihavalmisteet	2-3 näytettä/kohde (tiedossa 3 kohdetta)
<p>Projektin tavoitteena on tutkia myymälän valmistaman ja kaasuun pakatun lihan (mukaan lukien elimet) mikrobiologista laatua viimeisenä käyttöpäivänä. Näytteenoton yhteydessä tehdään tarkastus erillisen ohjeen mukaan.</p>		

Näytteitä otetaan myymälöistä, jotka pakkaavat kaasuun tuoretta lihaa, jauhelihaa, elimiä tai raakalihavalmisteita. Näytteistä tutkitaan aistinvarainen laatu, aerobisten mikro-organismien kokonaispesäkeluku, *E. coli*, *Salmonella* ja STEC. Näytteiden tutkimuskulut maksaa toimija.

Projektin on yhteinen Vantaan ja Helsingin valvontayksiköiden kanssa.

Taulukko 5. Muut kohteista otettavat omavalvonnan valvontanäytteet

Näytteistä tehtävät tutkimukset ovat toimijoille maksullisia. Tutkimukset määräytyvät tuotekohtaisten tutkimuspakettien mukaisesti.

Toimintaluokka	Omaavalvonnan toimivuuden varmistukseksi otettavat näytteet (toimijan kustannuksella)
	Esimerkkejä näytteistä
Liha-ala	
Leikkaamo Jauhelihan valmistus Raakalihavalmisteiden valmistus Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	Tuotenäytteet (mahdollisesti osanäytteitä) Tuotantoympäristöstä otettavat näytteet Salmonellanäytteet sisämarkkinatuonnin lihaeristä
Vilja-kasvisala	
Leipomotuotteiden valmistus Ruoka- ja kahvileipien valmistus	Konditoriatuotteet ja niiden raaka-aineet Leipomoeinekset ja niiden raaka-aineet Raakamunavalmiste Uppopaistorasva Leivän suolapitoisuus
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	Tuotantoympäristöstä otettavat näytteet
Elintarvikkeiden valmistus	
Yhdistelmä elintarvikkeiden valmistus	Tuotenäytteet (mahdollisesti osanäytteitä) Tuotantoympäristöstä otettavat näytteet
Elintarvikkeiden vienti, tuonti, varastointi, pakkaaminen sekä tukkumyynti	
Maahantuojat Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi Elintarvikkeiden tukkumyynti, teollisesti pakattuja helposti pilaantuvia elintarvikkeita	Riskiperusteisesti mahdollisesti tuotenäytteitä
Elintarvikkeiden myynti (noin 10 näytettä/vuosi)	
Vähittäismyynti pakkaamattomia ja pakattujen elintarvikkeiden myynti	Edellä mainitut projektit lisäksi riskiperusteisesti: salaattibaarit ja vastaavat, savustustoiminta, harvapurku, tuore kala
Tarjoilupaikat (noin 20 näytettä/vuosi) ja ulkomyynti (5 – 10 näytettä/vuosi)	
Ravintolatoiminta Grilli- tai pikaruokatoiminta Kahvilatoiminta Keskuskeittiötoiminta Valmistuskeittiöt Pitopalvelu	Edellä mainittujen projektien lisäksi riskiperusteisesti: Pizzojen täytteet Esikäsitelty raaka kala ja kalavalmisteet Esikäsitelty raaka liha ja lihavalmisteet Vihersalaatit Täytetyt sämpylät, voileivät jne. Esivalmistetut/-käsitellyt elintarvikkeet Jäähdytetyt ruuat, lisäkkeet ja jälkiruuat Raakakakut Kohteessa valmistetut gluteenittomat elintarvikkeet/ruuat
Ulkomyynti ja ulkomyyntiin valmistavat tarjoilupaikat	Näytteitä ulkomyyntipisteistä ja/tai valmistustilasta/-huoneistosta.

3. TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

3.1 Johdanto

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden huonosta laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena. Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua niin, että asukkaille turvataan terveellinen ympäristö.

Terveydensuojelun yleisen suunnittelun ja valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriön alainen keskusvirasto, Valvira, ohjaa terveydensuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten toimeenpanoa ja valvontaa. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo alueellaan terveydensuojelua.

3.2 Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävät

Terveydensuojelulain mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa huomioidaan terveydensuojelun valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma tarkistetaan tarvittaessa.

Vuoden 2022 alussa Espoon seudun ympäristöterveydessä terveydensuojeluvalvontaan kuuluvia valvontatehtäviä (sisältää myös tupakkalakiin liittyviä tehtäviä) sisältyy yhteensä 13 vakanssiin. Henkilötyövuosia terveydensuojeluvalvonnan sekä tupakkalain tehtäviin v. 2021 on käytettävissä noin 10. Tarkemmin terveydensuojeluvalvonnan työpanoksen jakautumisesta valvonnan eri osa-alueille kuvataan palveluyksikön omassa työnjakotaulukossa (Taulukko 1).

Toimintavuonna terveydensuojeluvalvonnassa on tavoitteena tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia 380 kpl (Taulukko 10).

Terveydensuojelulain useimmat valvontakohteet ovat joko luvan- tai ilmoituksenvaraisia. Terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset toiminnot ovat ilmoituksenvaraisia ja kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveydensuojeluviranomaisella on aina kuitenkin mahdollisuus riskinarvioinnin perusteella pyytää ilmoitus toiminnasta ja ottaa toiminta suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ilmoitus on tehtävä myös silloin, kun toiminta muuttuu olennaisesti. Toiminnanharjoittajan vaihtuessa on uuden toiminnanharjoittajan ilmoitettava asiasta terveydensuojeluviranomaiselle. Terveydensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa ilmoituksen tiedot VATI -tietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ilmoitukset pyritään käsittelemään seitsemän työpäivän kuluessa. Ilmoituksen käsittelystä peritään taksan mukainen maksu. Terveydensuojeluviranomainen tekee suunnitelmallisen tarkastuksen kohteeseen ja tarvittaessa tarkentaa toiminnasta tehtyä riskinarviointia. Terveydensuojeluviranomainen tekee ensimmäisen tarkastuksen kohteeseen keskimäärin 3–6 kuukauden kuluessa ilmoituksen saatuaan. Tarvittaessa terveydensuojeluviranomainen voi antaa kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi terveydensuojelulain 51 §:n mukaisesti.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi huomioidaan toiminnan kehittämisen ja muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta sekä siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista muuta valvontaa ovat mm. erilaiset yllättävät valvontatarpeet, asumisterveysasiat, sisäilmatyöryhmien työskentelyyn osallistuminen, epidemia- ja muiden häiriötilanteiden selvitykset sekä asukkaiden tekemien yhteydenottojen johdosta tehdyt selvitykset ja valvontatoimet. Lisäksi työaika varataan ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn sekä erilaisten lausuntojen valmisteluun. Häiriötilanne- ja varautumisharjoituksiin sekä yhteistyöhön viranomaisten ja sidosryhmien kanssa varataan työaika. Palvelusähköposteihin ja asiakaspuhelimeen vastaaminen kuuluu osaksi valvontaa ja on toimijoita ja asukkaita ohjaavaa ja neuvovaa työtä.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia kohteita valvotaan asukkaiden ja tilojen käyttäjien yhteydenottojen perusteella. Nämä suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily. Valvontasuunnitelman ulkopuolisia kohteita ovat mm. yksityiset asunnot, joista tulee terveyshaittaepäilyjä koskien useita satoja yhteydenottoja vuosittain. Kaikkiin yhteydenottoihin reagoidaan ja osa näistä yhteydenotoista tulee vireille ja johtaa toimenpiteisiin sekä asunnontarkastuksiin terveyshaitan arvioimiseksi.

3.3 Tarkastusten sisältö

Terveydensuojeluviranomainen pyrkii toiminnallaan ennaltaehkäisemään terveyshaittoja sekä edistämään asuin- ja lähiympäristön terveellisyyttä. Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi tarkastustoimintaa tehdään myös asukkaiden ja tilojen käyttäjien yhteydenottojen perusteella. Asunnontarkastuspyynnöt käsitellään jonotilanteen mukaisesti saapumisjärjestyksessä.

Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, terveydensuojeluviranomainen antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset määräaikoineen.

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet tarkastetaan suunnitelman mukaisesti ja siten, että oleellisimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat tarkastetuiksi.

Tarkastuksesta sovitaan yleensä toimijan kanssa etukäteen, jotta toimija on paikalla ja hän on varannut tarkastukseen aikaa. Erityisen tärkeää tarkastuksesta on sopia hyvissä ajoin silloin, kun kyseessä on yhteistarkastus, johon osallistuu useiden tahojen edustajia ja aikojen yhteensovittaminen on siten hankalaa.

Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna valvontayksikön omia ohjeita sekä hyödynnetään Valviran antamaa ohjeistusta.

Tarkastus voidaan suorittaa eri tavoin. Tarkastus voidaan tehdä siten, että tarkastaja käy kohteessa, tai se tehdään tutustumalla kohteen asiakirjoihin. Tarkastuksella tarkoitetaan myös mobiililaitteen välityksellä etänä tehtävää tarkastusta. Etänä tehtävät tarkastukset tulevat kyseeseen pääasiassa silloin, kun kohteeseen on tehty jo aikaisemmin tarkastus paikan päällä ja valvontakohte on tarkastajalle entuudestaan tuttu.

Asiakirjatarkastuksella tarkoitetaan tarkastusta, jonka valvontaviranomainen tekee tarkastelemalla valvontakohteen tietoja muualla kuin valvontakohteen tiloissa. Asiakirjatarkastus vastaa laajuudeltaan valvontakohteessa tehtävää tarkastusta ja siitä tehdään oma tarkastuskertomus. Asiakirjatarkastus voidaan tehdä tilanteissa, joissa tarkastus ei edellytä tarkastuskohteen olosuhteiden havainnointia eikä valvontakohteessa paikan päällä käymisellä saada lisäarvoa asian selvittämiseen, tai valvontakohtetta ei voida tarkastaa kohteessa käymällä. Asiakirjatarkastus kohdistuu tiettyä asiaa tai

asiakokonaisuutta koskevan yksiselitteisen tiedon selvittämiseen. Asiakirjatarkastuksia ovat esimerkiksi kotirauhan piirissä olevan ilmoitusvelvollisen toiminnan toiminnanharjoittajan antaman selvityksen tarkistaminen, valvontatutkimusohjelmien ja riskinarviointien tarkastamiset sekä tarkastuskäynnin johdosta annettujen huomioiden selvittämiseen liittyvä tarkastus, joka ei vaadi paikallakäyntiä kohteessa.

Valvontakohteiden tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika koostuu tarkastukseen valmistautumisesta, tarkastuksen sisällöstä sekä tarkastuskertomuksen laatimisesta. Osassa tapauksia haitan selvittäminen saattaa kestää kauemmin, jopa työpäivä.

Keskimääräiset tarkastusajat on esitetty taulukossa 10, Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma v. 2022.

Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa. Tarkastuksilla valvotaan myös toimijan omavalvonnan toimivuutta. Lisäksi tarkastuksessa selvitetään toiminnanharjoittajaa tai toiminnanharjoittajan edustajaa haastatteleamalla toiminnassa mahdollisesti tapahtuneita muutoksia tai muita terveydensuojelullisesti merkittäviä seikkoja. Tarkastukseen liittyy toimijan neuvontaa ja ohjeistusta mm. sellaisten tarkastuksella tehtyjen havaintojen osalta, jotka toimija voi omavalvonnassaan huomioida ja näin parantaa toimintatapojaan.

Asuntojen ja terveydensuojelulain mukaisten suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien muiden oleskelutilojen, joita ovat mm. koulut, päiväkodit, liikuntatilat, uimahallit, majoitushuoneistot, kauneushoitolat, tehostettu palveluasuminen ja vastaanottokeskukset, tarkastustoiminnassa pyritään selvittämään, onko rakennuksessa terveystaiteita aiheuttavia vaurioita tai olosuhteita asukkaille tai tilojen käyttäjille. Tarkastuksen lisäksi kohteessa voidaan tehdä mittauksia ja/tai ottaa näytteitä. Arvioidessa terveydensuojelulain mukaista terveystaiteita käytetään apuna sosiaali- ja terveysministeriön asetusta (545/2015) ja asetuksen soveltamisohjeita. Huomioidaan myös säteilylain (859/2018) mukaiset velvoitteet radonpitoisuuksien valvonnasta. Tarkastuksen yhteydessä ohjauksen ja neuvonnan avulla annettava ennaltaehkäisevä työ on tärkeä osa tarkastusta.

Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Vedenjakelualan tarkastuksella tarkastetaan, että toiminta on siitä tehdyn hakemuksen tai ilmoituksen mukaista ja toiminnanharjoittajan omavalvonta ja toimintaympäristön valvonta on tehokasta. Lisäksi tarkastetaan, että riskit on arvioitu huolellisesti ja hallintatoimenpiteet on viety laitoksen toimintaan ja ohjeisiin. Jos kohteen riskinarvioinnin laadinta todetaan riittämättömäksi tai siinä on selkeitä puutteita, tarkastuksessa käydään läpi tarkemmin vedenkäsittelyprosessia ja laitoksen käytäntöjä.

Suunnitelmallisista tarkastuksista laaditaan asianosaisille lähetettävä tarkastuskertomus, joka pääsääntöisesti laaditaan VATI -järjestelmän tarkastuslomakepohjien avulla. Asumisterveyteen liittyvissä tarkastuksissa käytetään yksikön omaa tarkastuskertomusmallia. Tarkastuskertomuksiin kirjataan pääkohdilta tarkastuksen aikana toimijalle annettu ohjeistus ja neuvonta. Siitä ilmenee myös huomautukset ja kehotukset sekä mahdollisille korjaustoimenpiteille tai niiden suunnitelman laatimiselle annettu määräaika.

Koronan aiheuttamista muutoksista johtuen vuonna 2021 tekemättä jääneet suunnitelmalliset tarkastukset tulevat kuormittamaan valvontaa myös vuoden 2022 aikana ja tämän vuoksi osa vuoden 2021 suunnitelmallisista tarkastuksista joudutaan siirtämään edelleen seuraavalle vuodelle tai myöhemmäksi, ellei valvontaan saada esitettyjä lisäresursseja. Taulukossa 10. on esitetty terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan tarve vuodelle 2022. Taulukossa ei ole huomioitu vuodelta 2021 siirtyviä tarkastuksia. On

arvioitu, että vuoden 2021 suunnitelmallisista tarkastuksista tekemättä jää n. 40 %. Tämä tarkoittaa noin 150 tarkastuksen vajetta.

3.4 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveystaitan toteutumisen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla sekä riskin hyväksyttävyyden (merkityksen) perusteella. Arviointi perustuu mm. toimintaluokan ja toimintatyyppin toiminnan laatuun, laajuuteen, olosuhteiden asianmukaisuuteen, valvontahistoriaan ja käyttäjäryhmään.

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein ja siten, että terveystaittaa mahdollisesti aiheuttavat tekijät havaitaan tarkastuksilla. Riskinarviointiin perustuvaa suunnitelman mukaista säännöllistä valvontaa ei voida korvata tai lopettaa terveystaittaepäilyn käsittelyn ajaksi, joka joissain kohdetyypeissä (kuten oppilaitoksissa) voi olla pitkäkestoinen ja ketjuuntuva. Sen sijaan epäillyn terveystaitan johdosta valvontakohteen valvonnan riskinarviointia arvioidaan uudelleen ja tarkastustiheyttä voidaan silloin mahdollisesti lisätä.

Valvira on antanut ohjeita valtakunnallisessa valvontaohjelmassa riskinarvioinnin yhdenmukaisuuden varmistamiseksi. Riskinarvioinnin perusteella suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritty valvontakohdetyypin tarkastustiheys.

Espoon seudun ympäristöterveys on laatinut terveydensuojelulain 13 § ilmoitusvelvollisille toimijoille ohjeen omavalvonnan toteuttamisesta. Ohjetta on päivitetty v. 2021 ja se löytyy yksikön kotisivuilta.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten huoneistojen ilmoituskäsittelyn yhteydessä tehdään alustava riskinarviointi sekä annetaan ohjeistusta omavalvonnasta. Tarkastuksen jälkeen lasketaan valvontakohteen riskiluku, jonka perusteella määräytyy tarkastustiheys. Espoon seudun ympäristöterveys on tehnyt kohdekohtaista riskinarviointia ja työtä jatketaan edelleen. Tavoitteena on, että kaikki suunnitelmallisen valvonnan kohteet on arvioitu ainakin kerran vuoden 2024 loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajien ohjeistus ja neuvonta omavalvonnasta on edelleen v. 2022 painopisteenä. Uusia valvontakohteita ohjeistetaan tarkastuksilla tunnistamaan toimintansa riskit ja niiden vakavuus sekä laatimaan riskeille hallintakeinot.

Terveydensuojelulain 18 §:n mukaiset talousvettä toimittavat laitokset tarvitsevat hyväksynnän ja 18 a §:n mukaiset laitokset ovat ilmoituksenvaraisia. Talousvesivalvonnan hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyt on kuvattu soveltamisohjeissa.

Talousvettä toimittavien laitosten omavalvonnan ja talousveden laadun viranomaisvalvonnan on perustuttava veden terveydellisen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Päävastuu riskinarvioinnin tekemisestä on vesilaitoksilla. Terveydensuojeluviranomainen osallistuu tekemiseen terveystaitan arvioinnin asiantuntijana ja tekee hakemuksesta maksullisen päätöksen riskinarvioinnin hyväksymisestä. Suurimman osan toiminta-alueen talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointityö on aloitettu ja riskinarviointit pyritään hyväksymään ennen seuraavan valvontatutkimusohjelman päivitystä. Pienten toimijoiden vähäiset resurssit riskinarviointityön kuntoon saattamiseksi ovat kuormittaneet talousvedenvalvontatyötä suuresti. Talousvettä toimittavien laitosten valvontatutkimusohjelmien ajantasaiseksi saattamiseen varataan edelleen työaika.

Suunnitelmallista valvontaa kohdistetaan vain terveydensuojelulain (763/1994) 18 §:n mukaisesti talousvettä toimittaviin laitoksiin. Edelleen kuitenkin valvotaan kaikkea terveydensuojelulain (763/1994) 16 §:ssä tarkoitettua talousvettä riskiperusteisesti.

Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikön suunnitelmassa kohteiden tarkastustiheyden määrittely noudattelee valtakunnallisessa valvontaohjelmassa käytettyä kolmen eri riskiluokan perusteella määritettyä tarkastustiheyttä. Tarkastustiheydet valvontakohdetyypeittäin ilmenevät tarkastussuunnitelmataulukosta, taulukko 10.

3.5 Näytteenotto, näytteiden tutkiminen ja tutkimustulokset

Ympäristöterveys valvoo säännöllisen näytteenoton avulla talousveden ja uimaveden laatua sekä arvioi aiheutuuko mahdollisista laatupoikkeamista terveyshaittaa ja ryhtyy sen perusteella toimenpiteisiin. Myös sisäympäristön laatua voidaan selvittää tarvittaessa erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla. Valvontayksikön ottamat vesi- ja sisäympäristönäytteet tutkitutetaan pääasiassa Metropolilab Oy:n laboratoriossa, joka on Ruokaviraston viranomaisvalvontanäytteiden tutkimuksiin hyväksymä laboratorio.

3.5.1 Talousvedet

Talousveden laatuvaatimukset, näytemäärät ja tehtävät analyysit on määritelty STM:n asetuksissa.

STM:n asetuksen (1352/2015) mukaisten laitosten vesinäytteiden tutkiminen on jaettu suunnitelman pohjalta tehtäviin viranomaisvalvontanäytteisiin ja omavalvontanäytteisiin.

STM:n asetuksen (401/2001) 1§:n 1 ja 2 kohdan mukaisen talousveden valvonnan kohteille on myös laadittu näytteenottosuunnitelmat. Toimijat vastaavat näytteenottosuunnitelman toteutuksesta. Näytteenotto ja näytteistä tehtävät tutkimukset ovat toimijoille maksullisia. Taulukossa kuusi on esitetty talousvesinäytteiden jakaantuminen toimintatyypeittäin.

Viranomaisnäytteiden tutkimustulokset toimitetaan niiden valmistuttua valvontaviranomaiselle, joka arvioi veden laadun. Mahdollisten laatupoikkeamien osalta terveydensuojeluviranomaisen tulee arvioida, aiheutuuko niistä terveyshaittaa ja ryhtyä sen perusteella toimenpiteisiin.

Toiminta-alueen yksityisten kaivojen näytetuloksia on kerätty paikkatietojärjestelmään. Kerättyä tietoa tullaan hyödyntämään yksityisten kaivoasiakkaiden ohjauksessa ja neuvonnassa.

Viranomaisvalvontaan liittyvän näytteenoton voi suorittaa myös muu kuin terveydensuojeluviranomainen. Tällöin varmistetaan talous- ja uimavesinäytteiden ottajan pätevyys. Näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Pätevyyden talousvesien, uima- ja allasvesien näytteenottamiselle voi osoittaa esimerkiksi henkilösertifioinnilla. Terveydensuojeluviranomainen voi varmistaa pätevyyden myös muilla tarkoituksenmukaiseksi katsomillaan tavoilla esimerkiksi auditoimalla näytteenoton paikan päällä.

EU-vesilaitosten (toimittaa vettä yli 1000 m³ / vrk) näytetulokset raportoidaan Etelä-Suomen aluehallintovirastoon (edelleen EU-komissioon). Vuoden 2021 osalta suurten vedenjakelualueiden tutkimustulokset raportoidaan aluehallintovirastolle edelleen manuaalisesti, koska tutkimustulosten sähköinen siirto valtakunnalliseen valvontarekisteriin

on viivästynyt. Valvontayksikkö osallistuu Vatin talousveden näytteenottosuunnitelman pilotointiin v. 2022 aikana.

Valvottavien talousvesikohteiden näytteiden yhteislukumäärä on n. 320 kpl.

Näytemäärissä tapahtuvat mahdolliset muutokset johtuvat riskienarvioinnin perusteella tehdyistä muutoksista veden laadun valvontaan, kohteiden toiminnan muutoksesta, toimitettavan veden määrän muutoksesta tai toiminnan lopettamisesta.

Taulukko 6. Talousvesinäytteiden jakaantuminen toimintatyypeittäin vuonna 2022.

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet, joiden talousveden laatua valvotaan viranomaisnäyttein, ja joihin tehdään valvontasuunnitelman mukainen tarkastus		
Vesilaitos tai vedenottamo	Kohteiden lukumäärä	Näytemäärä kpl / vuosi
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (STMa 1352/2015)		240
EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m ³ päivässä tai vähintään 5000 henkilölle	2	182
Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m ³ päivässä tai 50 - 4999 henkilölle	18	55
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (STMa 401/2001)		
Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle	11	22
Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet, joiden talousveden laatua valvotaan viranomaisnäyttein, mutta joihin ei tehdä valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta		
Muu asetuksen 401/2001 mukainen kohde. Tulosten seuranta ja ohjeistus	17	64

Suunnitelmallisen näytteenoton lisäksi talousvesikohteisiin kohdistuu mm. omavalvontaan sekä häiriötilanteisiin liittyvää näytteenottoa.

Myös yksittäisiä talousvesikaivoja tarkastetaan ja vedenlaatua arvioidaan silloin, kun on syytä epäillä terveyshaittaa.

3.5.2 Uimavedet

Yleisten uimarantojen veden laatua valvotaan sosiaali- ja terveysministeriön asetusten (177/2008, 354/2008) mukaisesti.

Yleisistä uimarannoista (EU-rannat), joita seutuyksikön alueella on 13 kpl, laaditaan vuosittain ennen uimakauden alkua uimarantaluettelo, joka toimitetaan aluehallintovirastoon huhtikuun loppuun mennessä. EU-uimarannoille laaditaan viranomaisvalvontaa varten seurantakalenteri, josta selviää näytteenottoajankohdat. Tarvittaessa otetaan lisänäytteitä mm. sinilevien varalta. Ensimmäinen näyte otetaan ennen uimakauden (15.6–31.8) alkua. EU-rantojen uimaveden laatu luokitellaan uimaveden valvontatutkimustulosten perusteella.

Seutuyksikön alueella on lisäksi 22 kpl pientä yleistä uimarantaa, joista otetaan kesän aikana uimavesinäytteitä laaditun seurantakalenterin mukaisesti.

Talviuintikauden (1.9 -14.6) aikana otetaan yhdestätoista talviuintipaikasta yhteensä 32 näytettä.

Uimarantavesinäytteitä otetaan yhteensä 163 kpl (sisältää talviuintipaikkojen näytteenoton). Uima-rantavesinäytteet ottaa valvontayksikkö tai sopimuksen mukaan laboratorion näytteenottaja.

Uimarantavedenlaatua arvioidaan näytetulosten saavuttua. Tulokset kirjataan VATI järjestelmään sekä asetetaan nähtäville yksikön kotisivuille. Yleisten uimarantojen valvontanäytteiden tuloksista raportoidaan aluehallintovirastoon ja koko maan tulokset raportoidaan edelleen EU-komissiolle.

Lisäksi seutuyksikössä valvotaan säännöllisesti kahdeksan uimahallin, kolmen kylpylän sekä 19 muun uima-altaan tai maauimalan vedenlaatua STMa (315/2002) mukaisesti. Uimahalleista ja maauimaloista sekä muista uima-allaskohteista otetaan asetuksen mukaiset vesinäytteet laitospohjaisen valvontatutkimusohjelman sisältämän näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytteenottoitiheys on riippuvainen vuosittaisesta kävijämäärästä ja aiemmista valvontatutkimustuloksista. Näytteenoton vähimmäismäärä on 4 näytettä vuodessa. Suunnitelman mukaisia uima-allasvesinäytteitä otetaan yhteensä noin 750 kpl. Uima-allasvesinäytteiden otosta ja tutkimuksista vastaa Metropolilab Oy (tutkimuksia voidaan teettää myös muissa Ruokaviraston hyväksymissä akkreditoituissa laboratorioissa). Myös uima-allasvesinäytteiden tulokset siirretään VATI:iin. Toimenpide edellyttää ensin näytteenottotapahtumien kirjaamista järjestelmään.

Vuoden 2022 aikana valvontayksikkö osallistuu yhdessä muiden Uudenmaan yksiköiden kanssa porealtaiden legionella -tutkimusprojektiin, jonka vetovastuu on Helsingin valvontayksiköllä.

Taulukko 7. Uimavesinäytteenoton jakautuminen valvontakohdetyypeittäin 2022.

Valvottava uimapaikka	Kohteiden lukumäärä	Näytemäärä kpl /vuosi
Kylpylä tai vastaava	3	754
Uimahalli (ei sis. Tapiolan uh)	8	
Uima-allas	19	
Yleinen uimaranta	13	65
Pieni yleinen uimaranta	22	66
Talviuintipaikka	11	32

3.5.3 Sisäympäristön laatu

Sisäympäristön laatua selvitetään tarvittaessa erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla. Esimerkiksi rakennusmateriaalinäytteiden mikrobiviljelytuloksia voidaan verrata asumisterveysasetuksen soveltamisohjeessa annettuihin toimenpiderajoihin. Asumisterveysasetuksessa (STM:n asetus 545/2015) korostetaan sisäilmatutkimusten kokonaisarviointia. Terveystensuojeluviranomainen voi teettää selvityksiä vain asumisterveysasetuksen mukaisilla ulkopuolisilla asiantuntijoilla, jotka ovat henkilösertifioituja. Viranomaisen ei tarvitse itse arvioida ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä. Tarkastuksen yhteydessä voidaan suorittaa alustavia mittauksia mm. olosuhde- ja melumittarin avulla.

3.6 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti sekä valvontajärjestelmään merkittyjen suoritustietojen, että taloustoteumatietojen avulla. Suoritustoteumatiedot käsitellään tiimipalaverissa kerran kuukaudessa. Myös ryhmät seuraavat omissa palavereissaan suoritteita säännöllisesti. Lisäksi koko yksikön suoritteita tarkastellaan kuukausittain yksikköpalavereissa ja yksikön taloustietoja esitellään koko henkilöstön yhteisissä palavereissa vähintään kahdesti vuodessa.

Toteutuneet tarkastukset, toimenpiteet, näytteenotot ja näytetulokset raportoidaan sähköisesti keskusvalvontaviranomaisille. Talousveteen liittyvien tutkimustulosten kirjaaminen pyritään saattamaan VATI -järjestelmän piiriin vuoden 2022 aikana. Suunnitelman toteutumisen arviointi viedään vuosittain maaliskuussa ympäristö- ja rakennusvalvontalautakunnan käsiteltäväksi.

Aluehallintovirastot arvioivat kuntien terveydensuojelun valvontasuunnitelmat ja niiden toteumat pääsääntöisesti arviointi- ja ohjauksen yhteydessä. Edellinen AVI:n arviointi- ja ohjauksen Espoon seudun ympäristöterveyteen on tehty v. 2016.

3.7 Valvonnan painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Valvontayksikkö huomioi valtakunnalliset painopisteet omassa toiminnassaan.

3.7.1 Omavalvonnan tukeminen

Terveydensuojelulakiin on kirjattu toiminnanharjoittajan omavalvonta (TsL 2 §). Toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa mahdolliset terveyshaittaa aiheuttavat toiminnot sekä pyrittävä ennalta ehkäisemään ja vähentämään niitä. Omavalvonnalla ja sen toimivuudella on tässä merkittävä rooli. Omavalvonta on toiminnanharjoittajan itsensä tekemää järjestelmällistä ja jatkuvaa toiminnan seuranta- ja arviointia. Omavalvonta koskee kaikkia toimijoita.

Yksikkö painottaa suunnitelmallisen valvonnan riskinarvioinnin edelleen kehittämistä kaikkien terveydensuojelun kohdetyyppien osalta. Toiminnanharjoittajien tueksi on omavalvonnasta laadittu kirjallista ohjeistusta, jota on toimitettu kohteille sähköpostilla ja lisäksi ohje on luettavissa yksikön kotisivuilla. Ohjeita tullaan edelleen jalkauttamaan tulevalla suunnitelmakaudella.

Talousveteen liittyvää riskinarviointityötä jatketaan yhdessä talousvesilaitosten kanssa ja päivitetään valvontatutkimusohjelmat ajan tasalle. Vesilaitoksia ohjataan käyttämään pääasiassa Water Safety Plan (WSP) -työkalua toimintaympäristön seurannan, riskinarvioinnin ja muun omavalvonnan suunnitteluun.

Uima-allasohjeiden valvontatutkimusohjelmat pyritään saattamaan ajan tasalle vuoden 2022 aikana.

3.7.2 Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että turvataan terveellinen elinympäristö. Espoon seudun ympäristöterveys ohjaa ja neuvoo kuntalaisia ja toiminnanharjoittajia terveydensuojeluun liittyvissä asioissa mm. tarkastuksilla, sähköpostitse, puhelimitse ja internetsivuilla, jonne on laadittu erilaisia ohjeita

toiminnanharjoittajien ja kuntalaisten tueksi. Kotisivuilla on lisäksi mm. yksikön laatimat ”Usein kysytyt kysymykset” vastauksineen, jotka ovat päivitettävänä loppuvuodesta 2021. Uimarantavesivalvonnasta saatavat bakteeritulokset toimitetaan vuoden lopussa kootusti tiedoksi ympäristönsuojelulle hyödynnettäväksi.

Elinympäristön terveellisyyteen vaikutetaan antamalla erilaisia lausuntoja mm. ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen muille palvelualueille, kaupungin muille toimialoille ja aluehallintovirastolle. Kaupunkien eri yksiköiden kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä mm. tilapalveluiden, tartuntatautiyksikön, työsuojelun, sivistystoimen ja varhaiskasvatuksen kanssa. Vuosittaisia yhteistyöpalavereita pidetään mm. epidemiaselvitystyöryhmän, tilapalveluiden ja varhaiskasvatuksen kanssa.

Terveydensuojelutiimi osallistuu aktiivisesti Uudenmaan alueiden yksiköiden eri ryhmien välisiin yhteistyöpalaveriin. Espoon seudun ympäristöterveydellä oli järjestelyvastuu vuoden 2021 Uudenmaan alueiden yksiköiden talousvesiryhmän päivän mittaisesta kokoontumisesta. Tilaisuus järjestettiin Teams -kokouksena.

Taulukkoon kahdeksan on koottu eri kokoonpanoja, joiden kanssa Espoon seudun terveydensuojeluviranomainen tekee yhteistyötä.

Taulukko 8. Kokoonpanoja ja tapoja, joissa Espoon seudun ympäristöterveyden terveydensuojeluviranomainen tekee yhteistyötä.

Ennalta ehkäisevä terveydensuojelu	
Luvat, ilmoitukset, suunnitelmat, lausunnot, neuvottelut, tiedotus, ohjaus ja neuvonta	<ul style="list-style-type: none"> • rakennusvalvonta • ympäristönsuojelu (kunnat ja avi) • kaavoitus (kunnat, maakunta) • sosiaalihuolto (kunnat ja avi) • terveydenhuolto (kunnat ja avi) • avin alkoholihallinto
Varautuminen häiriötilanteisiin	
Valmiussuunnittelu, varautuminen, häiriötilanneharjoitukset, suunnitelmien yhteensovittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • pelastusviranomainen • kunnan johto (yhteistoiminta-alueella kaikki alueen kunnat) • ELY-keskus • Puolustusvoimat • Avi • THL • toiminnanharjoittajat • terveydenhuolto • laboratoriot • viestintä
Terveyshaittaepäilyn selvittäminen	
Savuhaitta, meluvalitukset, tuulivoiman terveysvaikutukset, radonturvallinen rakentaminen	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristönsuojelu • rakennusvalvonta • avin alkoholihallinto • STUK • THL
Sisäilmatyöryhmät	
Rakennusten terveellisyyden seuranta	<ul style="list-style-type: none"> • kiinteistön omistaja • rakennusvalvonta • tilakeskus • kouluterveydenhuolto • työsuojelu • työterveys

	<ul style="list-style-type: none"> • tilojen käyttäjien edustaja • opetustoimi
Yhteistarkastukset	
Koulut	<ul style="list-style-type: none"> • kiinteistön omistaja • kiinteistön huollosta vastaava taho • tilakeskus • kouluterveydenhuolto • työsuojelu • työterveys • tilojen käyttäjien edustaja • toiminnan vastuhenkilö
Kunnan epidemiaselvitystyöryhmä	
Tartuntataudit, epidemiat, varautuminen	<ul style="list-style-type: none"> • kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri • tartuntatautiyhdyshenkilö • kunnan virkaeläinlääkäri • vesihuolto

3.8 Valvontakohtetyyppikohtainen tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys

Terveydensuojeluvalvonnan tekemien suunnitelmallisten tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys on kuvattu taulukossa 9.

Taulukko 9. Valvontakohtetyyppikohtainen tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys.

Valvontakohtetyypit	Tarkastusten sisältö sekä riskinarviointiin liittyviä tekijöitä	Riski-luokka	Tarkastus-tiheys / vuosi
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot * hotellit, * hostellit * asuntolat * maatilamatkailu * kasarmit	Tilojen soveltuvuus, varustelutaso, käymälä, pesu- ja saunatilat, yleinen siisteys, siivous- ja pyykkijärjestelyt, huoneiden astioiden pesu, sisäilman laatu, ilmanvaihto, rakenteiden kunto, tuholaisien torjunta, kiinteistön vesijohtovesi omavalvonnan laajuus ja toimivuus TupL: tupakointikiellot	1-2	0,2
Saunat	Kosteiden tilojen hygienia, käymälät, ilmanvaihto, pintojen ja kalusteiden kunto, yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt, kiinteistön verkostovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	2	0,5
Yleiset altaat * uimahalli * uima-allas, maauimala * kylpylät ja vesipuistot	Uima-altaan tarkastus: kaikki VATI:n asiat: Valvontatutkimusohjelma, häiriötilannesuunnitelma, pintapuhtausnäytteet, näytteenotto-suunnitelma, uimaveden laatu, asetuksen 315/2002 vaatimukset, toimintaympäristö, siisteys, kaikkien pintojen kunto- ja hygienia, ylläpito, käymälät ym. oheistilat, tiedotus, roska-astiat, käymälät, opasteet,	3	0,5-2

	<p>hygieniaohjeet, tiedotus sekä omavalvonnan toimivuus, mm. käyttötarkkailukirjaukset ja huoltosuunnitelmat (kirjallista ov-suunnitelmaa ei vaadita)</p> <p>Asiakirjatarkastus: Valvontatutkimusohjelma, häiriötilannesuunnitelma, näytteenottosuunnitelma, siivoussuunnitelma, pintapuhtausnäytteet, tutkimustulokset, näytteidenotto ja verkkosivut</p>		
Yleiset uimarannat (EU -uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	<p>Rannan tarkastus: kaikki VATI:n asiat: Uimavesiprofiili, uimaveden laatu, toimintaympäristö, siisteys, ylläpito, käymälät ym. oheistilat, tiedotus, uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kieltokyltit, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus (kirjallista ov-suunnitelmaa ei vaadita)</p> <p>Asiakirjatarkastus: Uimavesiprofiili, riskienarviointi, tutkimustulokset ja verkkosivut</p>	2	1
Pienet yleiset uimarannat <i>* pienet yleiset uimarannat</i> <i>* talviuintipaikat</i>	<p>Rannan tarkastus: kaikki VATI:n asiat: Uimaveden laatu, toimintaympäristö, siisteys, ylläpito, käymälät ym. oheistilat, uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, kieltokyltit, tiedotus, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus (kirjallista ov-suunnitelmaa ei vaadita)</p> <p>Asiakirjatarkastus: tutkimustulokset, näytteiden otto ja verkkosivut</p>	2	1
Yleinen liikuntatila	<p>Sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen ja solariumin hygienia, rakenteiden kunto, vedenottopisteet, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus</p>	1	0,2
Koulut tai oppilaitokset <i>* esiopetus</i> <i>* peruskoulu</i> <i>* lukio</i> <i>* ammattioppilaitos</i> <i>* korkeakoulu</i> <i>* muu aikuiskoulutus</i> <i>* muut koulut ja oppilaitokset</i>	<p>Yleinen siisteys, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, valaistus, sisäilman laatu, melu, piha-alueet, oppilasmäärät, omavalvonta</p> <p>Koulujen olosuhdevalvonnassa arvioidaan: tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus ym. vastaavat tekijät, huoneiston siisteys ja hygieniaisuus yleisesti, rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet, arvioidaan erityistoimintojen kuten veistotilojen ja kemianluokkien turvallisuus, piha ja rakennuksen ulkopuoli. Huomioidaan</p>	2	0,3

	lisäksi: kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit, erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet sekä käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista		
Sosiaalihuollon palvelut * päiväkotit, ryhmäperhepäiväkotit * leikkitoiminta ja muu päivätoiminta * lastenkodit * koulukodit, nuorisokodit * ammatilliset perhekodit ja muut lastensuojeluyksiköt	Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, vaatehuolto, valaistus, sisäilman laatu, lämpö- ja ääniolosuhteet, jätehuolto, piha- ja leikkialueet, radonmittaustulosten olemassaolo, tilojen soveltuvuus, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus TupL: tupakointikiellon noudattaminen	2	0,3
Sosiaalihuollon palvelut * vanhainkoti (laitoshuolto) * vanhusten tehostettu palveluasuminen * kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen) * muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen) * ensi- ja turvakodit * perhekuntoutusyksiköt ja muut yksiköt	Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, vaatehuolto, valaistus, sisäilman laatu, lämpö- ja ääniolosuhteet, omavalvonnan laajuus ja toimivuus, kiinteistön vesijohtovesi,	2	0,3
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset * Kosmetologiset huoneistot * muu ihon käsittely tai hoito * tatuointi * ja lävistys	Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus, ilmanvaihto, siivousjärjestelyt, vaatehuolto, pesu- ja pukeutumistilat, käymälät, rakenteiden kunto, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	1-2	0,25
Solariumit	Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus, käymälät, ilmanvaihto, siivousjärjestelyt, pesu- ja pukeutumistilat, omavalvonta SätL: solariumlaitteiden säteilyturvallisuus	2	0,2
Julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot, lasten ja nuorten kohteet * sisäleikkipuistot * kerhotilat * leirikeskukset * nuorisotilat	Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, vaatehuolto, valaistus, sisäilman laatu, lämpö- ja ääniolosuhteet, kiinteistön vesijohtovesi, radonmittausten olemassaolo, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	1-2	0,25

Talousveden toimittaminen			
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)			
EU -raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m³ / vrk tai vähintään 5000 henkilölle (ominaisuustieto) STMa 1352/2015)	Toiminnan, siitä tehdyn hakemuksen ja hyväksymispäätöksen yhdenmukaisuus, valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi ja päivittäminen asetuksen mukaiseksi, henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen, veden käsittely ja sen riittävyys, vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus, tilojen siisteys ja kunto, häiriötilanteisiin varautuminen, 6 h desinfiointivalmiuden varautuminen, WSP tai muu riskinarvioinnin laatiminen yhteistyössä laitoksen kanssa sekä sen hyväksyminen sekä riskienhallintaan liittyvä toimenpidesuunnitelma sekä toteutus, laitoksen omavalvonta, laitostilojen siisteys ja kunto, vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto ja niiden kunnon seuranta, saneeraaminen, kemikaalien käyttö ja varastointi, veden laadusta tiedottaminen, vesitornien tarkastukset.	3	1
Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m³ / vrk tai 50 – 4999 henkilölle (ominaisuustieto) asetuksen 1352/2015 mukainen kohde	Talousvettä toimittavat laitokset: toiminnan siitä tehdyn hakemuksen ja hyväksymispäätöksen mukaisuus, valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi ja päivittäminen asetuksen mukaiseksi, henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen, veden käsittely ja sen riittävyys, vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus, tilojen siisteys ja kunto, häiriötilanteisiin varautuminen, 6 h desinfiointivalmiuden varautuminen, WSP tai muu riskinarvioinnin laatiminen yhteistyössä laitoksen kanssa sekä sen hyväksyminen sekä riskienhallintaan liittyvä toimenpidesuunnitelma sekä toteutus, laitoksen omavalvonta, laitostilojen siisteys ja kunto, vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto ja niiden kunnon seuranta, saneeraaminen, kemikaalien käyttö ja varastointi, veden laadusta tiedottaminen, tai muu asetuksen 1352/2015 mukainen kohde: ilmoituksen mukaisuus.	3	1
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)			
Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus alle alle 10 m³/vrk tai alle 50 henkilölle (ominaisuustieto) asetuksen 401/2001	Talousvettä toimittavat laitokset: soveltaen samat kuin yllä; muu 401/2001 asetuksen mukainen kohde: ilmoituksen mukaisuus, kaivojen rakenteet tarkastetaan jatkuvan valvonnan näytteenoton yhteydessä	2	0,5

mukainen kohde	(jos viranomaisen huolehtii näytteenotosta). WSP tai muu riskinarvioinnin laatiminen yhteistyössä laitoksen kanssa sekä sen hyväksyminen.		
-----------------------	---	--	--

3.8.1 Riskiluokat

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

3.8.2 Tarkastustiheys

2	kaksi kertaa vuodessa
1	kerran vuodessa
0,5	joka toinen vuosi
0,3	kerran kolmessa vuodessa
0,25	kerran neljässä vuodessa
0,2	kerran viidessä vuodessa

Taulukko 10. Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma v. 2022.

Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma vuodelle 2022					
Valvontakohdetyypit	Valvonta-kohteita	Tarkastustiheys / vuosi	Tarkastuksia / vuosi	Tarkastusaika, keskim. / h	Huomioita
Majoitustoiminta, majoitus-huoneistot * hotellit, * hostellit * asuntolat * maatilamatkailu * kasarnit	41	0,2	7	2,5 - 4,5	
Saunat	25	0,5	12	2 - 3	
Yleiset altaat * uimahalli * uima-allas, maauimala * kylpylät ja vesipuistot	29	0,5 - 2	35	3,5 - 7	
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	13	1	13	3,5	Alkupalaveri toiminnanharjoittajan kanssa ja itsenäinen tarkastus, tai

					tarkastus yhdessä toimijan edustajan kanssa.
Pienet yleiset uimarannat * <i>pienet yleiset uimarannat</i> * <i>talviuintipaikat</i>	22 11	1 1	22 11	2 2	Alkupalaveri toiminnanharjoittajan kanssa ja itsenäinen tarkastus, tai tarkastus yhdessä toimijan edustajan kanssa.
Yleinen liikuntatila	115	0,2	23	3 - 5	
Koulut tai oppilaitokset * <i>esiopetus</i> * <i>peruskoulu</i> * <i>lukio</i> * <i>ammattioppilaitos</i> * <i>korkeakoulu</i> * <i>muu aikuiskoulutus</i> * <i>muut koulut ja oppilaitokset</i>	152	0,3	46	3 - 7	Moniammatillinen tarkastus
Sosiaalihuollon palvelut * <i>päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti</i> * <i>leikkitoiminta ja muu päivätoiminta</i> * <i>lastenkodit</i> * <i>koulukodit, nuorisokodit</i> * <i>ammattilliset perhekodit ja muut lastensuojelu yksiköt</i>	398 24	0,25-0,3 0,25 -0,3	114 7	3 - 7 3 - 7	Kohteiden määrä laskenut, suositeltu tarkastusmäärä 696 -> 618 / 5 v jakso
Sosiaalihuollon palvelut * <i>vanhainkoti (laitos huolto)</i> * <i>vanhusten tehostettu palveluasuminen</i> * <i>kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu</i>	47	0,25 -0,3	14	3 - 7	

<i>palveluasuminen)</i> * muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen) * ensi- ja turvakodit * perhekuntoutus- yksiköt ja muut yksiköt	50	0,25 - 0,3	14	3 - 7	
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset * kosmetologiset huoneistot * muu ihon käsittely tai hoito * tatuointi * ja lävistys	100	0,2 - 0,25	23	2 - 3,5	
Solariumit	11	0,2	2	2 - 3,5	
Julkiset huvi- ja kokoontumishuoneist ot, lasten ja nuorten kohteet * sisäleikkipuistot * kerhotilat * leirikeskukset * nuorisotilat	40	0,25	10	3 - 7	
Talousveden toimittaminen Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)					
EU -raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m³ / vrk tai vähintään 5000 henkilölle	2	1	2	6 - 15	
Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m³ / vrk tai 50 – 4999 henkilölle	18	1	18	6 - 10	
Talousvettä toimittava tukkulaitos	1	1	1	4 - 6	
Vain ostovettä jakavat veden jakelualueet	1	1	1	4 - 6	

Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)					
Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus alle 10 m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle	14	0,5	5	4 - 6	
Valvottavat kaivot - elintarvikehuoneisto - julkinen / kaupallinen toiminta	14 3			3 - 4	
Yhteensä	1131		380		

Lainsäädäntö ja ohjeet

Terveydensuojelulaki 763/1994

Terveydensuojeluasetus 1280/1994

STMa asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista 545/2015

STMa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 1352/2015

STMa pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 401/2001

STMa yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 177/2008

STMa pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 354/2008

STMa uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 315/2002

STMa talousvettä toimittavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laitosteknisestä ja talousvesihygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta 1351/2006

STMa uimahallissa, kylpylässä tai vastaavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laitosteknisestä ja allasvesihygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta 1350/2006

Säteilylaki 859/2018

Tupakkalaki 549/2016

VNa elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista (152/2015)

VNa elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011)

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020-2024

Juomavesidirektiivi (EU) 2020/2184, Direktiivi tuli voimaan 12.1.2021, ja se on saatettava kansallisesti voimaan kahden vuoden kuluessa voimaantulosta.

Valviran viime vuosien ohjeita:

Ohje koulun ja päiväkodin olosuhdevalvontaan, terveyshaitan ennaltaehkäisemiseen sekä selvittämiseen, Valviran ohje 12/2018.

Talovesiasetuksen soveltamisohje, Valviran ohje 5/2020.

Ohjeen liitteenä on talovesiasetus, juomavesidirektiivi ja valvontatutkimusohjelmamalli, jota uudistettiin vuonna 2019.

Terveydensuojelulain mukaisissa tutkimuksissa käytettävät menetelmät, Valviran ohje 22/2018. Alusten tarkastusta ja saniteettitodistusten myöntämistä koskeva WHO:n käsikirja, Suomen kansallinen soveltamisohje, Valviran ohje 24/2018.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusmenettelyn soveltamisohje, sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen toimintayksiköt, Valviran ohje 1/2019.

Uimavesivälitteisen epidemian selvittäminen, Valviran ohje 4/2019. Päivitetty

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020 - 2024

Asumisterveysasetuksen soveltamisohje osa IV, päivitetty 19.2.2020.

Asumisterveysasetuksen soveltamisohje osa III, päivitetty 8.10.2021.

Valviran ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä <https://www.valvira.fi/ymparistoterveys> saa tietoa ajankohtaisista asioista ja tulkinnoista.

4. TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA

4.1 Johdanto

Tupakkalain tarkoituksena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tupakkalain noudattamista. Kunta voi ilmoittaa tupakkalain rikkomisesta poliisille tai Valviralle.

Espoon seudun ympäristöterveyden alueella, johon kuuluvat Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi tupakkalain mukaisista tehtävistä huolehtiva toimielin on Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunta. Kunnan tulee tupakkalain 84 § mukaan laatia ja hyväksyä tämän lain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelma. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveystaitoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Tupakkalain (549/2016) mukaan yleinen johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ohjaa kuntia niille tämän lain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa.

Tupakkalain 87 § mukaan kunnalla on tiedonsaantioikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta, maahantuoijilta ja myyjiltä sekä muilta viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi.

Kunta on pyydettyessä velvollinen toimittamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia ja muita valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tupakkalain mukaisen valvonnan ohjausta, seurantaa, raportointia ja tilastointia varten.

Suunnitelma sisältää myös nikotiinikorvausvalmisteiden ja nikotiininesteiden myynnin valvonnan.

4.2 Tupakkalain valvonta

Kunta valvoo alueellaan muun muassa tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa, markkinointi- ja esilläpitokieltoja sekä tupakointikieltoja ja – rajoituksia koskevien säännösten noudattamista (tupakkalain 8 §).

1. tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
2. tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
3. tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain 86 §:n mukaan kunnalla on oikeus päästä tarkastamaan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistus-, pakkaus-, varastointi- ja myyntipaikan tiloja ja toimintaa sekä valvonnassa tarvittavia asiakirjoja.

Tupakkalain perusteella tupakointi on kielletty yleisön, työntekijöiden tai asiakkaiden käytössä olevissa sisätiloissa sekä päiväkotien ja koulujen ulkotiloissa. Tupakointi voidaan kuitenkin sallia sisätiloissa erillisessä tupakointitilassa, joka on hyväksytty tupakointiin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla. Tällöin on huolehdittava siitä, ettei

tupakansavu pääse kulkeutumaan alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Tupakointitila ei saa olla sellaisen sisätilan yhteydessä, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä. Tupakointitilan tulee olla rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä ja tarkastama. Erilliset tupakointitilat on valvontayksikön alueella hyväksytty kymmenessä ravitsemusliikkeessä. Valvonnan osalta on haasteellista, että toimijat eivät usein tiedä vesipiipun polton vaativan erillisen tupakkatilan ja että vesipiipputupakka ja poltettavaksi tarkoitettu kasviperäinen tuote (kuten melassi) vaatii tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvan.

Valvontaviranomaisen tulee ilmoittaa havaitsemistaan tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta anniskeluviranomaiselle ja tupakointitilan rakenteellisista rikkomuksista rakennusvalvontaviranomaiselle. Kunnan valvontaviranomaiset ja työsuojeluviranomaiset ilmoittavat rikkomuksista toisilleen.

Tupakkatuotteiden myynti tuli luvanvaraiseksi vuonna 2009. Myynnin luvanvaraistamisen tavoitteena on vähentää alaikäisten tupakkatuotteiden ja nikotiinia sisältävien tuotteiden saatavuutta ja tupakoinnin yleisyyttä. Sekä estää laittomasti maahantuotujen ja kiellettyjen tupakkatuotteiden levitys laillisten tupakkatuotteiden jakelukanavien kautta. Tupakan ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa on myyntipaikkakohtainen.

Tupakkalain säädösten noudattamista valvotaan tupakkatuotteiden myyntipaikoissa joko erillisellä tarkastuskäynnillä tai elintarvikevalvonnan säännöllisten tarkastuskäyntien yhteydessä. Tarkastuksia tehdään myös uuden toimijan aloittaessa tupakkatuotteiden myynnin tai toimijan vaihtumiseen liittyvän tarkastuksen yhteydessä sekä erilaisten asiakasvalitusten perusteella.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupia haetaan sähköisesti Valviran Internet-sivuilta myyntipaikan sijaintikunnan mukaisesti. Valvontaviranomainen käsittelee hakemuksen ja merkitsee tiedot Valviran tietokantaan, johon kirjataan myös toimintaa koskevat jäljitettävyykkoodit. Lisäksi tiedot myyntiluvasta kirjataan Vati-järjestelmään.

Asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakkalain 79 § mukaista päätöstä tupakointikiellon määrittämiseksi asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemus käsitellään valvontayksikössä Valviran ohjeistuksen mukaisesti.

4.3 Hakemusten käsittely

Kunta perii maksut hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä taksan mukaisesti (tupakkalaki 90 §).

- 1) 44 §:ssä tarkoitettua vähittäismyyntilupaa koskevan hakemuksen käsittelystä;
- 2) 48 §:ssä tarkoitetun nikotiininesteen vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä;
- 3) 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä;
- 4) 79 §:ssä tarkoitetun tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa voidaan myöntää toistaiseksi voimassa olevana tai määräajaisena. Lupa voidaan myöntää määräajaksi, jos toiminta on luonteeltaan määräaikaista. Toiminta on luonteeltaan määräaikaista silloin, kun elinkeinonharjoittaja myy tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä vain tietynä ajankohtana tai ajanjaksona, esimerkiksi jossain tapahtumassa, eikä toiminta ole pysyvää.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava

omavalvontasuunnitelma tupakkalain 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi.

4.4 Myyntiluvan peruuttaminen

Kunta voi peruuttaa myönnetyn vähittäismyyntiluvan määräaikaaisesti tai pysyvästi, jos laiminlyönti tai rikkomus sitä edellyttää. Lupa voidaan peruuttaa, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta jatkaa säännösten vastaista toimintaa. Kunnan on ilmoitettava myyntiluvan peruuttamisesta ja myyntirikkomuksista Valviralle (tupakkalain 49 §). Ilmoittaminen tapahtuu siten, että kunnan valvontaviranomainen tekee kyseiset merkinnät suoraan myyntiluparekisteriin.

Tupakkalain 97 §:n 1 momentin mukaan kunta voi peruuttaa tupakkalain 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan määräajaksi, vähintään viikoksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi.

4.5 Tarkastukset ja painopistealueet

Myyntipaikkojen tupakkalain mukaisilla tarkastuksilla kiinnitetään huomiota tuotteiden esilläpitokieltoon ja tupakan sekä nikotiininesteiden myynnin omavalvonnan toteuttamiseen, jolloin tarkastetaan tupakan myynnin ja nikotiininesteiden omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvät omavalvontakirjaukset. Tarkastusten yhteydessä katsotaan myös, onko tarkastuskohteessa ilmoitettu selkeästi tupakan ja nikotiininesteiden myyntikiellosta alle 18-vuotiaille. Lisäksi tarkastetaan, onko kohteissa nimetty tupakan myynnin omavalvonnasta vastuussa oleva henkilö.

Ravintoloissa ja muissa ravitsemisliikkeissä, joissa on rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä tupakointitila, valvontaviranomainen tekee tupakkalain mukaista olosuhdevalvontaa. Kunnan tupakkavalvontaviranomainen valvoo myös tupakointitilan omavalvontasuunnitelmaa ja sen toteutumista. Jos tarkastuksella havaitaan tupakkalain rikkomuksia, tehdään kohteeseen seurantatarkastus. Tupakointikieltojen noudattamista seurataan myös terveydensuojelulain ja elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä mm. päiväkodeissa, kouluissa ja ravintoloissa.

Suunnitelmallisissa tupakkalain mukaisissa tarkastuksissa käytetään Valviran tekemiä tarkastuslomakkeita. Tarkastuslomakkeita on kaksi, joista toista käytetään tupakointitilojen tarkastamiseen ja toinen lomake on tarkoitettu vähittäis- ja tukkumyynnille.

Valvonnassa huomioidaan vuosittain valtakunnallisen tupakkalain mukaisen valvontaohjelman painopistealueet.

Tupakkalain valvontaohjelma mukaiset painopistealueet vuosille 2020-2024 ovat:

- 1) Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten yhteistyö 2020-2021
- 2) Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta 2022-2024
- 3) Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa sekä omavalvonnan tukeminen 2020-2040

Tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelmakauden painopisteenä vuosille 2020–2021 ovat savukkeiden ja kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uudet pakolliset merkinnät. Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uusien pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät. Lisäksi tavoitteena on edistää viranomaisten välistä yhteistyötä tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäisyn näkökulmasta.

Vuosina 2022–2024 toteutetaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä keskittymällä valvonnassa niihin osa-alueisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä valvontatoimivaltaa. Valvontakohteiden riskinarvioinnin näkökulmasta toiminnanharjoittajien omavalvonnalla ja sen toimivuudella on merkittävä rooli.

4.6 Suunnitelmallisen valvonnan voimavarat ja valvontakohteiden määrä

Tupakka- ja lääkelain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan on varattu kokonaisuudessaan 0,7 henkilötyövuotta. Tupakkalakiin perustuvia suunnitelmallisen valvonnan kohteita on tällä hetkellä 217 kpl ja lääkelain perusteella 156 kpl.

4.7 Näytteenotto ja valvontanäytteet

Tupakkalain mukaisessa tarkastuksessa käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Aistinvarainen arviointi riittää yleensä savuttomuuden arvioinnin perusteeksi viranomaistarkastuksissa.

4.8 Lupa- ja valvontamaksut

Kunta perii elinkeinonharjoittajalta tupakkalain mukaisesta lupa- ja valvontatehtävästä maksuja. Kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisesti myyntipistekohtaisen valvontamaksun tupakka- ja nikotiininesteiden myynnistä. Lääkelain alaisista nikotiinikorvaustuotteista peritään vuosittainen valvontamaksu. Tupakointitilojen tarkastuksesta kuntaa perii tuntiperusteisen tarkastusmaksun.

Kunta perii vähittäismyyntilupahakemuksen, nikotiininesteiden myyntiä koskevan ilmoituksen ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittelystä (tupakkalain 90 §). Tällä maksulla katetaan myyntiluvan ja tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä ja lupapäätöksestä aiheutuneet kustannukset. Lupahakemuksen käsittelystä peritään maksu siinäkin tapauksessa, että lupaa ei voida myöntää. Maksu peritään myös määräaikaista luvista.

4.9 Nikotiinikorvausvalmisteet

Nikotiinikorvausvalmisteet kuuluvat lääkelain (395/1987) piiriin. 1.2.2006 voimaan tullut muutos (22/2006) sallii nikotiinivalmisteiden myynnin vähittäismyymälöissä, kioskeissa ja huoltoasemilla 54 a- 54 d § säädetyin ehdoin. Valvontayksikkö myöntää luvat nikotiinivalmisteiden myyntiin ja valvoo alueellaan lain noudattamista. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja tulee valvoa vuosittain. Nikotiinikorvausvalmisteiden myyntilupahakemusten käsittely ja nikotiinivalmisteiden myynnin suunnitelmallinen valvonta ovat toimijalle maksullisia. Nikotiinivalmisteiden myynnin määräystenmukaisuutta valvotaan tupakkalain valvonnan yhteydessä.

Nikotiinikorvaustuotteiden päätökset lähetetään Fimealle, joka ylläpitää valtakunnallista luparekisteriä sekä kirjataan Vati- järjestelmää.

Lupien muutokset ja lopetukset lähetetään tiedoksi Fimeaan.

Taulukko 11. Tupakka- ja lääkelain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset 2022

Tupakkavalvonnan tarkastukset Valviran valvontaohjelma 2020-2024 Espoon Seudun ympäristöterveyden valvontaohjelma 2020-2024					
Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Kohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukset/vuosi	htpv
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Tarjoilupaiikka, jossa tupakointitila	10	0,3	3	1,2
Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynti	Vähittäismyynti	202	0,5	101	40,4
	Tukkumyynti	4	0,5	2	0,8
Nikotiinikorvausvalmisteet, vähittäismyynti Lääkelaki (395/1987)		117	0,5	59	11,8
Yhteensä		333		165	54,2
Tupakkalain alaiset tarkastukset 0,4htpv/tark ja lääkelain alaiset tarkastukset 0,2htpv/tark.					
Tupakan ja nikotiininesteiden myyntilupien käsittely ja siihen liittyvät toimet (3 h / hakemus)					17
Nikotiinivalmisteiden myyntilupien käsittely (2 h / hakemus)					7,5
Myyntilupamaksujen ja valvontamaksujen laskutus					10

5. SUUNNITELMA ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNASTA JA KUNNAN JÄRJESTÄMISTÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUISTA

5.1 Johdanto

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettu eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan.

Lain mukaan suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien alueella tarjoamat palvelut. Kunnallisessa suunnitelmassa tulee kuvata miten kunnaneläinlääkäreille kuuluva eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Suunnitelmassa on otettava huomioon myös valtakunnallinen valvontaohjelma sekä alueellinen valvontasuunnitelma. Ruokaviraston laatiman eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä

Eläinlääkintähuollon soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi elintarvikelaissa (297/2021), eläintautilaissa (441/2013), MMM:n asetuksissa eläintautien vastustamisesta (843/2013), valtioneuvoston asetuksessa eläinten terveysvalvonnasta (838/2013), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa 387/2014 ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa (557/2005).

EU:n eläinterveysäädännöstä 2019/429 (AHL) ja uutta kansallista eläintautilakia (76/20219, sekä niiden alaisia säädöksiä on sovellettu 21.4.2021 alkaen. Muutos on laaja ja vaatii uudentyyppistä laajaa perehtymistä EU-lainsäädäntöön, lisäksi se sisältää mm. kokonaan uuden eläintautien luokittelujärjestelmän. Vuoden 2022 aikana lainsäädännön toimeenpanon ohjeistusta ja koulutuksia jatketaan niin Ruokaviraston kuin aluehallintovirastojen toimesta.

Eläintunnistusjärjestelmästä annettu laki on muuttumassa ja uusi eläintunnistuskilpi ja sen nojalla annettavat eläinlajikohtaiset asetukset astuvat voimaan vielä vuoden 2021 aikana. Uusille eläinlajeille on tullut vaatimuksia merkintään ja rekisteröintiin. Rekisteröintivaatimus laajenee koskemaan myös tiettyjä sukusolujen ja alkioiden pitopaikkoja. Vuoden 2022 aikana jatkuu uuden lainsäädännön toimeenpano, ohjeistaminen ja kouluttaminen.

5.2 Toimintaympäristö

Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunnan alaisuudessa toimiva Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikkö vastaa eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien järjestämisestä Espoossa, Kauniaisissa ja Kirkkonummella.

5.3 Voimavarat

5.3.1 Resurssitarpeen kartoitus

Alueella on paljon lemmikki- ja harraste-eläimiä. Pienikokoisia lemmikkieläimiä arvioidaan (1/8 asukkaiden määrästä) olevan n. 40 000 kpl. Tarkkoja tilastoja ei lemmikkieläimistä ole, koska lainsäädäntö ei edellytä niiden rekisteröintiä.

Hyötyeläinten ja muiden kotieläinten määrä alueella

Eläinsuojia alueella on yhteensä yli 150. Suurin osa eläinsuojista on talleja (Taulukko 12). Hevosia on valvonta-alueella arviolta yhteensä n. 2000 hevosta. On hyvin todennäköistä, että taulukossa 12 annetut lukumäärät, erityisesti hevostalleja koskien, ovat puutteelliset. Valvonta-alueella on havaittu olevan runsaasti enemmän talleja, kuin mitä saaduista rekisteritiedoista käy ilmi.

Taulukko 12. Eläinsuojien lukumäärät valvonta-alueella, saatuihin rekisteritietoihin perustuen.

Eläinsuoja	Kirkkonummi	Espoo	Yhteensä
Talli	21	19	46
Navetta	8	2	10
Kanala	82	91	173
Lampola+ vuohi	54	45	99
Yhteensä	165	157	328

Lisäksi alueella on mm. 40 mehiläistarhaajaa, 5 kyyhkyslakkaa, yksi peuratarha, yksi mufflonitila, yksi porotarha, yksi kotieläinpiha ja yksi viiriäisten munia tuottava tila, joiden eläintautivalvonta kuuluu kaupungineläinlääkäreille.

Yllä olevat tiedot on saatu virkaeläinlääkäreiltä, Espoon ja Kirkkonummen maaseutushteereiltä ja ympäristösuojeluvalvojilta sekä aluehallintovirastosta.

Eläintautivalvonta

Virkaeläinlääkäri huolehtii eläintautilainsäädännön täytäntöönpanosta ja lain noudattamisen valvonnasta kunnan alueella. Säännöllistä eläintautivalvontaa ovat mm. lampaiden ja vuohien maedi-visna tarkastukset ja näytteenotot sekä scrapietarkastukset, jotka ovat muuttuneet vuoden 2014 alusta vapaaehtoisiksi. Siipikarjatilojen salmonellavalvonta toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön salmonellavalvonta-asetuksen mukaisesti (Taulukko 13). Tällä hetkellä alueella ei ole munantuottajia. Lisäksi alueen mehiläistarhoilla tehdään säännöllisiä tarkastuksia esikotelomädän vastustamiseksi. Tällä hetkellä mehiläistarhojen tarkastuksia ei ole ollut tarpeen tehdä, koska niitä saa tehdä myös alueella toimiva valtuutettu tarkastaja.

2021 lintuinfluenssatapauksia, sekä luonnonvaraisten jäniseläinten myksomatoositapauksia oli valvonta-alueella runsaasti.

Taulukko 13. Eläinten terveyden valvonta, hyötyeläinten pito.

Valvontakohdetyyppi	Kohteiden määrä kpl	Tarkastustiheys kertaa/v	Tarkastukset yhteensä /v	Tarkastusaika h/ tarkastus
Nauta, lypsykarja -Navettahygieniatarkastukset -Terveydenhuolto-sopimukset	10 - -	0	-	-
Nauta, lihakarja -Terveydenhuolto-sopimukset	4	-	-	
Lampolat, terveysvalvonta - scrabie - maedi-visna	-	-	-	-
Munantuottajat, terveysvalvonta * salmonellavalvonta	-	-	-	-
Mehiläistarhat, esikotelomätä	40	0-1	-	-
Riistahoidollinen tarha	2	2	0-2	3
Porotarha	1	-	-	
Yhteensä	57		1	

Suunnitelmallinen eläinsuojeluvalvonta

Eläinlääkintähuollon valvontatehtävistä suurin osa liittyy eläinten hyvinvoinnin valvontaan. Ilman epäilyä voidaan tarkastaa luvan- tai ilmoituksenvaraiset eläintenpitopaikat kuten kennelit, hevostallit, eläinkaupat ja eläinhoitolat. Luvan- ja ilmoituksenvaraisten kohteiden määrä on aluehallintovirastolta saatujen tietojen mukaan n. 70 kpl (Taulukko 14.).

Taulukko 14. Suunnitelmallinen valvonta, eli ilman epäilyä tarkastettavat kohteet.

Valvontakohdetyyppi	Kohteiden määrä kpl	Tarkastustiheys kertaa/v	Tarkastukset yhteensä vuodessa	Tarkastusaika h/ tarkastus
Eläinhoitolat	7	0,3-1	-	3
Kotieläinpiha	1	0,3-1	-	5
Lemmikkieläinkaupat	7	1	-	2
Tallit - ratsastustallit - ravitallit - yksityiset, pienet tallit	46	0,3-1 0,3-1 -	2	3
Kennelit, (>6 siitosnarttua, joilla on ollut vähintään 1 pentue)	1	1	-	1½
Eläinten välittäjät	4	1	-	2
Yhteensä	66		2	

Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset (suunnitelman ulkopuolinen valvonta)

Ulkopuolisen henkilön tekemän ilmoituksen perusteella tai muulta viranomaiselta saadun toimenpidepyynnön johdosta tehdään valvontayksikön alueella vuosittain n. 300 eläinsuojelutarkastusta. Tarkastuskäynneistä noin 40 %:ssa tehdään myös

viranomaispäätös, jonka valmistelu sekä päätöksen noudattamisen valvonta vievät runsaasti työaikaa.

Keskimäärin yksi eläinsuojelutarkastus (valmistautuminen, matkat, tarkastus, tarkastuspöytä-kirjan laadinta) kestää noin 2,5 tuntia (Taulukko 15).

Taulukko 15. Arvio muista valvontatehtävistä (ei-suunnitelmalliset)

Valvontakohderyhmä	Tarkastuksia /vuosi (ka)	Tarkastuksen kesto tunteina (ka)
Eläinten vienti/ tuontitarkastukset -hevoseet -pieneläimet	90 150	2 0,5
Laittomasti maahantuotujen eläinten valvontatehtävät	20	4
Eläinsuojelutarkastukset, jotka perustuvat epäilyilmoitukseen - näistä tehdään noin 120 viranomaispäätöstä	300	2,5
Yhteensä	500	

Yhteensä eläinlääkintähuollon valvontatehtäviin on varattuna 1,6 htv. Tarkastukset sisältävät tarkastukseen valmistautumisen, matkat, tarkastuksen ja mahdolliset näytteenotot sekä tarkastuspöytäkirjan /tutkimustodistuksen.

Ilman epäilyä tehtäviä tarkastuksia tehdään suunnitelmallisesti siten, että ammattimaisesti lemmikki- ja harraste-eläimiä pitävät tilat tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa.

Eläinsuojelulaissa (247/1996) on kunnille annettu velvoite järjestää alueella tavattujen irrallaan olevien pienikokoisten seura- ja harraste-eläinten talteenotto ja säilytys 15 vuorokauden ajan. Alueen löytöeläimet toimitetaan Viikkiin pääkaupunkiseudun yhteiseen löytöeläintaloon. Myös Kirkkonummen löytökoirat sekä eläinsuojelulain perusteella huostaanotetut eläimet toimitetaan 1.11.2020 alkaen Viikin löytöeläintalolle. Löytöeläimiä pidetään hoidossa vähintään lain edellyttämä 15 vrk. Mikäli omistaja on tiedossa, mutta ei kykene eläintään hoitamaan, pidetään eläintä hoidossa enintään viikon ajan. Jos tiedossa oleva omistaja ei pysty eläintä ottamaan takaisin (tai sitä ei eläinsuojelullisista syistä voida antaa omistajalleen takaisin), praktikkoeläinlääkärit tekevät eläimestä eläinsuojelulain mukaisen päätöksen, jolla eläin siirtyy löytöeläintalon omistukseen. Kaikissa tapauksissa, joissa eläin joudutaan ottamaan eläinsuojelulain perusteella pois omistajaltaan, praktikkoeläinlääkärit tekevät rikosilmoituksen poliisille.

Vienti- ja tuonti

Eläintautivalvontaan liittyen kaupungineläinlääkärit tekevät eläinten vienti- ja tuontitarkastuksia. Tarkastukset ovat hevosten vientitarkastuksia ja lemmikkien vienti- ja tuontitarkastuksia. Tarkastuksia on tehty viime vuosina noin 180 kpl / vuosi. Uutena toimena vuonna 2021 on tullut lemmikkieläinten sukusolujen vientitodistusten teko. Vuonna 2021 on Euroopassa otettu käyttöön uusi Traces-NT sähköinen järjestelmä eläinten ja eläinperäisten tuotteiden vientitodistusten laatimiseksi ja kyseiseen järjestelmään ollaan siirrytty syksyllä 2021 myös Espoon seudun ympäristöterveydessä.

Kaupungineläinlääkärit selvittävät laittomasti maahantuotujen eläinten tuontia yhteistyössä mm. Ruokaviraston, AVIn ja poliisin kanssa. Tapausten määrä on ollut n. 20 kpl / vuosi (Taulukko 15) ja eläinlajeina on lähinnä koiria ja kissoja sekä hevosia.

5.3.2 Eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit

Espoon seudun ympäristöterveyden valvontayksikössä on 5 virkaeläinlääkärinä, jotka hoitavat eläinlääkintähuoltolakiin perustuvia kunnalle säädettyjä tehtäviä Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen alueella. Eläinlääkintähuollon esimiehenä ja valvontayksikön päällikkönä toimii johtava kaupungineläinlääkäri. Hän huolehtii hallinnollisista tehtävistä ja osallistuu tarpeen mukaan myös laitosvalvontaan sekä resurssitilanteen niin vaatiessa tekee myös eläinlääkintähuollon valvontatehtäviä. Kaksi eläinlääkäreistä on praktikkoeläinlääkäreitä, joiden työajasta 50 % on varattu eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaisten valvontatehtävien hoitoon ja 50 % eläinlääkäripalveluihin. Maaliskuussa 2020 Espooseen saatiin uusi virkaeläinlääkärin vakanssi, jossa 60 % työajasta on suunnattu eläinsuojelu- ja tautivalvontaan ja 40 % hygieenikkoeläinlääkärin tehtäviä. Valvontaeläinlääkärin tehtävänkuvaan sisältyy myös sivutuotevalvonta. Hygieenikkoeläinlääkäri huolehtii pääasiassa elintarvikelain mukaisista valvontatehtävistä (eläinperäisten elintarvikkeiden valvonta) ja voi tarpeen tullen myös sijaistaa eläinlääkintähuollon valvontatehtävissä. Työläiden eläinsuojelutapausten määrä on lisääntynyt selvästi viime vuosina. Päätöksiä (ESL 42§ ja 44§) tehdään n. 20 % enemmän verrattuna aikaisempiin vuosiin. Valitusprosessit ovat lisääntyneet ja vievät runsaasti aikaa varsinaiselta valvontatyöltä. Lisäksi syksyllä 2021 uutena tullut tehtäväalue, lemmikkien sukulolujen vientitodistukset, työllistävät valvontaeläinlääkärinä viikoittain. Lemmikkien vientitodistusten määrä on lisääntynyt koronavuodesta huolimatta yli 50 %. Työmäärän lisäys on näkynyt suoraan suunnitelmallisten tarkastusten määrässä. Suunnitelmallisia tarkastuksia ei ole kyetty tekemään lain edellyttämällä tavalla.

Praktikkoeläinlääkärit huolehtivat alueen hyöty- ja muiden kotieläinten (lemmikkieläinten) terveyden- ja sairaudenhoidosta virka-aikana. Kaupungineläinlääkärien vastaanotoilla annetaan peruseläinlääkäripalveluja.

Vastaanotolla ajanvarauksesta ja asiakasneuvonnasta huolehtii pääasiassa klinikkaeläinhoitaja. Terveiden ja sairauksien sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää neuvontaa antavat myös virkaeläinlääkärit virka-aikana puhelimitse. Myös luonnonvaraisiin eläimiin liittyviä puheluja tulee kaupungineläinlääkärille runsaasti.

5.3.3 Henkilökunnan pätevyys ja koulutus suunnitelma

Espoon praktikkoeläinlääkärien pätevyysvaatimuksena on, että he ovat Suomessa laillistettuja eläinlääkäreitä. Viransijaisina toimivilta edellytetään, että Ruokavirasto on myöntänyt opiskelijalle oikeuden toimia kunnaneläinlääkärin sijaisena. Pätevyys varmistetaan pyytämällä alkuperäinen tutkintotodistus tarkastettavaksi sekä tekemällä rekisterikysely Ruokaviraston internetsivustolla eläinlääkärirekisteriin. Lain mukaan eläinlääkärille kuuluvia tehtäviä ei anneta muiden kuin eläinlääkärien tehtäväksi. Virkaeläinlääkärit huolehtivat, että tehtävänjako on lainsäädännön mukainen. Esim. klinikkaeläinhoitaja ei luovuta lääkkeitä vastaanotolta itsenäisesti, vaan ainoastaan eläinlääkärin päätöksen mukaisesti.

Eläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston ja Ruokaviraston järjestämille koulutuspäiville, Eläinlääkäripäiville, sekä tarpeelliseen, peruseläinlääkintään liittyvään koulutukseen. Koulutuspäivät sisältyvät suunnitelman yleisen osan taulukkoon 2.

Klinikkaeläinhoitajan pätevyysvaatimuksena on eläintenhoitajan tutkinto tai vastaava koulutus.

5.3.4 Yksityiset eläinlääkäripalveluiden tuottajat alueella

Yksityiset palveluntuottajat tarjoavat alueella pääosan peruseläinlääkäripalveluista. Alueella on noin 20 yksityistä eläinlääkäripalvelujen tuottajaa, joista neljä sijaitsee Kirkkonummella. Osa yksityisistä palveluntuottajista antaa sairaalatasoista hoitoa, osa hoitaa hevosia ja muita hyötyeläimiä. Yksityiset palveluntuottajat tekevät valtaosan tallikäynneistä.

5.4 Tietojärjestelmät

Eläinlääkäreillä on yhteys Espoon kaupungin tietoverkkoon. Heillä on oma Excel-pohjainen järjestelmä tarkastuksia koskeville tiedoille kaupungin tietoverkossa. Vielä vuonna 2020 on käytössä ollut Tarkastaja-ohjelmisto, jonka lisenssistä on nyt luovuttu, mutta joka on edelleen katselukäytössä, ja josta voidaan edelleen hakea tiedot aiemmista tarkastuskäynneistä. Ruokaviraston kehittämä ELSU-tietojärjestelmä (epäilyyn perustuva ja ilmoituksen- ja luvanvaraisten kohteiden valvonta), on tarkoitus ottaa käyttöön asteittain vuonna 2022.

Kaupungineläinlääkärien käytössä on potilastyötä varten Provet Net- eläinlääkäriohjelma, joka sisältää myös asiakasrekisterin. ATK-tukipalveluja tarjoaa Espoon kaupungin tietohallintopalvelut sekä ATK-käyttötuki.

TRACES (Trade Control and Export System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva tietojärjestelmä, jota käytetään eläinten ja eläimistä peräisin olevien sivutuotteiden tuonti- ja vienti-ilmoitusten ja todistusten välittämiseen EU maiden välisessä sisämarkkinakaupassa ja tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista sekä viennissä näihin maihin. Vuonna 2021 tietojärjestelmä on uusittu, ja on nyt nimeltään Traces NT

Kaupungineläinlääkäreillä on pääsyoikeus Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämän eläintenpitokielto rekisterin tietoihin.

Eläinlääkintähuollon käyttöön on tulossa uusia järjestelmiä; ELTE sekä ELKE.

ELTE-tietojärjestelmän ensimmäisen osan ensimmäinen versio (Eläintautitapausten ja epidemioiden hallinta eli ELTE1:n ensimmäinen versio) on julkaistu ja on rajatusti käytössä. Julkaisu sisältää joitakin keskeisiä eläintautien torjunnan elementtejä, ja toimintoja lisätään asteittain järjestelmän kehitysvaiheiden mukaisesti. Käyttöönoton jälkeen kaikki lainsäädännöllä vastustettavien eläintautien epäilyt ja todetut tapaukset (esim. salmonelat) kirjataan ELTE-järjestelmään käytössä olevien toiminnallisuuksien rajoissa. Ruokavirasto järjestää käyttökoulutusta ja ohjeistaa järjestelmän käytössä.

ELKE-järjestelmän (eläinlääkkeiden käyttötiedon keruu eli ELTE2) ensimmäinen julkaisuversio otetaan käyttöön kevään 2022 aikana. Järjestelmä kerää tietoa eläinlääkärin käyttämistä ja luovuttamista lääkkeistä pääosin rajapinnan kautta suoraan praktiikkaohjelmistoista, mutta silloin kun se ei ole mahdollista, on tietoja syötettävä käsin. ELKE-järjestelmää tullaan hyödyntämään myös eläintautien ilmoittamisessa

5.5 Yhteistyö ja viestintä

Eläintauteihin ja elintarvikevalvontaan liittyvistä merkittävien tapahtumien tiedottamisesta vastaavat maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto ja läänineläinlääkärit.

Ympäristöterveydellä on erillinen suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta. Suunnitelma sisältää erilliset osiot mm. organisaatiosta, yhteistyötahoista, tiedottamisesta, varautumisesta ja toiminnasta elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemioissa ja elintarvikkeisiin ja talousveteen liittyvissä muissa erityistilanteissa, zoonoseissa ja säteilyvaaratilanteissa.

Viestinnässä tukeudutaan Espoon kaupungin viestintäohjeeseen ja kriisiviestintäoppaaseen. Eläinlääkintähuollon viestinnästä vastaa valvontayksikön päällikkö tai hänen sijaisensa. Kaupungineläinlääkärit antavat tarvittaessa tietoja / kertovat ajankohtaisista toimintaansa liittyvistä substanssiasioista tiedotusvälineille ja yleisölle. Eritystilanteita varten on mm. laadittu tiedotepohjia ja erityistilanteisiin liittyviä ympäristöterveyden viestintäohjeita ja yhteistyötahotietoja tarkennetaan tarvittaessa ja ainakin kerran vuodessa.

Eläinlääkintähuollon palavereita on sovittu pidettäväksi joka kuukauden ensimmäisenä keskiviikkona. Palavereissa käsitellään kulloinkin ajankohtaisia valvontayksikön asioita, ohjaavilta viranomaisilta tulleita ohjeita, sekä eläinlääkintähuoltoon liittyviä asioita.

5.6 Maksut

Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio korvaa kunnille eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvästä viranomaisvalvonnasta aiheutuneet kustannukset. Kunnalle maksettavista korvauksista säädetään eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 23 §:ssä ja eläinlääkintähuoltoasetuksen (1031/2009) 3 §:ssä.

Kaupungineläinlääkärien yhteisvastaanotolla on klinikkaeläinhoitaja, jonka palkkakustannukset on suurelta osin katettu eläinten omistajilta perittävin klinikkamaksuin. Klinikkamaksun suuruus on 15 € (sis. alv) ja se peritään kaikilta vastaanotolla käyville asiakkailta, lukuun ottamatta kahden viikon sisään tehtävää kontrollikäyntiä saman sairauden johdosta.

5.7 Valvonnan toimeenpano

5.7.1 Eläinten terveyden valvonta

Eläintautivalmius

Kaupungineläinlääkärit Taija Kuronen ja Raisa Lohman ovat valmiuseläinlääkäreitä, ja he ensisijaisesti osallistuvat eläintautitapauksen ilmettyä eläintaudin torjuntatyöhön. Valvontayksikön muut eläinlääkärit osallistuvat tarvittaessa myös torjuntatyöhön. Lisäksi kaupunki voi palkata sijaisen hoitamaan esimerkiksi praktiikkaa, jotta virkaeläinlääkärit voivat täysiaikaisesti keskittyä eläintaudin torjuntaan. Valvontayksikön päällikkö, johtava kaupungineläinlääkäri vastaa siitä, että tarvittava määrä henkilöitä voi osallistua eläintaudin torjuntaan. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat vuosittain järjestettävään vapaaehtoiseen valmiuseläinlääkärikoulutukseen. Tällä hetkellä ajankohtainen aihe on afrikkalainen sikarutto, joka on levinnyt Suomen rajojen läheisyyteen. Erityisenä uhkana on vilkas Viroon suuntautuva liikenne ja metsästysmatkailu. Myös lintuinfluenssa leviäminen on ajankohtainen ja todennäköinen eläintautiuhka.

Varautumissuunnitelmien laadinta ja ylläpito

Espoon seudun ympäristöterveyden erityistilannesuunnitelmassa on toimintaohje zoonoosien ja tarttuvien eläintautien varalta. Ohjeessa on kuvattu vastustettavista eläintaudeista ilmoittaminen, eri viranomaisten vastuut ja yhteystiedot.

Eläintautiepäilyt- ja tapaukset

Vastustettavista eläintaudeista ja niiden luokittelusta säädetään MMM:n asetuksessa 843/2013 ja niiden ilmoittamisesta taas MMM:n asetuksessa 1010/2013. Helposti leviävistä (esim. blue tongue) ja vaarallisista eläintaudeista (mm. pernarutto) on kunnaneläinlääkäriin ilmoitettava välittömästi aluehallintovirastoon. Välittömästi ilmoitettavista, valvottavista eläintaudeista (esim. ekinokokkoosi) ilmoitetaan viimeistään seuraavana arkipäivänä

aluehallintovirastoon. Lisäksi aluehallintovirastoon ilmoitetaan kuukausittain kuukausiraportilla tietyistä, valvottavista eläintaudeista.

Zoonoosien valvonta

MMM:n asetuksessa 1010/2013 15 §:ssä on listattu ne zoonoosit eläintaudit, joista kunnaneläinlääkäri on ilmoitettava viimeistään seuraavana arkipäivänä Espoon ja Kirkkonummen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle terveyskeskuksen lääkärille. Tartuntatautien yhdyshenkilöiden yhteystiedot ovat ympäristöterveyden erityistilannesuunnitelmassa, joka päivitetään aina muutosten yhteydessä.

Terveysvalvontaohjelmat

Lakisääteisesti Espoon seudulla vastustetaan ainoastaan munintakanojen salmonellaa, mutta tällä hetkellä alueella ei ole tiedossa yhtään munantuottajaa, joka myisi munia. Yksikään lammastuottaja ei ole ilmoittautunut vapaaehtoiseen maedivisna - tai scrapie - valvontaohjelmaan.

Mikäli terveysvalvontaohjelmien laiminlyöntejä ilmenee, otetaan ensin yhteys eläinten pitäjään. Mahdollisista jatkotoimenpiteistä keskustellaan läänineläinlääkäriin kanssa.

Siipikarjakasvattajan ottamista salmonellanäytteistä ja parvien saapumisilmoituksista on praktikoilla kansio, johon saapuneet ilmoitukset kerätään.

Alueen nautatiloilta (joita on yhteensä viisi) voidaan tarvittaessa (esim. AVI:n pyynnöstä) pyytää selvityksiä kotiteurastettujen nautojen lukumääristä ja BSE-testauksista.

Kotiteurastusilmoituksia ei ole alueella tullut. Mikäli sellainen tulee, praktikoilla on kansiossa tila ilmoituksia varten. Samalla, kun ilmoitus tulee, varmistetaan että tarvittava BSE-näyte on otettu yli 72 kk ikäisiltä naudoilta (ei koske tietyissä maissa syntyneitä nautoja, joiden kohdalla raja on 30 kk).

Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Kirkkonummella ja Espoossa ei ole tällä hetkellä valvottavia vesiviljelylaitoksia.

Kyyhkyslakat

Espoossa ja Kirkkonummella on neljä kyyhkyslakkaa, joista kyyhkysiä käy kilpailuissa tai näyttelyissä. Näiden kyyhkysten rokottamisesta on huolehtinut yksityiseläinlääkäri. Aluehallintoviraston määräyksestä tehdään tarvittaessa rokotustodistusten tarkastuksia tiloilla.

Muu tautiseuranta

Ruokaviraston määräyksestä otettavista näytteistä vastaavat kaupungineläinlääkärit. Näytteet on otettu Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Tiedot taltioidaan mappeihin ja tutkimustulokset lähetetään AVlin kuukausiraportin yhteydessä, ellei toisin toivota. Läänineläinlääkäreiltä tai Ruokavirastosta saa käytännön neuvoja näytteenottoon ja lähetykseen liittyen. Yleensä aina, ennen kuin näytteitä lähdetään ottamaan, ollaan yhteydessä läänineläinlääkäriin puhelimitse.

Alueella on myös mehiläiskasvattajia, joiden esikotelomätäkartoitusta tehdään säännöllisesti läänineläinlääkärien kanssa sovitun ohjelman mukaisesti. Viime vuosina näytteet on ottanut valtuutettu tarkastaja, ja eläinlääkäreiden tehtävänä on ollut näiden tulosten arkistointi.

Eläinten keinollinen lisääntyminen

Alueella ei tehdä alkionsiirtoja hevosille. Alueella on yksi oriasema, mutta tällä hetkellä asemalla ei ole siittolatoimintaa.

Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläimistä saatavien sivutuotteiden hävittämistä elintarvikehuoneistoista valvotaan elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä. Sivutuotealan toimijoita yksikön alueella on noin 10 kpl (esim. tutkimustoimintaan tai diagnostiikkaan liittyvää maahantuontia). Valvontaa toteutetaan Ruokaviraston vuosittain laatiman riskiperusteisen valtakunnallisen sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti. Vuonna 2019 on yksikön alueella tarkoitus tehdä tarkastus 5 sivutuotealan laitokseen.

Sivutuotealan laitosten hyväksyntä

Sivutuotelaitoksen rekisteröinnistä vastaa ja hyväksymispäätökset valmistelee valvontaeläinlääkäri.

Laitosten valvonta

Sivutuotelaitoksia valvoo valvontaeläinlääkäri.

Sivutuotteiden hautaaminen

Espoon seudun ympäristöterveys seuraa alueella toimivien tilojen sivutuotteiden hävitystapoja muiden tarkastusten yhteydessä. Mikäli on aihetta epäillä sivutuotteiden hautaamista, kaupungineläinlääkäri ottaa yhteyttä läänineläinlääkäriin ja toimii häneltä saatavien ohjeiden mukaisesti. Laitosten osalta sivutuotteiden hävitystapoja valvotaan elintarvikevalvonnan yhteydessä seuraamalla laitosten sivutuotekirjanpitoa.

Jos säädöstenvastaisuuksia havaitaan, toimijaa kehoitetaan muuttamaan toimintatavat lainmukaisiksi. Tarvittaessa käytetään pakkokeinoja. Toiminnan oikeellisuus jatkossa varmistetaan seurantatarkastuksella ja tehostetulla valvonnalla.

Käsitlemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat

Haaskanpidossa ohjeistetaan haaskanpitäjää ilmoittamaan tarvittavat tiedot praktikkoeläinlääkärille, joka syöttää tiedot haaskarekisteriin. Tällä hetkellä ei alueella ole haaskapaikkoja. Tarvittaessa eläinlääkäri voi käydä tarkastamassa haaskapaikan tai haaskaksi aiotun sivutuotteen. Mikäli sivutuotetta ei voi hyväksyä haaskaksi, on tuottaja velvollinen toimittamaan sen suuririskisen eläinjätteen polttolaitokseen Honkajoelle.

Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Eläinten vienti- ja tuontivalvonta on osa ennaltaehkäisevää eläintautivalvontaa.

Mikäli aluehallintovirastosta tulee tieto elävän eläimen laittomasta maahantuonnista kolmansista maista, praktikko ottaa yhteyttä ensin Ruokavirastoon, josta saadaan lisäohjeita jatkotoimenpiteisiin. Käännytyspäätökset kolmansiiin maihin hoitaa pääsääntöisesti Ruokavirasto praktikkoeläinlääkäriin tekemän tarkastuskertomuksen perusteella.

Sisämarkkina-alueella ilmenevä, laitton maahan tulo johtaa praktikkoeläinlääkäriin tarkastukseen, jonka perusteella läänineläinlääkäri tekee päätöksen eläimeen kohdistuvista jatkotoimenpiteistä. Eläinperäisten tuotteiden tarkastuksesta vastaa hygieenikkoeläinlääkäri, joka neuvottelee tarvittaessa läänineläinlääkäriin kanssa tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti

Sisämarkkinatuojat ja –viejät rekisteröityvät ja hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta. Ruokaviraston internetsivuilta löytyy ohjeet erityisesti niihin tapauksiin, jolloin rekisteröintiä ja tuontilupaa ei tarvita. Kunnaneläinlääkäri ei saa hyväksyä tuonti- ja vientieriä, ellei ole aivan varma ehtojen täyttymisestä. Ruokavirastosta voi kysyä lisäohjeita.

Sisämarkkinatuonti

Aluehallintovirasto ilmoittaa saapuneista ennakoilmoituksista kunnaneläinlääkärille. Tavoitteena on, että kunkin tuojan ensimmäinen lähetys tarkastetaan. Tarkastuksen tekee ensisijaisesti praktikkoeläinlääkäri. Tarkastusraportti tehdään pääsääntöisesti suoraan TRACES-järjestelmään. Järjestelmän käytöstä saa apua Ruokavirastosta.

Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, neuvotellaan läänineläinlääkärin kanssa jatkotoimenpiteistä. Myös Ruokavirasto antaa ohjeita tällaisten tapausten varalta. Todennäköisesti erä palautetaan lähtömaahansa.

Sisämarkkinavienti

Virkaeläinlääkäri tekee viejän pyynnöstä vientitarkastuksen lähteville eläimille. Samalla tarkastetaan, että rekisteröinti on tehty kyseiselle erälle. TRACES-järjestelmän käytöstä saa tarvittaessa apua Ruokavirastosta.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Aina, kun kyseessä on EU:n ulkopuolinen vientimaa, ollaan ensin yhteydessä Ruokavirastoon, josta saa tarkempia ohjeita kyseisen maan viennin ehtojen täyttämiseksi.

5.7.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojelutarkastuksia tekevät pääsääntöisesti kaupungineläinlääkärit (praktikot) ja valvontaeläinlääkäri. Tarkastukset tehdään parityönä. Tarvittaessa eläinsuojelukäynnille on otettu mukaan klinikkaeläinhoitaja. Eläinlääkäri voi pyytää terveystarkastajan tai poliisipartion mukaan, mikäli se on työsuojelullisesti tarpeen. Virka-apupyynnöt tehdään sähköpostitse Länsi-Uudenmaan tilannekeskukseen. Kiireelliset virka-apupyynnöt tehdään hätäkeskuksen kautta numerosta 112. Poliisin virka-apu on muuttunut maksulliseksi vuoden 2020 aikana. Kaupungineläinlääkärit ovat perehtyneet hallintopäätösten tekemiseen ja osallistuvat järjestettävään (Ruokavirasto, AVI) eläinsuojelukoulutuksiin.

Vaikeissa eläinsuojelutapauksissa kysytään neuvoja Etelä-Suomen aluehallintoviraston eläinsuojeluvallonnasta vastaavalta läänineläinlääkäriltä, joka tarvittaessa osallistuu tarkastukseen.

Jos tarkastuksella havaitaan, että eläinsuojelumääräyksiä on rikottu, antaa eläinlääkäri EsL § 42:n perustuvan kiellon jatkaa määräysten vastaista menettelyä ja/tai määräyksen epäkohdan korjaamiseksi määräajassa. Määräajan jälkeen tehdään seurantatarkastus, jossa määräyksen noudattaminen varmistetaan. Seurantatarkastuksen toteuttamisesta vastaa ensisijaisesti ensimmäisen tarkastuksen tehnyt henkilö. Mikäli eläimen hyvinvointi edellyttää, eläinlääkäri voi EsL § 44:n mukaan ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi (esim. tilapäinen hoito). Pieneläimet voidaan tarvittaessa toimittaa Löytöeläintalolle Viikkiin, osoite Koetilantie 13, 00790 Helsinki, puh. 0401980778.

Kaikista tarkastuksista tehdään tarkastuspöytäkirja eläinsuojelutarkastuskertomuslomakepohjalle. Tarkastuspöytäkirjat säilytetään vastaanotolla sekä kirjataan eläinlääkärien

Excel-ohjelmaan. Eläinsuojelupäätökset lähetetään tiedoksi aluehallintovirastolle ja tarvittaessa poliisille. Vakavasta eläinsuojelusäädösten rikkomuksista tehdään tutkintapyyntö poliisille (Espoon poliisilaitos, PL 20, 02631 Espoo).

Espoon ympäristöterveyden toimintaohjeen kohdassa 17 / ”Eläintenpito 2009” on ohjeita lähinnä tuotantoeläinten pitoon liittyen (ympäristöluvan ja ilmoituksenvaraiset kohteet, eläinsuojelu, rekisteröityminen, ilmoitus aluehallintovirastoon, talliohjeita, kuolleen eläimen hävittäminen, haaskakäyttö).

Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella eläinsuojeluilmoitukset tehdään pääsääntöisesti praktikkoeläinlääkäreille, mutta ilmoituksen voi tehdä myös päivystävälle terveystarkastajalle.

Suurin osa tarkastuksista tehdään epäilyn perusteella. Tarkastus tehdään kohtuullisen ajan sisällä ilmoituksesta, jos tarkastustarvetta ei arvioida kiireelliseksi. Kiireelliset tapaukset käsitellään mahdollisimman pian, yleensä saman päivän aikana. Eläinsuojelutyölle on varattu molemmille praktikkoeläinlääkäreille aikaa 2,5 päivää viikossa ja valvontaeläinlääkärille 3 päivää viikossa. Tähän sisältyvät myös eläintautivalvontaan liittyvät tehtävät, kuten hevosten ja lemmikkieläinten vientitarkastukset, laittomien eläinten tarkastukset ja näihin tehtäviin liittyvät kirjalliset raportoinnit.

Jos tarkastuksen kohde on eläinlääkärin oma asiakas, tarkastuksen tekee joku muu valvontatyötä tekevä eläinlääkäri. Eläinsuojeluvalvontatyötä tekevät eläinlääkärit sijaistavat tarvittaessa toisiaan, ja myös hygieenikkoeläinlääkäri sekä johtava kaupungineläinlääkäri voivat tilanteen niin vaatiessa toimia sijaisena yksittäisessä eläinsuojeluvalvontatehtävässä.

Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Ilman epäilyä saadaan tarkastaa luvan- tai ilmoituksenvaraiset eläintenpitopaikat kuten kennelit, hevostallit, eläinkaupat ja eläinhoitolat. Tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvaraiset kohteet 1-3 vuoden välein, kohteesta riippuen. Valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on tarkastaa ko. kohteet 1-3 vuoden välein riskiperusteisesti. Tämä tavoite ei ole aiempina vuosina kuitenkaan toteutunut, resurssipulasta johtuen. Keväällä 2020 täytetty, uusi valvontaeläinlääkärin virka ei ehtinyt myöskään tuoda helpotusta tilanteeseen, sillä koronaepidemiasta johtuen aluehallintoviranomainen sekä keskusviranomainen ohjeistivat keväällä 2020 tekemään vain kiireelliset, välttämättömät tarkastukset. Työmäärä eläintautien ja eläinsuojelu osalta on lisääntynyt huomattavasti kuluneen vuoden aikana, eikä säännöllisen valvonnan tarkastuskäyntejä ole pystytty tekemään suunnitelman mukaisesti.

Teurastamot ja pienteurastamot

Espoon seudun ympäristöterveyden alueella ei ole teurastamoita tai pienteurastamoita.

Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan

Mikäli tuotantoeläintilalla tehtävän eläinsuojelu- tai eläintautitarkastuksen yhteydessä ilmenee puutteita, jotka vaikuttavat tilan EU-tukiin, on virkaeläinlääkäri viipymättä yhteydessä läänineläinlääkärin ja toimittaa tälle mahdollisimman tarkan tarkastuspöytäkirjan. Tarkastuspöytäkirja toimitetaan viimeistään viikon kuluessa tarkastuksesta läänineläinlääkärille. Erityisesti tilakäynnillä tulee kiinnittää huomiota nk. hyvinvointi-indikaattoreihin, joita on annettu vasikoiden, sikojen, munivien kanojen, nautojen ja hevosten hoitoon liittyen

5.7.3 Seuranta

Kaikessa valvonnassa annettujen määräysten noudattamista valvotaan tekemällä seurantatarkastus määräajan päättymisen jälkeen tai muulla tavoin varmistumalla määräysten noudattamisesta. Tietojärjestelmään merkitään, kun asia on käsitelty loppuun.

5.8 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano

5.8.1 Peruseläinlääkäripalvelut

Kaupungin praktikkoeläinlääkäriin virkoja on kaksi. Praktikkoeläinlääkärit huolehtivat alueellaan hyöty- ja muiden kotieläinten (lemmikkieläinten) terveyden- ja sairauenhoidosta virka-aikana. Suurikokoisten lemmikkieläinten ja tuotantoeläinten sairaskäynnit tehdään eläinten pitopaikkaan.

Praktikkoeläinlääkärit tarjoavat pieneläimille peruseläinlääkäripalveluja yhteisvastaanotolla os. Pihatörmä 1 A, 02240 Espoo. Vastaanotolla työskentelee myös klinikkaeläinhoitaja. Vastanotolla tarjotaan tavanomaisia eläinlääkäripalveluja, joihin sisältyy mm. puhelinneuvontaa, sairauenhoidoa, ennalta ehkäisevää toimintaa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämässä sekä tarvittaessa eläinten lopetus.

5.8.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella on valtakunnalliseen terveydenhuolto-ohjelman piiriin kuuluvia tuotantoeläintiloja, joille kunnan tulee järjestää terveydenhuoltopalvelut. Tähän mennessä kaikki voimassa olevat terveydenhuoltosopimukset on solmittu yksityisten eläinlääkärien kanssa.

Terveydenhuoltosopimukset nautatiloilla

Kaksi viidestä nautatilasta kuuluu nautojen terveydenhuoltojärjestelmä Nasevaan ja heillä on voimassa olevat terveydenhuoltosopimukset yksityisten eläinlääkärien kanssa.

5.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kiireellinen eläinlääkäriapu virka-aikana

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Vastaanotolla annetaan tavallisimpia toimenpiteitä sisältäviä peruseläinlääkäripalveluja ajanvarauspotilaille sekä hätätapauksille.

Akuutteja sairastapauksia varten on varattu joka arkipäivälle 1,5 tuntia eläinlääkäriin tutkimusaikaa. Tarvittaessa ajanvaraukseen on mahdollista tehdä muutoksia, mikäli varattu aika ei riitä.

Eläinlääkäripäivystys virka-ajan ulkopuolella

Virka-ajan ulkopuolisesta (arkipäivinä klo 16–8 sekä viikonloppuisin ympäri vuorokauden) eläinlääkäripäivystyksestä vastaa Yliopistollinen eläinsairaala Helsingin Viikissä. Päivystys kattaa kaikki Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kotieläimet. Yliopistollinen eläinsairaala tarjoaa eläimen terveydentilan vaatiessa ja omistajan halutessa korkeatasoisia erikoiseläinlääkäripalveluja myös päivystysaikana, jolloin niitä muualta ei ole saatavissa. Yliopistollisessa eläinsairaalassa on eriytetty pieneläin- ja hevossairaala sekä tuotantoeläinpäivystys.

Pieneläinsairaala, päivystysnumero 0600 97411, käyntiosoite Koetilantie 2, Helsinki.

Hevossairaala, päivystysnumero 0600 412, käyntiosoite Koetilankuja 1. Helsinki

Tuotantoeläinsairaala, päivystysnumero 0600 97413, käyntiosoite Leissantie 41, Mäntsälä

5.8.4 Palvelujen saatavuus

Kahden kaupungineläinlääkärin asianmukaisesti varustettu yhteisvastaanotto, 130 m², sijaitsee Länsikeskuksessa (Matinkylä-Olari) hyvien liikenneyhteyksien päässä. Valvontayksikön alueella on myös noin 20 yksityistä eläinlääkäripalvelujen tarjoajaa ja siten saatavilla kattavasti peruseläinlääkäripalveluita sekä hyöty- että muille kotieläimille. Virkaeläinlääkärit hoitavat valvontatehtävien lisäksi pääasiassa pieneläimiä sekä tekevät alle 50 sairaskäyntiä vuodessa hyötyeläinten pitopaikkoihin.

5.8.5 Ostopalvelut

Ostopalveluna hankitaan virka-ajan ulkopuolinen päivystys Yliopistollisesta eläinsairaala. Koska kyseessä on kansallisella vertailutasolla korkeatasoista osaamista ja palveluita tarjoava eläinsairaala, ei erillistä päivystystoiminnan laadun valvontaa ei ole katsottu tarpeelliseksi toteuttaa. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus virka-ajan ulkopuolisesta päivystyksestä yliopistollisen eläinsairaalan kanssa on Espoon ja Kauniaisten kaupunkien osalta tehty v. 2006 ja Kirkkonummen kunnan osalta vuonna 2007. Sopimusten mukaan palvelujen tuottaja perii annetuista eläinlääkäripalveluista eläimen omistajalta tai haltijalta maksun, joka vastaa palvelusta keskimäärin aiheutuvia todellisia kustannuksia.

Yliopistollinen eläinsairaala lähettää vuosittain sekä erikseen pyydettyä kunta- ja eläinlajikohtaiset raportit seutuyksikön alueen päivystyksessä hoidetuista potilaista ja niiden diagnooseista. Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa neuvotellaan ja sovitaan toimintatavasta aina tarvittaessa, esimerkiksi eläintautitilanteisiin liittyen.

Virka-ajan ulkopuolinen päivystys Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa on sujunut erittäin hyvin. Espoon kaupungilla ja yliopistollisella eläinsairaalla on ollut päivystyssopimus yli 20 vuoden ajan. Korjaavaa palautetta tulee palveluja käyttäviltä asukkailta erittäin harvoin, ja havaittujen yksittäisten ongelmakohtien osalta on käyty neuvottelut Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa toiminnan parantamiseksi.

5.9 Valvontasuunnitelman seuranta ja arviointi

Valvontasuunnitelma viedään yhdessä muiden ympäristöterveyden valvontasuunnitelmien kanssa Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunnalle hyväksyttäväksi.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista seurataan virkaeläinlääkärien palaverissa 4-6 kertaa vuodessa.

Aluehallintovirastoon raportoidaan / lähetetään:

- joka kuukausi kuukausi-ilmoitus
- eläinsuojelupäätökset, eläintautivalvontakäynnit /-päätökset
- salmonellavalvontapöytäkirjat
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.

Suunnitelman toteutumisen arviointi esitetään Espoon ympäristö- ja rakennuslautakunnalle muiden ympäristöterveyden valvontasuunnitelmien yhteydessä ja arviointi lähetetään aluehallintovirastoon tiedoksi seuraavan kalenterivuoden maaliskuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista ja eläintautilain nojalla suoritettuja toimenpiteitä. Samalla

esitetään tilasto eläinlääkäripalvelujen käytöstä, josta ilmenee vuositasolla sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä yliopistollisen eläinlääkäripäivystyksessä

5.10 Palaute ja toiminnan kehittäminen

Mahdolliset eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt ohjataan praktikkoeläinlääkärien esimiehelle eli johtavalle kaupungineläinlääkärille. Johtava kaupungineläinlääkäri neuvottelee asiakkaan kanssa ja päättää mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Kunta korvaa vahingonkorvauslain (412/ 1974, luku 3) työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuun mukaisesti mahdolliset työntekijän virheestä tai laiminlyönnistä aiheutuneet vahingot. Riitatapauksissa eläimen omistaja, hoitanut eläinlääkäri tai kunta voi pyytää lausunnon eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta. Lautakunta antaa lausunnon siitä, onko eläimen hoidossa tapahtunut hoitovirhe ja syntykö virheestä vahingonkorvausvastuu.

Kirjallisista asiakaspalautteista ja mahdollisista valituksista pidetään kirjaa ja niissä esille tulleet asiat huomioidaan eläinlääkäripalvelujen suunnitelmaa päivitettäessä. Myös mahdollisissa aluehallintoviraston tarkastuksissa ja auditoinneissa ilmenneet, kehittämistä vaativat seikat otetaan huomioon. Tehtävien korjaavien toimenpiteiden edistymistä seurataan.

Vastaanotolla on myös järjestetty palautekysely, jonka tulokset arvioidaan ja huomioidaan toiminnan kehittämisessä.